

SANCTI ANSELMI

CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI

OPERUM PARS SECUNDA

ASCETICA ET PARÆNETICA

HOMILIÆ ET EXHORTATIONES

153-155 HOMILIA PRIMA.

IN ILLUD ECCLESIASTICI : *In omnibus requiem quæsi-
sivi, et in hæreditate ejus morabor. Tunc præcepit,
et dixit mihi Creator omnium; et qui creavit me,
requievit in tabernaculo meo (Eccli. xxiv. 11).*

Sapientia non loquitur, quam Apostolus Christum esse testatur, dicens: *Christum Dei virtutem et Dei sapientiam (I Cor. 1, 24)*. Sapientia ergo, quæ Christus est, id est incarnata Dei sapientia, dicit: *In omnibus requiem quæsi-
sivi. Post laborem vero requies solet quæri. Dominus autem in se quidem quietus et incommutabilis est; sed tamen laborare testatur, cum duras hominum pravitates tolerat, dicens cuilibet talium: Præbui tibi laborem in iniquitatibus tuis (Isa. xliii, 24)*. Sed et dum apparuit in mortali carne, laboravit ex nostra infirmitate. Ideo post resurrectionem suam in omnibus quæsi-
vit requiem, ut in omnium fide et bona actione requiesceret. Nam in quibus omnibus requiem quæsi-
verit, docet præmittendo: *In omni terra steti, et in omni populo, et in omni gente primatum habui, et omnium excellentium et sublimium corda virtute calcavi (Eccli. xxiv, 9)*. Moxque subjungit: *Et in omnibus requiem quæsi-
sivi*. In omnibus ergo populis et gentibus totius orbis, et in cunctis regibus ac principibus, quorum sibi corda tandem subegit, requiem quæsi-
vit. Invenit autem in his requiem, qui peccare desierunt, et sancte ac juste vivunt. Qui in eo, quod in omnibus populis et nationibus atque sublimibus, id est in sublimitate dignitatum positus, requiem se dicit quæsisse, significat in unaquaque sub cælo gente multos palam cerni, qui perverse vivunt; et paucos velut grana sub paleis inveniri, qui bene agant. Hoc enim quæritur, quod latet nec habetur. Sed et in quolibet ad vitam prædestinato quærit Christus sibi requiem, dum adhuc peccantem eum exspectat, et vel præceptis seu monitis, et miraculis, et prosperis, et adversis ipsum convertere et talem facere videt, ut in eo requiescere

PATROL. CLVIII.

A possit. Negat autem illi in se requiem, qui non vult a malis operibus et desideriis cessare, ut in se locum quietis Deo queat præbere.

*Et in hæreditate, inquit, ejus morabor. Ejus respicit et ad requiem, et ad hoc, quod supra dixerat: Ego ex ore Altissimi prodii, ut intelligatur hæc hæreditas et requiei et Altissimi, videlicet electorum multitudo, quos ipse Altissimus ad videndam suæ celsitudinis gloriam elevatos in superno regno possidebit, sicut perpetualiter requiescere faciet. Ait itaque: In hæreditate ejus morabor. Ac si dicat: In omnibus quidem quæsi-
vi requiem, licet non in omnibus perseverantem eam invenerim; sed in his, qui præsciti sunt hæreditas Dei, morabor, id est perseveranter et non ad horam manebo.*

B In illis enim non moratur Dei sapientia, qui ad tempus credunt, et in tempore tentationis recedunt: sed in eis moratur, quos in bonitate facit usque in finem perseverare. Hinc est quod de quolibet talium dicit: *Veniemus, et mansionem apud eum faciemus (Joan. xiv, 23)*.

Sequitur: *Tunc præcepit, et dixit mihi Creator omnium; et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, et dixit mihi: In Jacob inhabita, et in Israel hæreditate, et in electis meis mitte radices. Tunc, inquit, cum ego requiem in omnibus quærerem, ille, qui creavit omnes, et jus habet in omnibus, neminem vult perire, præcepit mihi quid in his agerem: et qui me quoque pro eorum salute creavit secundum humanitatem, ipse requievit in tabernaculo meo.*

C Creatum se dicit, quia homo factus est, qui superius asseruerat se ante sæcula genitum a Patre, dicens: *Ego sapientia ex ore Altissimi prodii, primogenita autem ante omnem creaturam (Eccli. xxiv, 5)*. Tabernaculum vero hujus sapientiæ est corpus assumptum, de quo alias dicitur: *In sole posuit tabernaculum suum (Psal. xviii, 6)*, id est in manifestissima visione, corpus suum. In hoc tabernaculo requievit Pater, quia nullum in eo peccatum invenit.

quod eum offenderet ; sed omnem justitiæ plenitudinem, in qua delectabiliter quiesceret. Unde et ait : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* (*Matth. xvii, 5*) ; atque propheta : *Requiescet super eum Spiritus Domini* (*Isa. xi, 2*). Loquitur itaque, sicut et supra dictum est, incarnata Dei sapientia, et Patris gloriam in omnibus querens asserit eum sibi dixisse : *In Jacob, etc. Jacob, qui supplantator interpretatur, designat haereticos, qui vitia cum labore supplantant et dejiciunt. Israel autem, qui rectissimus Dei, sive vir videns Deum dicitur, illos qui subactis vitiis perfectam, prout fas est, rectitudinem vitæ servant, et 156 contemplationi student. In Jacob ergo, id est in luctatoribus, habitat, ut eis ait Apostolus : *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris* (*Ephes. iii, 17*), quantum scilicet ejus virtute confortati possint victores fieri. In Israel vero hæreditatur, id est perfectos jam non amissurus hæreditario jure possidet, qui jam sopitis vitiis optimam sibi partem elegerunt, quæ non auferetur ab eis. Hoc et per Isaiam ipse sic ait : *Opus manuum mearum Assyriæ, hæreditas autem mea Israel* (*Isa. xix, 25*). *Assyrius enim dirigens interpretatur, significans enim qui pravitatem vitiorum luctando conatur supplodere, et se dirigere : et huic est opus manuum Christi, id est adiutorium ejus in se manentis ; Israel vero jam quietas hæreditate possidetur. Radices quoque Salvator in electis mittit ; ne ab eorum cordibus unquam avelli possit, juxta illud Apostoli : *Quis nos separabit a charitate Christi ? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius ?* (*Rom. viii, 35*). Qui enim separari valet a charitate Christi, in ejus mente Christus radices non misit.**

Sequitur : *Ab initio et ante sæcula creata sum, et usque ad futurum sæculum non desinam, et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Sion firmata sum, et in civitate sanctificata similiter requievi, et in Jerusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato, et in parte Dei mei hæreditas illius, et in plenitudine sanctorum detentio mea. Ab initio mundi, et ante sæcula prædestinando secundum humanitatem creata est hæc sapientia ; quoniam Deus ab exordio rerum, et ante tempora sæcularia prædestinatum habuit in secreto consilii sui, ut Verbum ejus caro fieret, id est ut omnium Dominus formam servi pro servis redimendis misericorditer assumeret ; et quod is, qui fecit quæ futura sunt, certissime faciendum disposuit, jam in ejus conspectu factum fuit. Sic igitur ante sæcula creavit eum secundum humanitatem, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem* (*Ephes. i, 4*). *Ab initio, id est ex quo creatus est primus homo, et ante sæcula, id est ex quo factus est primus, creata est, ut diximus, hæc sapientia : qui et quando plasmatus est homo, et quando creatus est angelus, prævisum est ut Unigenitus Dei clementer homo fieret, qui genus humanum, quod graviter dejectum erat,*

*relevaret. Et usque ad futurum sæculum non desinam ; quia nullis diaboli tentationibus, nullisque tyrannorum persecutionibus fieri poterit ut Christiana religio non perduret usque ad mundi terminum, propter quam creata sum ante mundi principium. Hoc est enim quod et infra dicitur : *Non desinam in progenies illorum, usque in ævum sanctum* (*Eccli. xxiv, 46*). Sed et in Evangelio : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* (*Matth. xxviii, 20*).*

*Et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Habitationem sanctam dicit habitaculum sanctum cœli, ubi ministrat coram Deo pontifex factus in æternum. Unde et Apostolus ait : *Non enim in manufacta sancta Jesus introivit, exemplaria verorum ; sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis* (*Hebr. ix, 24*) ; et rursum : *Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, sanctorum minister, et tabernaculi veri quod fixit Deus, et non homo* (*Hebr. viii, 1, 2*). Nam quod hic dicitur, *in habitatione sancta coram ipso*, hoc est quod Apostolus ait, *in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis* : et quod hic subditur, *ministravi*, Apostolus dicit *sanctorum minister et tabernaculi veri*. Et ne talis ministratio putaretur aliquid abjectionis habere, sedet in eadem sede cum eo, coram quo et cui ministrat, et sedet in dextera parte ad honoris cumulum. Qui et subdit : *Et sic in Sion firmata sum. Sion dicitur specula et speculatio, et significat illam beatorum patriam, cujus habitatores non cessant manifeste speculari gloriam Dei ; ubi secundum humanitatem sic firmatus est Christus, ut supra dictum est, id est sedens Patris ad dexteram, et agens ministerium pontificis, quod est ostendere Patri pro nobis cicatrices vulnerum suæ passionis. De qua ejus in supernis sine fine manenti firmatione dictum est Patri : *Fuit manus tua super virum dexteræ tuæ, et super filium hominis, quem confirmasti tibi* (*Psal. lxxix, 18*). Et ejus voce : *Confirmasti me in conspectu tuo in æternum* (*Psal. xl, 13*).**

Sequitur : *Et in civitate sanctificata similiter requievi. Quia in Ecclesia, quæ est civitas Dei, et conversis peccatoribus sanctificata, similem ut in angelis requiem Christus invenit. Unde et orare nos docuit : *Fiat voluntas tua sicut in cœlo et in terra* (*Matth. vi, 10*), id est sicut in angelis, ita et in hominibus. Et in Jerusalem, inquit, potestas mea. In superna Jerusalem, quæ non frustra dicitur *visio pacis*, quia semper ibi vera pax cernitur, est potestas Redemptoris nostri, quia potens est et ibi facere quicquid voluerit. Hinc enim ait : *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terra* (*Matth. xxviii, 18*).*

Sequitur : *Et radicavi in populo honorificato. Radix sapientiæ est tirere Deum. Populus honorificatus est multitudo fidelium, quibus ait Petrus : *Vobis igitur honor creditibus* (*I Petr. ii, 7*). Radicavit ergo Sapientia, quæ Christus est, in hoc po-*

pulo; quia Dei timorem credentibus dedit, per quem peccare desistant, quoniam *timor Domini expellit peccatum* (Eccli. 1, 27): nam qui sine timore est, non poterit justificari. Item: Populus honorificatus est cœtus religiosorum. Et in hoc Christus ita radicavit, ut evelli inde nullatenus possit. Fecit enim quod superius a Patre dictum ei fuerat, *In electis meis mitte radices*. Qui et subjungit: *Et in parte Dei mei hæreditas illius. Partes Dei sunt electorum Ecclesiæ, diversiq; sanctorum ordines, et bene viventium variæ actiones.* Qui et Christus Deus est, quia et Christus homo. In omnes ergo Dei partes tenditur hæreditas illius; quia et omnes Ecclesiæ justorum, et quicumque ei laudabiliter in variis professionibus et actionibus servant, in æterna ejus hæreditate erunt. *Et in plenitudine,* inquit, *sanctorum erit, ubi nullus eorum defuerit; sed completo ipsorum numero omnis eorum cœtus adunatus erit.* Ibiq; erit incarnatæ sapientiæ detentio, quia sine fine detinebitur in eis, delectata eorum meritis: nec ad reprobos, qui damnati erunt, jam exiit; quia ulterius ut convertantur, eos non movet.

Sequitur: *Quasi cedrus exaltata sum in Libano et quasi cypressus in monte Sion.* Sicut cedrus sua celsitudine superans omnium aliarum arborum altitudines excelsa est in monte Libano, qui est altior omnibus aliis montibus terræ promissionis, et interpretatur *candidatio*: sic *Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus* (1 Tim. ii, 5) super omnem primorum celsitudinem angelorum sublimatus est, qui propter clariorem luminis quoq; fulgent candorem, Libanus, id est *candidatio*, recte vocantur, et cæteris altiores sunt. Hanc illius exaltationem declarat Apostolus, asserens quia Pater eum constituit *ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro; et omnia subiecit sub pedibus ejus* (Ephes. 1, 20-22). Ita velut cedrus est exaltatus. Cui rei congruit et quod cedrus est impetrabilis, ac mirabiliter redolet; quia Christus carne jam est immortalis, et suavitatem ex se miri spargit odoris, quo delectantur et ipsi angeli et spiritus. Vel sicut cedrus est exaltatus in Libano, id est in candidatione sanctificationis, hoc est, omnes sanctos in sanctitate sic superavit, sicut cedrus arbores universas in Libano: quoniam ea, quæ gessit inter homines, ita sunt præclara et sublimia, ut omnia justorum sic transcendant cacumina, quatenus hi qui multum in Deo profecerunt, operum ejus vestigia vix tangere valeant, admirantes ex vertice cogitationis.

Et quasi cypressus in monte Sion. Mons Sion Ecclesia sanctorum est in altitudine virtutum et speculatione contemplationis, et sollicitæ circumspectionis: **157** cypressus autem omni tempore virentibus vernal foliis ut pinus, et fructum semper habet, ac bene redolet. Christus ergo sicut

cypressus in monte Sion est exaltatus, quia Deus ipsum dedit, ut scriptum est, supra omnia Ecclesiæ viriditate semper inmarcessibili vernantem, et perpetuis fructibus abundantem, ac redolentiam bonæ fanæ spargentem.

Sequitur: *Quasi palma exaltata sum in Cades.* *Cades* interpretatur *sanctitudo*: palma vero inferius tactu aspera est, et velut aridis corticibus obvoluta; superius autem et visu et fructibus pulchra. Inferius corticum suarum involutionibus angustatur; sed superius amplitudine pulchræ viriditatis dilatatur. Sic nimirum Christi et membrorum ejus vita inferius despecta, et superius pulchra; in imis quasi multis corticibus obvolvitur, dum innumeris tribulationibus angustatur; in summis vero quasi pulchræ viriditatis foliis amplitudine beatitudinis expanditur. Palma enim minoris amplitudinis contra naturam cæterarum arborum ab imis inchoat, et juxta ramos ac fructus ampliori robore exurgit; et quæ tenuis ab imis proficit, vastior ad summa succrescit: quia electorum conversatio, qui membra Christi sunt, plus finiendo peragit, quam inchoando proponit; et ipsi plerumque tepidius prima inchoant, ferventius extrema consummant. Christus ergo vel in se et in suis quasi palma exaltatus est in *Cades*, id est in sanctitate: quia sancti semper ad alta proficendo dilatantur in virtutibus, et qui tenues a radice inchoationis exeunt, fortes in culminis perfectione convalescunt. Quod in ipso capite principaliter apparuit, quia in novissimis tribus annis majora et plura gessit, quam in omni transacto tempore suo.

Sequitur: *Et quasi plantatio rosæ in Jericho.* *Plantatio rosæ*, et ipsa inferius est spinosa, superius autem florida, sic et Christus est inferius tribulationum spinis circumdatus, atque superius gloria et honore coronatus. *Jericho* autem, quæ luna dicitur, et hujus mundi et nostræ mortalitatis defectum exprimere solet. Dominus ergo quia missus a cœlo nostram in hoc mundo mortalitatem induit, quasi aliunde est assumptus, et in *Jericho* plantatus. Et in hoc rosæ est assimilatus, videlicet humilis, et punctationibus passionum obsitus, sed tandem superius flore purpureo dignitatis regis decoratus.

Sequitur: *Quasi oliva speciosa in campis.* Olivam speciosam in campis videre potest, et in ejus aspectu delectari, quisquis per gyrum et longe et prope fuerit: ita et Christum undique mundo expositum videre potest, et in ejus visu delectari, quisquis ad eum fideliter et pie aspexerit. In qualibet orbis parte sit oliva, pacis est nuntia: et Isaias miratur *pedes Christi annuntiantis et prædicantis pacem* (Isa. lxi, 7). Cujus etiam misericordia per olivam, quæ gignit oleum, designari potest; quia et Græce *ελαιον* misericordia vocatur; et oleum cunctis, quibus immiscetur, liquoribus excellit, sicut et Psalmista de ipsius Domini miserationibus testatur: *Suavis Dominus universis; et miserationes ejus super omnia opera ejus* (Psal. cxliv, 9): et ideo congrue cernit-

tur in campis hujus olivæ speciositas, quia qui campe-
 strem, id est latam et agrestem, et imam conver-
 sationem habent, hi præcipue misericordia Salva-
 toris indigent, et ad eam respicere solent. Oleo ad
 repellendas noctium tenebras lumen alitur, infirmi-
 tates solvuntur, et requies lassissis tribuitur: sic gra-
 tia misericordiæ Salvatoris nostri læcem fidei et
 charitatis ac scientiæ in nobis alendo, tenebras nos-
 tras illuminat, et animarum nostrarum morbos sanat,
 ac sæculi concupiscentiis fatigatos requiescere nos
 mente facit in contemptu sæculi. Grandis enim
 labor est, terrenis desideriis æstare; et grandis re-
 quies, terrena non desiderare.

Sequitur: *Et quasi platanus exaltata cum juxta
 aquam in plateis.* Cum platanus perse ipsam sit sublimis
 et amœna, respectu tamen proximæ inferioris aquæ
 sublimior apparet et jucundior: sic et Dominus Je-
 sus, cum per se ipsum incomparabiliter sit excelsus
 et speciosus, respectu tamen subjecti Christianorum
 populi, qui per aquam designatur, excelsior et glo-
 riosior apparet, in plateis, id est, in latitudinibus et
 mundi et amplæ conversationis. Si enim vitæ nos-
 træ consideremus humilitatem, et ad excellentiam
 conversationis, quam Christus inter homines duxit,
 respiciamus; quam sublimis erit in oculis nostris illa
 ejus conversatio? Nam ut platanus juxta subterio-
 rem aquam est exaltatus, id est, subjectæ fidelium
 plebi proximus et superpositus. Hinc et Psalmista de
 illo dixerat: *Et erit tanquam lignum, quod planta-
 tum est secus decursus aquarum (Psal. 1, 6)*; id est,
 per mysterium incarnationis erit positus juxta
 lapsus defluentium populorum. Plateæ vero, latitu-
 dines designare solent: id est, et amplas conver-
 sationes, in quibus spatiantur qui vita sunt inferio-
 res et labiles ut aqua; et mundi latas regiones: quia
 Græce πλατος dicitur latitudo.

Sequitur: *Sicut cinnamomum et balsamum aro-
 matizans odorem dedi.* Cinnamomum dicitur eo quod
 cortex ejus in modum cannæ sit rotundus et gracilis.
 Est enim brevissima arbuscula virgas proferens gra-
 cilissimas ac pretiosas. Nam id ejus, quod in cras-
 situdine, id est grossitudine, extenditur, despectui
 est; quod vero gracilius provenierit, eximium est.
 Cinnamomum ergo significare videtur humilitatem
 Christi, quam prædicant Scripturæ canna, id est
 calamo, factæ, quæ virgas gignit gracilissimas et pre-
 tiosas, id est, sanctos disciplinis spiritualibus exte-
 nuatos, qui membra sunt ejus. Nam spirituales viri
 in eo sunt pretiosi; carnales autem habentur con-
 temptui. Balsamum quoque pretiosissimum est, et
 consecratum fit chrisma, quo omnes Christiani un-
 gimur, et significat et Christum et unctionem Spi-
 ritus ejus; de qua Joannes ait: *Vos unctionem habe-
 tis a sancto, et nostis omnia (I Joan. 11, 20)*. Utrum-
 que vero, id est et cinnamomum et balsamum, mi-
 rabiliter redolet; et maxime, dum quis eo aromati-
 zatur. Unde tunc odori utriusque aromatizantis
 odorem suum Christus similatur: quia dum in
 omni gente et natione credentes domo sui Spiritus

ungit, ejusdem unctionis odor validius in toto orbe
 fragrat, et ipse dulcius odorem notitiæ suæ per suos
 unctos in omni loco manifestat, ut ubique ei dicatur:
Post te curremus in odorem unguentorum tuorum.

Sequitur: *Quasi myrrha electa, dedi suavitatem
 odoris.* Myrrha mortem Redemptoris nostri, cujus
 caro corruptionem non vidit, significat: quia caro
 mortua, quæ myrrhæ eonditur unctione, non potest
 putrescere. Unde et hæc myrrha dicitur electa:
 quia mors Domini singulariter ex omnium sancto-
 rum mortibus electa fuit, per quam omnes viverent.
 Ideoque talis mors ista suavitatem odoris præbet,
 qualem nemo alium sentire potuit; ita ut ejus fra-
 grantia reviviscant mortui.

Sequitur: *Et quasi storax, et galbanus, et unguis,
 et gutta, et quasi Libanus non incisus, vaporavi ha-
 bitationem meam, et quasi balsamum non mistum
 odor meus.* Storax esse fertur arbor odorifera, quæ
 sicut arundo cava est intus, et succo plena; et in
 Christo, qui est lignum vitæ odoriferum, habitat
 omnia plenitudo Divinitatis corporaliter (Col. 11, 9).
 Galbanum dicunt, confectum ex aromaticis. Et in
 Christo est omnium spiritualium virtutum omnimoda
 plenitudo. Ungula quoque dicitur ab unguento, quia
 præcipua est ad unguendum, et designat spiritalem
 Salvatoris unctionem, de qua Joannes ait: *Sicut
 unctio ejus docet vos de omnibus (I Joan. 11, 27)*.
 Gutta vero species esse medicorum perhibetur ad
 tumorem sanandum idonea, et ad deprimum et
 extinguendum venenum: et significat humilitatem
 Domini, quæ medicinaliter sanat tumorem elationis
 nostræ, et omnia vitiorum venena perimit.
 Libanus est thus, et potius arbor thuris Christum
 designans, qui lignum est vitæ, et fructum gignit
 odoriferum, qui Deo cremetur in sacrificium. Liba-
 nus non incisus; sponte profert ex se thus odora-
 tius, incisus vero compellitur proferre thus non
 tanti odoris: et Christus ut Libanus non incisus
 sponte edidit omnia quæ in carne gessit, ideoque
 melius redolens. Nos autem, ut incisus Libanus,
 sæpe cogimur inviti bonum facere quod vile est,
 et parum redolens. Hæc omnia, quæ nunc dicta
 sunt, id est, storax, galbanus, ac unguis, et gutta,
 nec non et Libanus, optimum dant odorem, et locum,
 in quo sunt, inde replent: sic et Christus odore ac
 calore suo vaporat habitationem suam: quia men-
 tem quam inhabitat, calore suæ dilectionis et odore
 suæ sanctitatis replet. Mens enim, quæ non sentit
 odorem istum et calorem, necdum Christi est habi-
 taculum. Balsamum vero, cui liquor alius non est
 immistus, magis redolet: quia Christi sanctitas, cui
 nullum unquam peccatum immisceri potuit, suavio-
 rem quam cæteri sancti præbet odorem.

Sequitur: *Ego quasi terebinthus extendi ramos
 meos, et rami mei honoris et gratiæ.* Terebinthus est
 arbor magna, et ingentes multosque ramos undique
 protendens, quæ resinam gignit aromaticam et me-
 dicinalem, omnibusque resinis aliis præstantiorem:
 et Christus velut arbor immensa, discipulos suos,

quasi ramos extendit in omnes mundi partes, Thomam et Bartholomeum in Indiam, Matthæum in Æthiopiã, Joannem in Asiam, Andream et Philippum in Scythiam, Petrum in Italiam, Paulum in Hispaniam, et cæteros in cæteras orbis plagas. Vel rami, quos extendit, opera sunt, quæ in carne gessit. Et ex his, et operibus, vel discipulis, profert ipse resinam spiritualis gratiæ, quæ medeatur omnibus, et præstantior sit universis prædicationibus et gestis Testamenti Veteris. Et rami ejus sunt *honoris et gratiæ*: quia et discipuli ejus, et actus ipsius, valde sunt honorabiles et gratiosi; quoniam et laude digni sunt, et Novi Testamenti gratiam hominibus afferunt.

Sequitur: *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: et flores mei fructus honoris et honestatis.* **B** *Vitis* in terra plantata producit ex se palmites, et ex his fructum: et Christus resurgendo et ascendendo plantatus in terra viventium, sanctos qui sunt membra ejus, velut palmites ex se gignit, et ex his in se manentibus fructum operis boni producit. Unde et ait illis: *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis* (Joan. xv, 4). Fructificat ergo in eis: quia quidquid illi bene agunt, ipse facit, et ex ejus radice surgit fructus operis illorum. Et fructificat *suavitatem odoris*: quia fructus operum, quæ facit in eis, suavis odor est bonæ opinionis, dum videntes hæc homines glorificant inde Patrem, qui est in cœlis. Et *flores* ejus sunt *fructus honoris et honestatis*: **C** quia opera, quæ in his proponendo inchoat, honorabiliter et honeste consummat; honoremque per hæc et honestatem illis grandem præstat. *Flores* enim sunt vota et promissa: *fructus* autem impletiones promissorum per exhibitionem operum. *Flores* ergo sanctorum sunt *fructus*: quia membra Christi quod vovent, reddunt; quod promittunt, faciunt.

Sequitur: *Ego mater pulchræ dilectionis, et timoris, et agnitionis et sanctæ spei. In me gratia omnis vitæ et veritatis, in me omnis spes* [al.; via] *vitæ et virtutis.* Sapientia, quæ est Christus, est *mater pulchræ dilectionis*: quia dilectionem gignit, non turpem, sed pulchram; non indecentem, sed honestam; non libidinosam, sed castam. Et *mater timoris*, sci licet filialis vel casti, quia *principium sapientiæ timor Domini* (Psal. cx, 10); et castum Dei timorem gignit pulchra dilectio, cujus genitrix est sapientia. Et *agnitionis*, quia *Patrem nemo novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare* (Matth. xi, 27). Qui item dixit: *Palam de Patre annuntiabo vobis* (Joan. xvi, 25). Sic enim Sapientia, quæ est Filius, *mater est agnitionis.* Et *sanctæ spei*: quia spem de sanctis rebus non nisi Christus gignit. Sancta enim spes est adspicendi regnum Dei et justitiam ejus: et hanc vera dat sapientia, in qua est *gratia omnis vitæ et veritatis*, quia nisi per gratiam, quæ est in hac sapientia, id est in Christo, nullus vitam perpetuam seu veritatem incommutabilis ejus beatitudinis valet

A consequi; cum ipse Christus sit veritas et vita (Joan. xiv). Ideoque et *omnis spes vitæ et virtutis* est in eo; quia non nisi per eum quis recte sperat vitam beatam, et immortalitatis ejus virtutem invenire, et virtutem aliquam bonæ conversationis habere potest.

Sequitur: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, et a generationibus meis implemini.* Nonnulli sapientiam, quæ Christus est, concupiscunt; sed quibusdam sæcularium rerum obstaculis retinentur, ne ad eam veniant, eamque per religiosam conversationem apprehendant. Sæpe enim fit ut dum quis ad religiosam vitam se convertere cogitat, et Christum sequi, obsistat ei et prava consuetudo vitiorum quibus delectari solet, et amor parentum, aut conjugis, seu filiorum, et possessionum, sive blandimenta carnalium amicorum, et aliqua hujusmodi. Ideo vera sapientia jubet ut omnes, qui eam mente concupiscunt, transeant cunctos hujusmodi obices; et ad ipsam, dum licet, venire festinent; et postquam ad eam venerint, non remaneant vacui, sed impleantur *generationibus* ejus, id est, sensibus intelligentiæ et prudentiæ, ac virtutibus quas generare solet in his qui ad se venerunt.

Sequitur: *Spiritus enim meus super mel dulcis, et hæreditas mea super mel et favum. Memoria mea in generationes sæculorum.* Ideo transeundum est ad divinam sapientiam, calcatis difficultatum obstaculis, quia *spiritus* ejus, quem inspirat transeuntibus ad se, est melle dulcior; et *hæreditas* sempiternæ beatitudinis, quam eis præparavit, superat dulcedine *mel et favum.* *Mel* dicit, propter animas justorum, quæ corporibus solutæ jam assistunt conspectui gloriæ Conditoris, et *data sunt illis singulæ stolæ albæ* (Apoc. vi, 11): *favum* vero, propter electos, post resurrectionem tam in corporibus, quam in anima in superno regno beatos, quando jam in *terra sua duplici possidebunt* (Isa. lxi, 7). Favus enim est mel in cera, significans animam in corpore; sicut mel sine cera animam sine corpore. Sed et *memoria* sapientiæ istius erit in *generationes sæculorum*, quia laus ejus perenniter ab electis decantabitur, et adhærentes sibi faciet ejusdem laudis esse participes.

D Sequitur: *Qui edunt me, adhuc esurient; et qui bibunt me, adhuc sitient.* Qui cordis ore dulcedinem veræ sapientiæ gustant, quanto ejus saporem sentiunt, tanto magis in desiderio ejus ardescunt; et quanto plus de hoc potu bibent, tanto avidius eum sitiunt. Nam spirituales deliciæ cum habentur, in desiderio sunt; tantoque a comedente amplius esuriuntur, quanto et ab esuriente amplius comeduntur.

Sequitur: *Qui audit me, non confundetur, et qui operantur in me, non peccabunt. Qui Christum obedienter audit, non confundetur*, id est non erubescet; quia cum honore magno erit ad dexteram ejus in judicio. *Et qui operantur in eo, non peccabunt*.

bunt: quia omne opus, quod secundum eum fit, A caret peccato.

Sequitur: *Qui elucidant me, vitam æternam habebunt. Elucidant* sapientiam, qui ob salubriter declarandam Christi notitiam Scripturas explanant, qui ipsum Christum pie prædicant, qui eum luce suorum operum glorificant; et ideo *vitam æternam habebunt*, id est ipsum Christum; quia hic est verus Deus, et vita æterna.

159 HOMILIA II.

IN EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM: *Videns turbas Jesus ascendit in montem. Et cum sedisset, docebat discipulos suos dicens: Beati pauperes spiritu, etc. (Matth. v, 1.)*

Beati pauperes spiritu, qui non necessitate, sed devota voluntate, contemptis omnibus, Deo vivunt. Hæc paupertas duas habet partes: abdicationem rerum, etsi habeantur non sibi, sed ad opus pietatis; et contritionem spiritus, ut seipsum abdicet. Hæc virtus, scilicet paupertas, jure prima ponitur, quæ non præcedente non valent quæ sequuntur: et licet absque sequentibus perfectum non faciat hominem; tamen promeretur auxilio divinæ gratiæ beatitudinem. Sed quia posset habere suarum rerum contemptum, et adhuc ex fragilitate carnis commoveretur per aliquam contumeliam, subjungit: *Beati mites*. Quos scilicet ira vel aliquid tale non afficit, sed qui omnia æquamiter sustinent. Hac virtute laudatur Moyses: hujus quasi magnæ magistrum se facit ipse Christus, dicens: *Dissite a me quia mitis sum et humilis corde (Matth. xi, 29)*. Hæc possidet veram terram. Nota congruam ascensionem. Primus enim est contemptus sæculi, cui jure æterna promittuntur. Secundo loco ponitur mansuetudo, quæ veram paupertatem conservat et munit, ne quo modo inquietari possit. Tertio loco sequitur: *Beati qui lugent*: postquam quæ mundi sunt prorsus abjecimus, moresque improbos mansuetudine temperavimus, restat nobis lugere pro peccatis præteritis, quod est irriguum inferius; et pro desiderio patriæ cælestis, quod est irriguum superius: sed inferius sordes lavat præsentis, superius quidem accendit vitæ futuræ amatores.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam. Nota tribus modis justitiam decerni: cum naturæ nostræ sua servamus; cum proximo facimus quod nobis fieri volumus; cum Deo, quæ Dei sunt, persolvimus. Quæ justitia non plane in nobis impletur, donec Deus sit omnia in omnibus; propterea posuit *esurire*, non, *satiari*. Amatores enim veri boni semper sitiunt, nec eis sufficit quod justii sunt.

Beati misericordes. Misericordia de præcedentibus nascitur; quia non est vera compassio miserorum, nisi præcesserit vera paupertas veraque humilitas, et nisi mansuescat animus subjacens divinis legibus, nisi incipiat aliorum casus dolere et justitiam *esurire*: de quibus omnibus vera misericordia generatur. Nota quod hanc virtutem justitia præcedit. Justi-

tiam enim lumen, misericordia; misericordiæ virtus, justitia est.

Beati mundo corde. Munditia cordis sexto ponitur loco, ut homo sexto die conditus per hanc munditiam recuperet Dei imaginem, quam caligo vitiorum delevit; ut a strepitu humanarum cogitationum semotus, corde mundo et imagine Dei reformata, quæ Dei sunt tantum cogitet, et divinis præceptis per omnia se applicet. *Beati pacifici*. Pax jure septimo ponitur loco. Postquam enim homo ad hoc promovit sese, ut contemptis omnibus quæ mundi sunt, æterna tantum diligere et cogitare possit, quod contemplativorum est; nihil aliud restat nisi ut Deum, qui vera pax est quam contemplabatur, præmium habeat.

His igitur septem prædictis virtutum gradibus congruit septiformis operatio sancti Spiritus de quo in Isaia legitur: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini (Isa. xi, 2)*. Sed ille a summo incipit, hic ab imo; ibi docetur Filius Dei ad imo descensus, hic homo de imo ad similitudinem Dei ascensus. In his gradibus primus est *timoris spiritus*, qui bene humilibus congruit, de quibus dicitur: *Beati pauperes spiritu*. Est enim timor iste filialis, de quo dicitur: *Initium sapientiæ timor Domini (Psal. cx, 10)*. Timor Domini facit contemptum hujus mundi, et hominem voluntarie pauperem beatitudine ditari. Unde superna gratia salutis nostræ providens orationem nobis contulit, in qua septiformi prece spiritum septiformem possemus impetrare: ut suffragio gratiæ septiformis septem supradictas virtutes assequamur, et per eas ad beatitudinem pertingere mereamur. Dum in ultima parte orationi Dominicæ petimus, *libera nos a mala*, videmur orare ut per spiritum timoris Domini recedat a nobis omnis tumor elationis, et succedat humilitas veræ paupertatis, cui detur beatitudo vitæ ecclésiæ.

Secundus est *spiritus pietatis*, qui mitibus convenit: qui enim pie vivere querit, sanctam Scripturam meditatatur, et quod nondum intelligit non reprehendit, quare nec resistit: quod est mitem fieri. Quæ virtus ut continua servetur, orat ne in intentionem inducatur.

Tertio loco ponitur *spiritus scientiæ*, qui convenit lugentibus, quia sciunt jam quibus malis teneantur vincti; quæ antequam in Scripturis legerent appetebant, et ideo ad patriam suspirant. Et ut illæ pressint lacrymæ, orent et dicant: *Dimitte nobis debita nostra*, peccata scilicet, quibus detinemur, ut liberi ad patriam redeamus.

Quarto loco succedit *spiritus fortitudinis*, qui esurientibus et sitiensibus justitiam congruit; quia qui verum desiderant gaudium, laborant refici veris bonis unde esuriunt. Sed illa esuries, ut ad satietatem pertingat, fulcitur spiritu fortitudinis, ne lassescat in via et ideo oramus: *Pancem nostrum quotidianum da nobis hodie*.

Quinto loco ponitur *spiritus consilii*, qui misericordibus convenit. Nemo enim miseretur nisi spiritu consilii regatur. Unde oramus : *Fiat voluntas tua, sicut in cælo et in terra.* Quatenus voluntatem Dei consulentes, misereamur cui miserendum esse viderimus.

Sexto loco ponitur *intellectus*, qui mundis corde convenit. Illis scilicet, qui purgato oculo cordis vident quod corporeus oculus non potuit videre, vel auris audire. Hoc autem mundum cor regnum Dei dicitur videre : non illud quod nec incipit, nec desinit; sed quod in nobis est, dum vitia et potestas diaboli excluduntur. Unde oramus : *Adveniat regnum tuum* : id est, da ut per spiritum intelligentiæ mundicordes possimus esse, et tibi in nobis regnum præparare.

Septimus ponitur *spiritus patientiæ*, qui pacificis congruit, in quibus nullus motus est rebellis, ut non discrepent in sanctificationem nominis Dei, sed vita, moribus nomen patris in filiis ostendatur. Unde orandum : *Sanctificetur nomen tuum.*

Vel ita nota gradus harum virtutum. Pauperibus promittitur regnum cælorum, illis scilicet, qui per spiritum timoris Domini omnia sua contempserunt. Mitibus hæreditas, quasi testamentum patris cum pietate quærentibus. Illis qui lugent scientes quibus malis sint involuti, promittitur consolatio. Esuriensibus et sitientibus saturitas. Misericordibus misericordia promittitur, quia impenderunt aliis circumspersionem consilii. Mundis corde facultas videndi Deum. Pacificis **160** similitudo Dei, quia filii Dei vocabuntur. Ille summus est qui vocari filius promeretur. *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (*Matth. v, 10*). Omnes beati dicuntur qui habent quidquid desiderant. Beatitudo enim est status congregatione omnium bonorum perfectissimus. Septem igitur sunt quæ perficiunt; octavum est, quod glorificat; perfectio namque illos qui Dei sunt probat. Unde legitur : *Succendatur fornax ut probetur aurum* (*Sap. iii, 6*).

HOMILIA III.

IN EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM. *Jussit Jesus discipulos suos ascendere in naviculam, et præcedere eam trans fretum, donec dimitteret turbas.* (*Matth. xiv, 22*).

In hac lectione juxta mysticam intelligentiam summam describitur Ecclesiæ status ab adventu Salvatoris usque in finem sæculi. *Jussit enim Dominus discipulos suos ascendere in naviculam*, quando apostolis eorumque sequacibus gubernandam commisit Ecclesiam. *Et ita præcedere trans fretum*, id est tendere ad portum cælestis patriæ, priusquam ipse ex toto migret ab hoc mundo. Nam cum suis electis et propter suos electos est ipse semper hic usque ad consummationem sæculi : et præcedunt illum trans mundanum pelagus, qui quotidie hinc transeunt ad terram viventium. Cum enim suos illic omnes præmiserit, tunc relinquens multitudines re-

A proborum, nec ad conversionem eas ulterius movens, se l perditioni deserens migrabit hinc, ut cum solis electis suis in regno sit. Unde subjungitur : *Donec dimitteret turbas.* Nam in fine sæculi turbas inimicorum dimittet, ut a diabolo jam in sempiternam damnationem rapiantur. *Et dimissa turba ascendit in montem solus orare.* Turbas quidem gentium usque ad finem mundi non dimittet ; sed turbam Judaicæ plebis tunc dimisit, quando secundum Isaiam mandavit nubibus suis, ne super infructuosam vineam pluerent (*Isa. v, 6*), id est, apostolis jussit ne Judæis ultra prædicarent, sed ad gentes pergerent. Sic ergo turbam illam dimisit, et *in montem*, id est in apicem regni cælestis, ascendit, de quo dictum fuerat : *Quis ascendit in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus ?* (*Psal. cxliii, 3.*) Mons enim altitudo est, et quid altius cælo ? Illud ascendit Dominus. Et ascendit solus, quia *nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo* (*Joan. iii, 13*). Quamvis et in fine cum venerit, et omnes nos membra sua collegerit ac levaverit in cælum, etiam tunc solus ascendet ; quia caput cum corpore suo unus est Christus. Nunc autem solum caput ascendit, *Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus* (*I Tim. ii, 5*). Et ascendit orare, quia ivit ad Patrem pro nobis interpellare. *Non enim in manufacta sancta introivit, exemplaria verorum : sed in ipsum cælum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis* (*Hebr. ix, 24*).

C Sequitur : *Vespere autem facto, solus erat ibi.* Vesper propinquitatem finis sæculi designat, de qua et Joannes ait : *Filioli, novissima hora est* (*I Joan. ii, 18*). *Vespere igitur facto, solus erat ibi* ; quia, appropinquante mundi termino, solus in sancta sanctorum ut verus Pontifex intravit, ibique *est ad dexteram Dei, et interpellat pro nobis* (*Rom. viii, 34*). Verumtamen dum ille orat in excelso, navicula turbatur fluctibus in profundo. Nam quia insurgunt fluctus, potest ista navicula turbari ; sed quia Christus orat, non potest mergi.

Sequitur enim : *Navicula autem in medio maris jactabatur fluctibus. Erat enim eis contrarius ventus.* *Navicula* quippe est Ecclesia, *mare* seculum, *fluctus maris* tumores sæculi et tribulationes mundi, seu tentationum impetus elati. *Ventus contrarius*, spiritus dæmoniorum, quo sæculi potestates adversus Ecclesiam sunt concitatæ, et mundus contra sanctos frequenter commotus, et quo vitia vel iniquitates semper suggeruntur. *Navis igitur in medio maris jactabatur fluctibus*, dum Jesus in montis cacumine moraretur ; quia ex quo Salvator in cælum ascendit, sancta Ecclesia magnis tribulationibus in hoc mundo agitata est, et variis persecutionum turbinibus pulsata, ac diversis malorum hominum pravitatibus vexata, vitis que multimode tentata. *Erat enim ei contrarius ventus*, quia flatus malignorum spirituum ei semper adversatur, ne ad portum salutis perveniat ; obruere eam nititur fluctibus adversitatum sæculi, omnes quas valet contrarietates ei commovens.

rursum dulcedine futuræ beatitudinis, levius ferant mala transeuntia, quæ bonis speraverunt remuneranda perpetuis. Cum enim suas suorumque passionibus paulo superius prænuñtasset, ait: *Filius enim hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera ejus* (Matth. vi, 27). Ubi poterant discipuli in suis cogitationibus dicere: Occisionem et mortem nunc dicis esse venturam; quod autem promittis adfuturum te in gloria Patris cum angelorum ministeriis et potestate judicis, hoc in tempora longa differetur. Prævidens igitur occultorum cognitor quid possent objicere, præsentem timorem præsentī compensavit præmio. Subjuxit enim: *Amen dico vobis, sunt quidam de h'c stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo* (Matth. xvi, 28). Ac si diceret: Qualis venturus est in fine, talis ob incredulitatem vestram præsentī tempore demonstrabitur, videntibus [al., viventibus] his, qui hic assistunt. Nam quia incertum est omnibus tempus universalis judicii, incertaque singulis hora sui exitus, et poterat longa videri præsens afflictio nescientibus quando requies promissa veniret. Voluit pius Magister aliquibus discipulorum suorum adhuc in terra degentibus æternæ promissionis gaudia præmonstrare; quatenus et ipsi, qui vidissent, et omnes qui audire possent, levius adversa præsentia tolerarent, reducto sæpius ad mentem futuræ retributionis munere, quod expectarent. *Sunt, inquit, aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo. Venientem quippe in regno suo viderunt eum discipuli sui, qui in ea claritate viderunt fulgentem in monte, in qua peracto judicio ab omnibus sanctis in regno suo videbuntur.*

Sequitur enim in evangelica narratione id de quo loqui volumus: *Et post dies sex, assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et duxit illos in montem excelsum seorsum.* Quod post dies sex, ex quo promisit discipulis claritatem suæ visionis Dominus ostendit, significat sanctos in die judicii regnum percepturos, quod eis *promisit, qui non mentitur, Deus, ante tempora sæcularia* (Tit. 1, 2). *Tempora quippe sæcularia, sex ætatibus constant.* Quibus completis, audient a Domino: *Venite, benedicti Patris mei; possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* (Matth. xxv, 34). Possunt etiam *sex dies* promissæ Dominicæ visionis et gloriæ, perfectionem bonorum operum designare, sine quibus ad contemplandam Conditoris sui majestatem quisque non valet pervenire. Quia enim Dominus sex diebus rerum creaturam formavit, et septima requievit ab operibus suis (Gen. 1, 11); recte per *sex dies* opera bona, quibus ad requiem pervenire debemus, exprimuntur. Et quia qui Deum videre, et ad gloriam beatæ resurrectionis pertingere concupiscit, debet agere bona quæ novit; recte *post dies sex*, gloriam sui regni quam spondit discipulis, Salvator ostendit. Lucas tamen sic scripsit: *Factum*

est autem post hæc verba fere dies octo, et assumpsit Petrum, et Joannem et Jacobum, et ascendit in montem ut oraret (Luc. ix, 28). Secundum quem Lucam octava die Dominus promissam futuræ beatitudinis gloriam discipulis ideo manifestavit, ut ostensa celestis vitæ dulcedine cunctorum qui hanc audire possent, corda refoveret, et octonario dierum numero verum gaudium tempore resurrectionis doceret esse venturum. Nam et ipse octava die, hoc est post sextam Sabbati, qua crucem ascendit; ac septimam Sabbati, qua in sepulcro quievit, a mortuis resurrexit: et nos post sex hujus sæculi ætates, in quibus pro Domino labores toleramus, ac septimam sabbatismi animarum, quæ interim in alia vita geritur, octava profecto ætate resurgemus. Nam quod Matthæus, vel etiam Marcus, Dominum *post sex dies* transfiguratum dicit, nec ordine temporis, nec ratione mysterii discrepat a Luca qui *octo dies* ponit. Quia Matthæus narrat medios tantum dies, unde et absolute *post sex dies* factum commemorat; hic autem primum, quo hæc Dominus promisit; et ultimum, quo sua promissa complevit, adjungit, ideoque temperatius loquens *fere dies octo* ponit. Et in ratione mystica, ille *post sex* mundi ætates sanctis ab omni labore quiescendum, hic autem octavo tempore designat esse resurgendum. Tres autem discipulos Dominus assumpsit, quibus glorificationem suam ostenderet, vel quia qui nunc fidem sanctæ Trinitatis in charitate operantem servant integram, tunc de ejus revelata visione perenniter lætatur; vel quia tres sunt ordines fidelium in Ecclesia, qui soli ad hanc visionem pervenire mereantur, videlicet, præpositi, et continentes, atque conjugati. Quisquis enim in aliquo trium istorum graduum inventus non fuerit, ad gaudium visionis hujus non pertinebit. Petrus namque, propter primatum suum, prælatos Ecclesiæ designat: Joannes autem, qui permansisse virgo perhibetur, cœlibes ac mundi contemptores præmonstrat: Jacobus vero, qui supplantator dicitur, conjugatos et mundo licite utentes significat. Ille ergo tribus discipulis, per quos universi designantur electi, Dominus gloriam suam ostensurus in montem eos ducit excelsum, ut doceat omnes qui hanc videre desiderant, non in infimis jacere voluptatibus, non illecebris servire carnalibus, non terrenis adhærere cupiditatibus; sed æternorum amore ad superna semper erigi, et angelicæ munditiæ, pietatis, et pacis et dilectionis, et bonitatis, et justitiæ vitam, quantum mortalibus possibile est, semper imitari debere, juxta illud Apostoli: *Nostra autem conversatio in cælis est. Unde etiam salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ* (Philipp. iii, 20, 12). Ostensurus gloriam suæ Majestatis, in montem discipulos ducit, ut discant ipsi, discant omnes qui hanc videre siliunt, non eam sibi in hujus sæculi profundo, sed in regno supernæ beatitudinis esse quærendam, et studeant digni fieri ascendere in montem

Domini, et stare in loco sancto ejus. Et bene evangelista, cum dixisset quia duxit illos in montem excelsum, addidit seorsum : quia justis et tunc cum pravorum vicinia premitur, animo tamen toto ac mentis intentione, et operum executione separati sunt ab illis, et in futuro prorsus etiam corpore et loco segregabuntur ab eis, quando abscondet eos Dominus in abdito vultus sui a conturbatione hominum, et proteget in tabernaculo suo. Qui, juxta Lucam, ascendit in montem oraturus, et sic transformandus : quia in cœli secretam altitudinem, ut verus Pontifex, ascendit pro suis interpellaturus, suamque gloriam eis ibi manifestaturus; et ut ostenderet quia qui beatam resurrectionem expectant, et regem in decore suo videre desiderant, mente in excelsis habitare, ac continuis precibus insistere debeant.

Sequitur : *Et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies ejus sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix.* Lucas vero dicit : *Et facta est, dum oraret, species vultus ejus altera, et vestitus ejus albus refulgens (Luc. ix, 29).* Transfiguratus autem Dominus ante discipulos, et in altera specie vultus apparens, non formam humani corporis amisit, sed suam suorumque glorificationem præmonstravit. *Facta est enim species vultus ejus altera, id est, alterius gloriæ, quando resplenduit sicut sol.* Cujus, scilicet, splendoris et gloriæ claritas ad naturam susceptæ humanitatis specialiter pertinebat. Nam illam ipsius Divinitatis ineffabilem et inaccessibilem visionem, quæ in æternam vitam beatis mundo corde servatur, nullo modo discipuli mortali adhuc carne circumdati poterant intueri. In hac ergo transfiguratione Dominus et sui corporis gloriam qua per resurrectionem erat illustrandum præmonstravit, et electorum omnium quantæ claritatis post resurrectionem futura sint corpora præmonuit. Nam et de illis alias ait : *Tunc justis fulgebunt sicut sol, in regno Patris eorum (Math. xiii, 43).* Et hic in exemplum futuræ clarificationis ipsius, *resplenduit facies ejus sicut sol.* Non quia Domini, et sanctorum ejus, æqualis possit esse claritas et gloria; sed quia nihil sole clarius videre novimus : non solum Domini, sed et sanctorum in resurrectione gloria solis aspectui comparatur, quia clarius sole aliquid, unde exemplum daretur hominibus, minime potuit inveniri. Possumus etiam per faciem ejus intelligere præsentem et manifestam cognitionem humanitatis ipsius. *Resplenduit ergo sicut sol facies ejus* : quia in illo supernæ beatitudinis regno sanctis omnibus ita resplendet unico ac singulari splendore clarissima etiam humanitatis ejus contemplatio, *sicut sol* unica et singulari claritate superat omnia quæ corporeis oculis lucida videntur. *Vestimenta autem ejus, quæ sicut nix albedine refulsero, non incongrue sancti ejus figuratim intelliguntur, Apostolo dicente : Quotquot baptizati estis, Christum induistis (Galat. iii, 27).* Quæ, scilicet, *vestimenta*, ipso inter homines in terris conversante, despecta aliorumque similia vi-

debantur; sed eo montem petente, novo candore refulsere : quia, sicut Joannes loquitur, *nunc quidem filii Dei sumus, sed nondum apparuit quid erimus : scimus autem quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus cum sicuti est (I Joan. iii, 2).* Unde bene Marcus de eisdem vestimentis ait quia *facta sunt splendentia, candidaque nimis, velut nix, qualia fullo super terram non potest candida facere (Marc. xviii, 2).* Quia quod omnibus patet, nemo est qui sine corruptione et dolore vivere possit *super terram*, nemo est qui sine tactu alicujus peccati vivere queat *super terram.* Sed quod *fullo*, id est doctor animarum, sive mundator aliquis sui corporis eximius, *super terram, non potest*, Dominus faciet in cœlo, *emundans Ecclesiam*, vestem videlicet suam, *ab omni inquinamento carnis et spiritus*, insuper et æterna carnis et spiritus beatitudine ac lucere faciens.

Sequitur : *Et ecce apparuerunt illis Moyses et Elias cum eo loquentes.* Lucas hæc plenius exposuit : *Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant Moyses et Elias visi in majestate, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem (Luc. ix, 30, 31).* Moyses et Elias, qui locuti sunt in monte cum Domino, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem, id est, passionem ac resurrectionem ejus, oracula legis ac prophetarum designant, quæ in Domino completa, et nunc doctis quibusque patent, et in futuro manifestius patebunt electis omnibus. Qui bene *visi in majestate* dicuntur, quia tunc apertius videbitur quanta veritatis dignitate omnis divinarum eloquiorum non solum sensus, sed et sermo fuerit prolatus. Possumus *excessum ejus* intelligere specialiter exaltationem humanitatis ejus, qua excessit omnia, sicut docet Apostolus dicens de Patre : *Ut sciatis quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus, quam operatur in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cœlestibus, supra omnem principatum, et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed et in futuro; et omnia subiecit sub pedibus ejus (Ephes. i, 18-21).* Hic est excessus Mediatoris Dei et hominum hominis Jesu Christi. Quem excessum licet Pater operatus sit, ipse tamen secundum divinitatis potentiam nihilominus operatus est, atque complevit. *Quæcunque enim Pater fecerit, hæc et Filius similiter facit (Joan. v, 19).* Et complevit illum in superna Jerusalem, ubi semper videtur *pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum (Philipp. iv, 7)* Sed et in sanctis suis magnam *excessum* complevit, quando post judicium vos usque ad celsitudinem paterne visionis elevabit. Hunc itaque *excessum* capitis et membrorum in civitate magni regis complendum Moyses et Elias dicebant : quia gloriam exaltationis Christi et Ecclesiæ prædixerunt jugiter lex et propheta. Subjungit autem hoc loco Lucas solus, dicens : *Petrus vero, et qui cum illo erant, gravati erant somno. Et evigilantes viderunt majestatem ejus, et duos viros qui stabant cum illo (Luc. ix, 32).* Nam iste solus, qui octavi diei mentionem præmisit,

nunc speciem resurrectionis describit. Nam in Petro et sociis ejus, ut supra dictum est, omnes designantur electi, qui gravantur somno, dum corpora eorum in tumulis usque ad finem sæculi dormiunt : sed in die resurrectionis evigilabunt, et ad videndam perpetuo gloriam majestatis ejus sublimabuntur. Sed et duos viros stantes cum eo videbunt, id est veritatem sensus legis et prophetarum, quæ istam clarificationem prænuñtiaverunt. Vel somno erant gravati : quia splendor incomprehensibilis divinitatis premit quodam velut gravi pondere sensus corporis nostri. Et evigilantes viderunt majestatem ejus : quia qui somnum corporis a suo corde excutiunt, et mente vigiles fiunt, ad lucem supernæ visionis ele-
vantur.

Sequitur : Respondens autem Petrus, dixit ad Jesum : Domine, bonum est nos hic esse. Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum : Et hæc etiam Lucas, cum de duobus viris loqueretur, sic ait : Et factum est, cum discederent ab illo, ait Petrus ad Jesum : Præceptor, bonum est nos hic esse ; faciamus tria tabernacula, unum tibi, unum Moysi, et unum Eliæ : nesciens quid diceret (Luc. ix, 33). Discessio Moysis et Eliæ a Christo, secundum illud intelligenda est, 164 quod ait Apostolus, quia cum venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est (I Cor. xiii, 10). Recedet enim doctrina legis et prophetarum, ubi manifestatio divinæ visionis sanctis apparuerit. Petrus vero ad ea, quæ carnaliter, respondit : Bonum est nos hic esse, virosque jam discedentes cupiebat ibi retinere nova tabernaculorum constructione. Nam quia quo amplius quisque vitæ cœlestis dulcedinem degustat, eo amplius fastidit omnia quæ placebant in infimis : merito ipse nunc visa Domini et sanctorum ejus majestate, repente cuncta quæ noverat terrena obliviscitur, et solis his quæ videbat delectatur adhærere ; ibique cum Jesu optat habitare, ubi manifestata ejus gloria lætatur, dicens : Domine, bonum est nos hic esse. Quia revera solum hominis bonum est intrare in gaudium Domini sui, et huic contemplando in æternum assistere. Unde merito nihil unquam veri boni habuisse putandus est, cui, reatu suo exigente, contingit nunquam sui faciem videre Creatoris. Quod si beatus Petrus glorificatam Christi humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio, ut nullatenus ab ejus intuitu velit secerni : quid putamus esse beatitudinis iis qui Divinitatis ejus altitudinem videre meruerint ? Et si cum duobus tantum sanctis, Moysæ scilicet et Eliæ, transfiguratum in monte hominis Christi speciem videre bonum maximum duxit, quis sermo explicare et quis sensus valet comprehendere quanta sint gaudia justorum, cum accesserit ad Sion montem, et ad civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam (Hebr. xii, 22) ; ipsumque civitatis ejusdem artificem et conditorem Deum, non per speculum et in ænigmate sicut nunc, sed facie ad faciem conspexerint ? (I Cor. xiii, 12.) Tamen

beatus Petrus, in eo quod cœlesti conversationi tabernacula facienda putavit, nesciebat quid diceret. In illa namque cœlestis vitæ gloria domus necessaria non erit, ubi, divinæ contemplationis luce omnia pacificante, aura adversitatis alicujus timenda nulla remanebit, testante Apostolo Joanne, qui ejusdem supernæ civitatis claritatem describens ait inter alia : Et templum non vidi in ea ; Dominus enim omnipotens templum illius est, et Agnus (Apoc. xxi, 22). Nesciebat ergo quid diceret, qui mente excesserat ; quia in domo Patris, quæ in cœlis est, domus manu facta necessaria non sit. Nesciebat quid diceret, qui Christum in illa claritate semper ibi retinere volens, non cogitabat quia salvari mundus nisi morte Christi non poterat. Nesciebat quid diceret, qui oblitus est regnum sanctis a Domino non alicuius terrarum, sed in cœlis esse promissum : nec recordatus est se suosque coapostolos mortali adhuc carne circumseptos immortalis vitæ statum subire non posse.

Sequitur : Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui ; ipsum audite. Lucas etiam ita : Hæc autem illo loquente, facta est nubes, et obumbravit eos ; et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus dilectus, ipsum audite (Luc. ix, 34). Quia Petrus tabernacula facere quærebat, oblectu lucidæ nubis est admonitus in illa vitæ cœlestis habitatione domos non fore necessarias, ubi omnia Dominus æterna suæ lucis obumbratione protegit ; qui lucem habitat inaccessibleem (I Tim. vi, 16). Hæc enim nubes lucida, quæ nunc super discipulos facta est, et obumbravit eos, est illa lux inaccessibleis, in qua Deus habitat. Quæ inaccessibleis est viribus nostris, sed acceditur ad eam muneribus divinis. Moyses enim accessit ad caliginem in qua erat Deus (Exod. xx, 21). Nam illa caligo, et ista nubes, atque illa lux, idem sunt. Quia et omnis etiam corporea lux, quæ præmiatate claritatis non potest aspici, recte caligo et inaccessibleis dici potest, sicut et oculorum nostrorum reverberatio probat in aspectu solis. De hac nube et luce dictum est in Exodo mystice : Operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud, nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, et majestate Domini coruscante (Exod. xl, 32, 33). De hac similiter et in tertio Regum libro scriptum est : Nebula implevit domum Domini et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam : impleverat enim gloria Domini domum Domini. Tunc ait Salomon : Dominus dixit ut habitaret in nebula (III Reg. viii, 10, 12). De hac et venerandus Pater Dionysius ait, sicut et alibi meminimus : Divina caligo est inaccessibleis lumen in quo habitare Deus dicitur, et invisibili eo existente propter supereminentem claritatem, et inaccessiblei eodem per superexcellentiam superessentialis luminum emanationis. In hoc sit omnis Deum scire et

videre dignus, cum non videndo neque cognosco, A vere super visionem et cognitionem factus hoc ipsum cognoscens, quia post omnia est sensibilia et intelligibilia, et prophetiae videns, *Mirabilis facta est scientia tua ex me : confortata est, et non potero ad eam* (Psal. cxxxviii, 6). His beati Dionysii tam ponderosis verbis consonat et David dicens de Domino : *Caligo sub pedibus ejus, et ascendit super cherubim, et volavit : volavit super pennas ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum. Et posuit tenebras latibulum suum, quia dum caligine nostrae infirmitatis obscuramur, per ignorantiam nostram nobis absconditur, ne a nobis modo in aeterna et intima claritate videatur. Posuit tenebras latibulum suum, quia in ejus cognitione caligat acies mentis universae rationalis creaturae, parumque videt esse quidquid de eo valet agnoscere, ad comparationem eorum quae de ipso se sentit ignorare. Nubes et caligo in circuitu ejus : quia latet in quadam obscuritate incomprehensibilitatis suae, nec agnosci potest a creatura, nisi quantum vult revelare. In hanc itaque nubem intrantes apostoli timuerunt, quia quicumque ad Dei contemplationem sic proficiunt, ut eum in hujusmodi nube obscuritatis arcanorum ejus videant, cum magno metu reverentiae id faciunt. Unde et seraphim, qui eum primi cognoscunt, faciem ejus et pedes velant, et mediis alis volant : ut intelligamus quia et tam sublimis ordo beatissimorum spirituum timidus est circa celsiora et profundiora divinarum visionum, et mediocriter ad deificas scientias attollitur. De praedicta vero nube venit vox Patris, dicens de Christo : *Hic est Filius meus*, quia de immensa obscuritate divina incomprehensibilitatis procedit ad nos alta notitia generationis sempiterni Filii Dei, in quam nec genitor est genito prior, nec genitus genitore posterior : quia constat et Patrem sempiternegenuisse, et Filium sempiternae natum esse. Sed cujus fulgorem mentis acies nondum capit, generationem ejus quis enarrabit? (Isa. liii, 8.) Quia vero resplendentem Filii hominis faciem apostoli cernere desiderabant, adfuit Pater in voce, docens eundem esse Filium suum dilectum; ut discerent ab humanitatis ejus gloria, quam videbant, ad divinitatis ipsius, quae aequalis et consubstantialis est illi, contemplandam suspirare praesentiam. Quod autem ait de Filio, in quo mihi bene complacui, hoc est quod idem Filius alibi testatur : *Qui me misit mecum est, et non reliquit me solum, quia ego quae placita sunt ei facio semper* (Joan. viii, 29). Nam quando de ho-*

minibus dixit : *Poenitet me fecisse* (Gen. vi, 7) eos, quasi sibi metipsi displicuit in peccatoribus, quos creaverat. In solo autem Unigenito sibi complacuit : **165** quia hunc inter homines hominem creasse eum non poenituit omni modo in quo peccatum nullum invenit, propter quod se reprehenderet, quasi per poenitentiam; sed plenitudinem totius sanctitatis, quae sibi valde complacuit. Et quod suprajxit, ipsum audite, admonuit eum esse de quo supradictus Moyses populum, cui legem dedit, praemonebat, quia *prophetam vobis suscitabit Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me, ipsum audietis juxta omnia quaecunque locutus fuerit vobis* (Deut. xviii, 15). Neque enim Moysen et Eliam, id est legem et prophetas, audiri vetat; sed omnibus his auditionem Filii, qui legem et prophetas venit adimplere, praefendam insinuat, cunctisque veteris instrumenti typis et aenigmatibus lucem evangelicam veritatis anteponendam intimat.

Sequitur solus Matthaeus, dicens : *Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam et timuerunt valde*. Humana fragilitas conspectum majoris gloriae ferre non sustinet, totoque animo ac corpore contremiscens ad terram decidit. Omnesque sancti, cum in Dei visione proficiunt, quanto magis Divinitatis interna conspiciunt, tanto magis se nihil esse cognoscent. Audita ergo Dei voce, Petrus et socii ejus in faciem suam ceciderunt, quia quamvis homo ad intelligenda sublimia levetur, ex contemplatione tamen majestatis Dei infirmitatem suae conditionis intelligit. Et quasi statum non habet, qui se ante Dei oculos esse pulverem et cinerem videt. Audierunt enim vocem Patris, quia ex ejus revelatione cognoverunt Filium ei prorsus aequalem, omnia tenentem, omnia implentem, omnia circumplectentem, omnia superexcedentem, omnia sustententem, ubique totum, incircumscriptionem, et incomprehensibilem : *et ceciderunt in faciem*, quia tanto apud se in suis cogitationibus consternati sunt, quanto eis illud altum erat quod audiebant. Ac naturam et excellentiam Unigeniti Dei cogitantes expaverunt, et vilia de se senserunt in eo quod comprehendebant, dum supernis intenderent, quae ab eis comprehendere non poterant. Hinc et Ezechiel de pennatis animalibus ait : *Cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, et submittebant alas suas* (Ezech. i, 25). Animalia namque sanctos designant. Et firmamenti nomine exprimitur incarnatus Unigenitus, per hoc quod in eo natura nostra ad aeternitatem firmata est. Fit ergo vox super firmamentum, cum Pater de Christo dicit : *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Et tunc animalia stant, alasque submitunt : quia sancti intenta mente supernis intendunt, et virtutes suas humiliant. Stant enim, quando eum, qui super caput, id est super mentes, eorum est, intenta contemplatione considerant; et alas demittunt, quia suae virtutes eis vilescunt, dum alta supernae incomprehensibilitatis aspiciunt. Sed et in

eo quod dicitur : *Hic est Filius*, in quo mihi bene A complacui, alas submitunt, quia in ejus innocentia et sanctitate vident in quantis ipsi quotidie delinquant, et quam parum de perfectione sanctitatis habeant; et omnem de suis viribus præsumptionem deponunt.

Sequitur adhuc Matthæus, dicens : *Et accessit Jesus et tetigit eos*, dixitque eis : *Surgite, et nolite timere*. Ad discipulos in infirmitatis suæ confusione jacentes accessit per gratiam, et tetigit eos per virtutem, jussitque ut ad opera fortia surgerent; et timorem quem charitas eiecit, abjicerent. *Accessit, et tetigit*, quia illuminavit et adjuvit. *Accedit*, sed non tangit; quandoquidem per ejus gratiam illuminamur, sed exigentibus nostris meritis non adjuvamur. Plerumque enim videmus quæ agenda sunt, sed hæc opere non valeamus implere. Nitimur, et infirmamur. Mentis judicium recititudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit. Quia nimirum jam de pœna peccati est, ut ex dono quidem possit bonum conspici; sed tamen ab eo, quod conspicitur, contingat per meritum repelli. Sed ad prostratos accessit Dominus, *eoque tetigit*, et ut surgerent imperavit: quia cum nos infirmitatem nostram subtiliter agnoscentes humiliter jaceamus, tunc virtute Spiritus sancti tangimur, et ad robusta opera surgere præcipimur, quæ non per timorem, sed per charitatem faciamus.

Sequitur Matthæus : *Levantes autem oculos suos, neminem viderunt, nisi solum Jesum*. Quod et Lucas, dum de Patris voce loqueretur, sic ait : *Vox Patris facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus*, etc. Et dum fieret vox, inventus est Jesus solus (Luc. ix, 35, 36), evanuerunt servi: ut indubitanter agnosceremus quia solus Jesus est naturalis et unicus Dei Filius, non Moyses aut Elias. Qui igitur in consideratione suæ infirmitatis oculos mentis, dum jacerent, deflexerant, ipsi surgentes levaverunt eosdem spirituales oculos ad altiores divinæ contemplationis. Et tunc *neminem viderunt, nisi solum Jesum*: quia nullus est in gloria Dei Patris, nisi Dominus Jesus Christus, et ad ejus comparationem nullus sanctorum est aliquid; cessantque voces legis et prophetarum, ubi Pater voce propria declarat Unigenitum suum.

Sequitur : *Et descendantibus illis de monte, præcepit eis Jesus, dicens : Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis a mortuis resurgat*. Lucas autem observantiam hujus præcepti refert, dicens : *Et ipsi tacuerunt, et nomini dixerunt in illis diebus quidquam ex his quæ viderant* (Luc. ix, 36). Dominus vero visionem ostensæ suæ majestatis ad tempus taceri jussit, ne si palam vulgaretur in populos, aut dispensationem passionis illius idem populi principibus repugnando impedirent, et sic humanæ salutis effectus, qui per sanguinem ejus erat venturus retardaretur: aut certe hi, qui eandem visionem audientes credidissent, viso crucis opprobrio scandalizarentur. Opportunius autem completa passione ac resurrectione et ascensione ejus in cœlum, reple-

tiisque Spiritu sancto apostolis, prædicata est; quatenus omnes qui sacramentis ejus initiari voluissent, non solum effectum resurrectionis credere, sed etiam modum resurrectionis ejusdem ab his qui viderant, potuissent ediscere; nec non æternitatem divinæ nativitatis, quam a Patre audierant, cunctis pariter credendam et amandam ipsi prædicarent. His vero de lectione Evangelica dictis, addendum videtur quia sicut in ea Moyses et Elias legem et prophetiam, sic Dominus Jesus Evangelium designare potest; et tamen si ea, quæ sunt in lectione, potuerint alicubi minus aperte de verbo evangelicæ prædicationis intelligi, referenda sunt ad Verbum quod caro factum est et habitavit in nobis. Ait ergo : *Sunt quidam de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo*. Filius hominis non absurde intelligitur evangelicus sermo, quia *Mediator Dei et hominum homo Christus Jesus* (I Tim. ii, 5), eum genuit, hoc est, ex se protulit. Qui, scilicet, sermo videtur in regno suo, dum clarus et potens apparet, ut et per claritatem illuminet mentes audientium, et per potentiam virtutis sancti Spiritus eas corroboret, quatenus ab eis et intelligatur et opere compleatur. Nec gustant mortem, donec eum talem videant, qui priusquam mortis debitum solvant, ad insigniam ejus provehantur intelligentiam, et magna eum virtute operum adimplent. Nec omnibus Christo assistentibus, hoc est, in fide Christi manentibus, id promissum est et datum, sed quibusdam. Huic autem sententiæ verborum Domini subdit evangelista : *Et post dies sex, assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem, et duxit illos in montem excelsum seorsum*. Vel : *Factum est post hæc verba dies octo, et assumpsit Petrum, et Joannem, et Jacobum, et ascendit in montem, ut oraret* (Luc. ix, 28). Jesus vero, id est Salvator et salutaris, est sermo evangelicus, de quo dicitur : *Suscipite verbum insitum, quod potest salvare animas vestras* (Jacob. i, 21); et : *Notum vobis facio Evangelium, 166 quod prædicavi vobis, quod et accepistis, in quo statis; per quod et salvamini* (I Cor. xv, 1, 2). Hic ergo salutaris et salvator sermo gratiam in se sancti Spiritus continens, *assumpsit Petrum*, qui dicitur *agnoscens*; et *Joannem*, cujus interpretatio sonat, in quo est gratia; et *Jacobum*, qui interpretatur *supplantator*; et *assumpsit eos post dies sex, vel octo*. Nam quia sex diebus opera mundi sunt creata, per sex dies mundum et opera ejus intelligimus; et quia octo die facta est resurrectio, per octo dies gratia resurrectionis exprimitur. Qui ergo supra mundum ascenderint, et hujus sæculi opera transcenderint, ac futuræ resurrectionis immortalæ fructum bona conscientia expectaverint, hi poterunt a verbo Evangelii in montem sublimis intelligentiæ duci; et seorsum, ut a tumultu terrenarum cogitationum sint remoti, ibique claritatem ipsius Verbi in gloriosum aspectum transformati videre. In quem, scilicet, *montem ascendit orare*: quia

ipsam gratiæ Verbum, dum coram oculis nostræ mentis in altum celsioris et clarioris intelligentiæ progreditur, *interpellat* quodammodo pro nobis, quoniam spiritales nos facit, et Deo commendabiles. Ascendamus ergo cum Verbo in montem : ut in specie et pulchritudine sua nobis appareat, et prospere procedat et regnet. Nam juxta modum nostræ capacitatis Verbum ipsum nobis et minuitur et crescit ; et nisi celsioris prudentiæ cacumen ascendamus, non nobis apparet sapientia, non nobis apparet mysteriorum cognitio, non nobis apparet quanta sit gloria, quantus decor in evangelico verbo, sed quædam vilitas et contemptibilitas nobis in eo videtur. *Transfiguratus est ante eos*, inquit, *et facta est species vultus ejus altera (Luc. ix, 29)*, quia ipse Dei sermo in aliam speciem admirandæ pulchritudinis transformatur in oculis eorum, quos assumit, id est docet : et in montem sublimioris intelligentiæ ducit, quam videtur eis, quos in infirmo sensu deorsum relinquit. *Et facies ejus, sicut sol resplenduit*, id est, nitor aspectu pulchritudinis ejus incomparabilis ac singulari claritate refulsit. Nihil enim sunt, in ejus comparatione, eloquia singularis doctrinæ. *Vestimenta vero ejus facta sunt alba sicut nix* : et *vestitus ejus albus resurgens*. Vestimenta Christi, verba sunt Scripturarum, et in oculis alta potentium albescunt ut nix, et resurgunt sermones divinarum lectionum. Cum autem nix ceciderit, aves cæli non habent ubi inhabitent, et lætior solito tritici proventu [*nomen aliquod omittitur, ut seges, vel annona*] exuberat. Cui rei verba Scripturarum apte comparantur, quæ de cælo missa sunt in terram, et jejuna nostrorum pectorum arva fecundaverunt, ac spiritibus aereis tanquam avibus immundis locum non reliquerunt.

Sequitur : *Et ecce apparuerunt illis Moyses, et Elias cum eo loquentes*. Vel : *Ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Elias visi in majestate, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem (Luc. ix, 30, 31)*. *Moses et Elias apparuerunt in monte cum Domino, loquentes cum eo*, quia lex et prophetæ in alto celsioris intelligentiæ cernuntur cum Evangelio, ac concordant in dictis suis cum eo. Sed et *in majestate cum eo visi sunt* : quia sapientibus et spiritualibus effulgent cum illo in gloria divinæ excellentiæ, et *dicebant excelsum ejus, quem completurus erat in Jerusalem* : quia pronuntiaverunt futuram celsitudinem ipsius evangelici sermonis, quo scilicet dignitate et potentia foret excessurus omnia in urbe pacis æternæ, ac mansurus absque fine. Hinc et Psalmista cecinit : *In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cælo (Psal. cxviii, 89)*. Dominus quoque dixit : *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Luc. xxi, 33)*.

Petrus vero et qui cum illo erant, gravati erant somno : quia corpus quod corrumpitur aggravat animam : et deprimat terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (*Sap. ix, 15*), ac velut somno quodam corporis pigrum

reddit. *Et erigilantes viaerunt majestatem ejus, et duos viros qui stabant cum illo, quia cum mens fortiter eluctata torporem negligentæ et somnum imperitiæ superaverit, potest videre majestatem sensuum sacri eloquii, et legem ac prophetiam persistentes cum verbo gratiæ Evangelii*. Aliter : *Petrus et socii ejus erant somno gravati*. Somno gravantur sancti, dum ab actione terrena et ab amore temporalium rerum quiescunt, et ab appetitu visibilium mentis oculos claudunt. Qui idcirco non simpliciter dormire, sed somno gravari dicuntur, quia non sine pondere laboris agitur hujusmodi dormitio. Sancti enim viri, qui a mundi operibus non torpore sed virtute sopiuntur, laboriosius dormiunt, quam vigilare potuerunt ; quia in eo quod actiones hujus sæculi deserentes superant, robusto conflictu quotidie contra semetipsos pugnant, ne mens per negligentiam torpeat, et ne concupiscentia carnis adversus eam in aliquo prævaleat, et ne ipsi a bono opere et a cælesti desiderio pigri fiant. *Et evigilantes, inquit viderunt majestatem ejus*, quia qui exterioribus, ut dictum est, obdormiunt, et in interioribus evigilant, interna mysteriorum penetrant. Hinc est quod sponsa dicit : *Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. v, 2)*. Ac si dicat : Dum exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cogitoco. Agit enim talis anima ut hujus mundi inquietam concupiscentiam a se penitus ejiciat, et terrenarum cogitationum strepitum deserat ; ac per quietis studium virtutibus intenta vigilans dormit. Neque enim ad contemplanda interna perducitur, nisi ab his quæ exterius implicant, studiosè subtrahatur. Itaque qui somno gravabantur, evigilaverunt, ac *majestatem ejus viderunt* : quia qui ab hujus mundi curis obdormiunt, et supernis studiis evigilant, *majestatem sacri eloquii contemplantur, et spiritales visiones aspiciunt*. *Domine, inquit Petrus, bonum est nos hic esse*, id est in contemplatione majestatis evangelici sermonis immorari, et legem simul ac prophetias in claritate spiritualis intelligentiæ contueri. Quem, scilicet sermonem, vocabat dominum et præceptorem : quia præceptis ejus ex charitate servire paratus erat, et ejus doctrinis erudiri volebat. Sed in eo quod *tria tabernacula* facere tribus quæsit, nesciebat *quid diceret* : cum unum sit tabernaculum Evangelii, in quo lex et prophetæ morantur. Nam et usque nunc imperitiæ notatur, quisquis evangelio et legi ac prophetis *tria tabernacula* facere cupit ; cum hæc ab invicem nullatenus valeant separari, unum habentia tabernaculum, id est Ecclesiam Dei.

Sequitur : *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*. Quia imprudenter tribus, quasi paribus ac divisis, *tria tabernacula* offerebat, venit *nubes lucida*, id est mysteriorum incomprehensibilitas quæ et splendet et obumbrat, quia et mentem illuminat ostensione divinorum, et ex

eo quod dicitur : *Hic est Filius*, in quo mihi bene A
complacui, alas submitunt, quia in ejus innocentia
 et sanctitate vident in quantis ipsi quotidie delin-
 quant, et quam parum de perfectione sanctitatis
 habeant; et omnem de suis viribus præsumptionem
 deponunt.

Sequitur adhuc Matthæus, dicens : *Et accessit*
Jesus et tetigit eos, dixitque eis : *Surgite*, et nolite
 timere. Ad discipulos in infirmitatis suæ confusione
 jacentes accessit per gratiam, et tetigit eos per virtutem,
 jussitque ut ad opera fortia surgerent; et timorem
 quem charitas eiecit, abjicerent. *Accessit*, et
tetigit, quia illuminavit et adjuvit. *Accedit*, sed non
 tangit; quandoquidem per ejus gratiam illuminamur,
 sed exigentibus nostris meritis non adjuvamur. Ple-
 rumque enim videmus quæ agenda sunt, sed hæc B
 opere non valemus implere. Niñmur, et infirmamur.
 Mentis iudicium recititudinem conspici, sed ad hæc
 operis fortitudo succumbit. Quia nimirum jam de
 pœna peccati est, ut ex dono quidem possit bonum
 cœspici; sed tamen ab eo, quod conspiciatur, con-
 tingat per meritum repelli. Sed ad prostratos *acces-*
sit Dominus, eosque tetigit, et ut surgerent impera-
 vit : quia cum nos infirmitatem nostram subtiliter
 agnoscentes humiliter jaceamus, tunc virtute Spiritus
 sancti tangimur, et ad robusta opera surgere præ-
 cipimur, quæ non per timorem, sed per charitatem
 faciamus.

Sequitur Matthæus : *Levantes autem oculos suos*,
neminem viderunt, nisi solum Jesum. Quod et Lucas,
 dum de Patris voce loqueretur, sic ait : *Vox Patris* C
facta est de nube, dicens : Hic est Filius meus, etc. *Et*
dum fieret vox, inventus est Jesus solus (Luc. ix, 35,
 36), evanuerunt servi : ut indubitanter agnosceremus
 quia *solus Jesus est naturalis* et unicus Dei *Filius*,
 non *Moyse* aut *Elias*. Qui igitur in consideratione
 suæ infirmitatis oculos mentis, dum jacerent, desi-
 xerant, ipsi surgentes levaverunt eodem spiritales
 oculos ad altiores divinæ contemplationis. Et tunc
neminem viderunt, nisi solum Jesum : quia nullus
 est in gloria Dei Patris, nisi Dominus Jesus Christus,
 et ad ejus comparationem nullus sanctorum est ali-
 quid; cessantque voces legis et prophetarum, ubi
 Pater voce propria declarat Unigenitum suum.

Sequitur : *Et descendit illis de monte*, præ-
 cepit eis *Jesus, dicens : Nemini dixeritis visionem*,
donec Filius hominis a mortuis resurgat. Lucas autem
 observantiam hujus præcepti refert, dicens : *Et ipsi*
tacerunt, et nemini dixerunt in illis diebus quid-
quam ex his quæ viderant (Luc. ix, 36). Dominus
 vero visionem ostensæ suæ majestatis ad tempus
 taceri jussit, ne si palam vulgaretur in populos, aut
 dispensationem passionis illius idem populi princi-
 pibus repugnando impedirent, et sic humanæ salutis
 effectus, qui per sanguinem ejus erat venturus
 retardaretur : aut certe hi, qui eandem visionem
 audientes credidissent, viso crucis opprobrio scan-
 dalizarentur. Opportunius autem completa passione
 ac resurrectione et ascensione ejus in cœlum, reple-

tisque Spiritu sancto apostolis, prædicata est; qua-
 tenus omnes qui sacramentis ejus initiari voluissent,
 non solum effectum resurrectionis credere, sed
 etiam modum resurrectionis ejusdem ab his qui
 viderant, potuissent ediscere; nec non æternitatem
 divinæ nativitatis, quam a Patre audierant, cunctis
 pariter credendam et amandam ipsi prædicarent.
 His vero de lectione Evangelica dictis, addendum
 videtur quia sicut in ea *Moyse* et *Elias* legem et
 prophetiam, sic Dominus *Jesus* Evangelium desi-
 gnare potest; et tamen si ea, quæ sunt in lectione,
 potuerint alicubi minus aperte de verbo evangelicæ
 prædicationis intelligi, referenda sunt ad Verbum
 quod caro factum est et habitavit in nobis. Ait
 ergo : *Sunt quidam de hic stantibus, qui non gu-*
stabunt mortem, donec videant Filium hominis
venientem in regno suo. Filius hominis non ab-
 surde intelligitur evangelicus sermo, quia *Medi-*
ator Dei et hominum homo Christus Jesus (I Tim. ii, 5),
 eum genuit, hoc est, ex se protulit. Qui, scilicet,
 sermo videtur in regno suo, dum clarus et
 potens apparet, ut et per claritatem illuminet men-
 tes audientium, et per potentiam virtutis sancti Spi-
 ritus eas corroboret, quatenus ab eis et intelligatur
 et opere compleatur. Nec gustant mortem, donec
 eum talem videant, qui priusquam mortis debitum
 solvant, ad magnam ejus provehantur intelligentiam,
 et magna eum virtute operum adimplent. Nec omni-
 bus Christo assistentibus, hoc est, in fide Christi
 manentibus, id promissum est et datum, sed qui-
 busdam. Huic autem sententiæ verborum Domini
 subdit evangelista : *Et post dies sex, assumpsit Je-*
sus Petrum, et Jacobum, et Joannem, et duxit
illos in montem excelsum seorsum. Vel : *Factum*
est post hæc verba dies octo, et assumpsit Pe-
trum, et Joannem, et Jacobum, et ascendit in mon-
tem, ut oraret (Luc. ix, 28). *Jesus* vero, id est
 Salvator et salutaris, est sermo evangelicus, de
 quo dicitur : *Suscipite verbum insitum, quod potest*
salvare animas vestras (Jacob. i, 21); et : *Notum vobis*
facio Evangelium, quod prædicavi vobis, quod
et accepistis, in quo statis; per quod et salvamini (I Cor.
 xv, 1, 2). Hic ergo salutaris et salvator sermo gratiam
 in se sancti Spiritus continens, *assumpsit Petrum*,
 qui dicitur *agnoscens*; et *Joannem*, cujus interpre-
 tatio sonat, in quo est gratia; et *Jacobum*, qui inter-
 pretatur *supplantator*; et *assumpsit eos post dies sex*,
 vel octo. Nam quia sex diebus opera mundi sunt
 creata, per sex dies mundum et opera ejus intelligi-
 mus; et quia octo die facta est resurrectio, per
 octo dies gratia resurrectionis exprimitur. Qui ergo
 supra mundum ascenderint, et hujus sæculi opera
 transcenderint, ac futuræ resurrectionis immortalem
 fructum bona conscientia exspectaverint, hi potue-
 runt a verbo Evangelii in montem sublimis intelli-
 gentiæ duci; et *seorsum*, ut a tumultu terrenarum
 cogitationum sint remoti, ibique claritatem ipsius
 Verbi in gloriosum aspectum transformati videre.
 In quem, scilicet, *montem ascendit orare* : quia

ipsum gratiæ Verbum, dum coram oculis nostræ mentis in altum celsioris et clarioris intelligentiæ progreditur, *interpellat* quodammodo *pro nobis*, quoniam spirituales nos facit, et Deo commendabiles. Ascendamus ergo cum Verbo in montem: ut in specie et pulchritudine sua nobis appareat, et prospere procedat et regnet. Nam juxta modum nostræ capacitatis Verbum ipsum nobis et minuitur et crescit; et nisi celsioris prudentiæ cacumen ascendamus, non nobis apparet sapientiæ, non nobis apparet mysteriorum cognitio, non nobis apparet quanta sit gloria, quantus decor in evangelico verbo, sed quædam vilitas et contemptibilitas nobis in eo videtur. *Transfiguratus est ante eos*, inquit, *et facta est species vultus ejus altera (Luc. ix, 29)*, quia ipse Dei sermo in aliam speciem admirandæ pulchritudinis transformatur in oculis eorum, quos assumit, id est docet: et in montem sublimioris intelligentiæ ducit, quam videtur eis, quos in infirmo sensu deorsum relinquit. *Et facies ejus, sicut sol resplenduit*, id est, nitore aspectu pulchritudinis ejus incomparabili ac singulari claritate refulsit. Nihil enim sunt, in ejus comparatione, eloquia singularis doctrinæ. *Vestimenta vero ejus facta sunt alba sicut nix*: et *vestitus ejus albus refulgens. Vestimenta Christi*, verba sunt Scripturarum, et in oculis alta potentium albescunt ut *nix*, et refulgent sermones divinarum lectionum. Cum autem *nix* ceciderit, aves cæli non habent ubi inhabitent, et lætior solito tritici proventus [*nomen aliquod omittitur, ut seges, vel annona*] exuberat. Cui rei verba Scripturarum apte comparantur, quæ de cælo missa sunt in terram, et jejuna nostrorum pectorum arva secundaverunt, ac spiritibus aereis tanquam avibus immundis locum non reliquerunt.

Sequitur: *Et ecce apparuerant illis Moyses, et Elias cum eo loquentes*. Vel: *Ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Elias visi in majestate, et dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem (Luc. ix, 30, 31)*. *Moses et Elias apparuerunt in monte cum Domino, loquentes cum eo*, quia lex et prophetæ in alto celsioris intelligentiæ cernuntur cum Evangelio, ac concordant in dictis suis cum eo. Sed et *in majestate cum eo visi* sunt: quia sapientibus et spiritualibus effulgent cum illo in gloria divinæ excellentiæ, et *dicebant excelsum ejus, quem completurus erat in Jerusalem*: quia pronuntiaverunt futuram celsitudinem ipsius evangelici sermonis, quo scilicet dignitate et potentia foret excessurus omnia in urbe pacis æternæ, ac mansurus absque fine. Hinc et Psalmista cecinit: *In æternum, Domine, verbum tuum permanet in cælo (Psal. cxviii, 89)*. Dominus quoque dixit: *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Luc. xxi, 33)*.

Petrus vero et qui cum illo erant, gravati erant somno: quia corpus quod corrumpitur aggravat animam: et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (*Sap. ix, 15*), ac velut somno quodam corporis pigrum

A reddit. *Et evigilantes viaerunt majestatem ejus, et duos viros qui stabant cum illo*, quia cum mens fortiter eluctata torporem negligentæ et somnum imperitiæ superaverit, potest videre *majestatem sensuum sacri eloquii*, et legem ac prophetiam persistentes cum verbo gratiæ Evangelii. Aliter: *Petrus et socii ejus erant somno gravati*. Somno gravantur sancti, dum ab actione terrena et ab amore temporalium rerum quiescunt, et ab appetitu visibilium mentis oculos claudunt. Qui idcirco non simpliciter dormire, sed somno gravari dicuntur, quia non sine pondere laboris agitur hujusmodi dormitio. Sancti enim viri, qui a mundi operibus non torpore sed virtute sopiuntur, laboriosius dormiunt, quam vigilare potuerunt; quia in eo quod actiones hujus sæculi deserentes superant, robusto conficitur quotidie contra semetipsos pugnant, ne mens per negligentiam torpeat, et ne concupiscentia carnis adversus eam in aliquo prævaleat, et ne ipsi a bono opere et a cælesti desiderio pigri fiant. *Et evigilantes*, inquit *viderunt majestatem ejus*, quia qui exterioribus, ut dictum est, obdormiunt, et in interioribus evigilant, interna mysteriorum penetrant. Hinc est quod sponsa dicit: *Ego dormio, et cor meum vigilat (Cant. v, 2)*. Ac si dicat: *Domine exteriores sensus ab hujus vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente vivacius interna cognosco*. Agit enim talis anima ut hujus mundi inquietam concupiscentiam a se penitus ejiciat, et terrenarum cogitationum strepitum deserat; ac per quietis studium virtutibus intenta vigilans dormit. C Neque enim ad contemplanda interna perducitur, nisi ab his quæ exterius implicant, studiosè subtrahatur. Itaque qui somno gravabantur, evigilaverunt, ac *majestatem ejus viderunt*: quia qui ab hujus mundi curis obdormiunt, et supernis studiis evigilant, *majestatem sacri eloquii* contemplantur, et spirituales visiones aspiciunt. *Domine*, inquit *Petrus, bonum est nos hic esse*, id est in contemplatione majestatis evangelici sermonis immorari, et legem simul ac prophetias in claritate spiritalis intelligentiæ contueri. Quem, scilicet sermonem, vocabat dominum et præceptorem: quia præceptis ejus ex charitate servire paratus erat, et ejus doctrinis erudiri volebat. Sed in eo quod *tria tabernacula* facere tribus quæsit, nesciebat *quid diceret*: cum unum sit tabernaculum Evangelii, in quo lex et prophetæ morantur. Nam et usque nunc imperitiæ notatur, quisquis evangelio et legi ac prophetis *tria tabernacula* facere cupit; cum hæc ab invicem nullatenus valeant separari, unum habentia tabernaculum, id est Ecclesiam Dei.

Sequitur: *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens: Ille est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite*. Quia imprudenter tribus, quasi paribus ac divisis, *tria tabernacula* offerebat, venit *nubes lucida*, id est mysteriorum incomprehensibilitas quæ et splendet et obumbrat, quia et mentem illuminat ostensione divinarum, et ex

toto Deum non manifestat; sed de eo plura legit quam revelat. Venit, inquam, hujusmodi *nubes lucida*, et *obumbravit* mentes eorum obscura luce sua. Inquam intrantes timuerunt, propter incomprehensibilia Dei judicia, et propter cætera, quæ in Scripturis mente nequiverunt comprehendere. Et de tanta mysteriorum incomprehensibilitate venit *vox Dei* dicentis de sermone Evangelii quia *hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Processit enim ex Deo, et per Deum incarnatum datus est idem gratiæ sermo; omnemque perfectionem justitiæ, quam mortales capere possunt, continet; et omne Dei beneplacitum declarat. Propter quod et de eo dicit, *in quo mihi bene complacui*. Unde et Apostolus ait: *Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem ejus et inutilitatem; nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero fit melioris spei, per quam proximamus ad Deum* (Hebr. vii, 18, 19). Et item: *Nam si illud prius culpa* **167** *vacasset, non utique secundi locus inquireretur* (Hebr. viii, 7). Et ideo Testamentum Vetus, quod datum est per servum, retinet in se vilitatem servitutis; Novum vero, quod datum est per Filium, possidet honorem filiationis, de quo dicitur: *Hic est Filius meus dilectus*; et additur de eo, *ipsum audite*: quia quidquid lex justitiæ et prophetæ promulgaverunt in eo continetur, et multo amplius. Ait enim Dominus ibi: *Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis; hæc est enim lex et prophetæ* (Matth. vii, 12). Et de majore justitia quæ est in Novo, quam in Veteri: *Audistis, inquit, quia dictum est antiquis: Non perjurabis, reddes autem Domino juramenta tua. Ego autem dico vobis, non jurare omnino* (Matth. v, 33). Itemque: *Audistis quia dictum est: Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos* (ibid. v. 43, 44), et alia multa hujusmodi. Quia ergo Novum Testamentum continet omnia quæ Vetus jusserat, et alia multa adhuc sacratiora; et ideo solum novum jubemur audire, id est præceptis ejus obedire.

Sequitur: *Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde*. Quia videlicet nos, audita divini sermonis excellentia, quæ in Novo Testamento est, cadimus *in faciem*, id est humiliamur, et erubescimus quod non ut deceit eum honoravimus obediendo illi reverenter in omnibus, ideoque nimis timemus ne ob id damnemur. *Et accessit Jesus, et tetigit eos, dixitque eis: Surgite, nolite timere*. Quia nimirum ipse sermo evangelicus nobis per cognitionem nostri reatus in pœnitentia jacentibus fit quodammodo propinquior, ac tangit nos manu sententiarum suarum, et ad bene operandum surgere præcipit, ac de cætero timorem excutit. Cur enim jam timeat, qui ex pœnitentia erigitur ad fortia virtutum opera? Nam et *perfecta charitas foras mittit timorem* (I Joan. iv, 18). *Levantes autem oculos suos neminem viderunt, nisi*

solum Jesum, id est Novum Testamentum. Ablata enim nube, et evanescentibus Moyse et Elia, Christus solus cernitur; quia legis et prophetarum umbra discedente, verum lumen, coruscante gratia Evangelii, splendet. Ubi enim legis et prophetiæ umbra recedit, quæ suo velamine mentes hominum tegebat, utraque reperitur in Evangelio. Nam cum tres essent, unus est factus. Tres in principio visi sunt, unus in fine. Quia lex, et prophetia, et Evangelium, quando secundum litteræ superficiem attenduntur, tres videntur: quando secundum interiorum sensum inspiciuntur, unus apparet. Lex enim et prophetiæ, juxta spiritalem intellectum, nihil aliud sunt quam doctrina evangelica. Hinc jam de monte descendentibus, id est de altitudine sublimioris intelligentiæ et contemplationis ad ima communis conversationis redeuntibus, præcipitur visio- nem hanc nulli dicere, nisi post Domini resurrectionem. Nemini enim narranda est claritas sacri eloquii, quæ sapientibus in alto hoc contemplationis jam ostensa est, nisi qui Christum resurrexi- se jam credidit, quia nec ipse nisi post resurrectionis suæ triumphum discipulis, ut Scripturas intelligerent, sensum aperuit. Unde et Apostolus hanc speciosæ claritatis gloriam, qua divinus sermo interius refulget, quibusdam celabat, dicens: *Nihil me judicavi scire inter vos, nisi Jesum, et hunc crucifixum* (I Cor. ii, 2). Aliis vero jam proventis aperiebat, de quibus ait: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos* (ibid., 6). Minoribus enim minora prædicari debent, et majoribus majora: unusquisque juxta modum capacitatis suæ doceatur. Eis ergo qui magnum sensum habent, et in novitate vitæ ambulant, dicenda est celsa visio clarificationis divini sermonis. Unde et nunc, sicut et superius, potest ipse sermo filius hominis intelligi. Qui scilicet sermo quasi perimitur et velut inter mortuos computatur ab illis, qui graviter in eum peccant; et quasi non sit, eum transgredi et conculcare non verentur. Quibus, dum tales sunt, dicere non debemus ejusdem divini sermonis clarificationem; ne *sanctum canibus et margaritas porcis dedisse* (Matth. vii, 6) culpemur. Sed si idem sermo resurrexerit in eis per pœnitentiam ipsorum et vitæ meliorationem, tunc jam dici potest eis visio claritatis ejus, quæ rursus apparet ad alta tendentibus. Sed hanc lectionem, prout cœlitus nobis datum est, exposuimus et ejus mysteria patefecimus, quatenus omnes qui hæc agnoverunt, adjuvante Domino, sic vivere studeant et supernis intendant, ut de his quæ dicta sunt gaudere et in præsentî sæculo mereantur et in futuro, per Jesum Christum Salvatorem nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, ante omnia sæcula, et nunc, et in omnia sæcula. Amen.

HOMILIA V.

IN EVANGELIUM SECUNDUM MATTHÆUM: Dixit Dominus Jesus discipulis suis parabolam hanc: *Assimila-*

tum est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cœpisset rationem ponere, oblatum est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Et reliqua (Matth. xviii).

In hac lectione monemur ut fratribus in nos peccantibus dimittamus, si nobis a Deo, quæ in eum peccavimus, dimitti volumus; aut potius si ea quæ jam nobis dimisit, ne rursus a nobis exigat, optamus. Ecce enim servus, qui decem millium talentorum erat debitor, universi debiti relaxationem a domino suo consecutus esse narratur: sed quia ipse postmodum conservo suo *denarios centum* dimittere noluit, omnia quæ sibi a domino fuerant dimissa coactus est reddere. Debuisset enim conservo libenter dimittere minora, qui sibi noverat a domino dimissa fuisse majora. Sed jam verba sacræ lectionis seriatim videamus. *Assimilatum est*, inquit, *regnum cœlorum homini regi*, quia videlicet sicut iste rex fecisse describitur, sic in regno cœlorum fieri decretum est. *Regnum autem cœlorum* vocatur etiam in hoc sæculo Ecclesia fidelium: quia dum cœlestem in terris vitam pro posse suo ducere student, jam in eis Dominus quasi in angelis regnat. Et ob insigne meritum eorum, tota simul Ecclesia, cujus ipsi membra sunt, appellatur *regnum cœlorum*; licet in ea multi, qui plus terrena quam cœlestia quærunt, nec in suis moribus adhuc Christum, sicut oportet, regnare sinunt. Homo autem rex, cui *regnum istud assimilatum est, mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus* intelligitur, de quo alias scriptum est: *Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum, et reverti (Luc. xix, 12).*

Qui voluit rationem ponere cum servis suis, quia placuit ei requirere in iudicio rationem eorum quæ quisque fuerit operatus. *Et cum cœpisset rationem ponere, oblatum est ei unus, qui debebat decem millia talenta.* Incipit nunc *rationem ponere*, quoniam sicut Petrus ait: *Tempus est, ut incipiat iudicium a domo Dei (I Pet. iv, 17).* Incipit *rationem ponere*, quando per infirmitatis molestiam ad lectum et ad mortem pertrahit homines, ut eos de singulis actibus suis in iudicio discutiens, rationem reddere cogat. Dum ergo sic cœpisset *rationem 168 ponere*, id est ad mortem quoslibet per aegritudinem urgere, ut cogitarent jam quasi ante tribunal se esse positos ut ei rationem redderent; *oblatum est ei*, hoc est per ministerium angelorum ad mortem coactus est *unus qui debebat ei decem millia talenta*, id est multorum gravium peccatorum perpetrationis reus tenebatur. Denarius enim numerus plenitudinem divinatorum significat mandatorum, propter legis decalogum. Millenarius vero consummatam perfectionem. Talentum autem dicitur esse maximum inter omnia ponderum genera. *Decem ergo millia talenta* perfectionem gravium multorumque criminum designant, quæ per plenariam transgressionem mandatorum Dei sint facta. Et tam gravi debito constrictus erat iste, qui nunc dicitur *oblatum fuisse regi*, id est qui ad mortem in

PATROL. CLVIII.

infirmitate per angelos urgebatur. *Cum autem non haberet unde redderet, jussit eum dominus venundari, et uxorem ejus, et filios, et omnia quæ habebat, et reddi. Non habebat unde redderet*, quia ex seipso habebat unde in culpam caderet; sed ex seipso non habebat unde ad veniam resurgeret. Et ideo *jussit eum Dominus venundari*, id est possidendum dæmonibus in æternam damnationem tradi, et pœnas de illo sumi. *Et uxorem*, id est carnalem voluptatem ejus et concupiscentiam, *et filios*, id est iniqua ejus opera; *et omnia quæ habebat*, id est verba et cogitationes ejus. Venditur enim cum uxore et filiis et omnibus quæ habet, ut debitum reddat, qui per mortem corporis ab hac vita subtrahitur; et cum reatu carnalis suæ voluptatis et cupiditatis, et operum atque verborum et cogitationum traditur malignis spiritibus in æternum possidendus; ut perpetuas luens pœnas, divinæ justitiæ satisfaciatur. *Procidens autem servus ille, orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi.* Tunc servus domino procidit et ut venditionem, id est damnationem effugiat, submissus obsecrando deposcit; cum is qui propter peccata sua imminentem sibi mortem, utpote damnandus metuit, humiliter se subdit divinæ clementiæ, et per veram pœnitentiam ac puram animi intentionem convertit ad Deum, promittens se in reliquo redditurum Deo omnia quæ debet illi, si impendentem sibi sententiam mortis evaserit. Qui enim universa quæ male egit emendat, et deinceps religiose vivit, omnia quæ debebat Domino reddit. *Miseratus autem dominus servi illius, dimisit eum, et debitum dimisit ei.* Servus humiliter petebat dilationem, et dominus misericorditer concessit remissionem. Nam *dimisit eum*, id est proprio arbitrio relaxavit, concedens ei rursus spatium vivendi. Et per concessionem ac pœnitentiam, *dimisit ei debitum* omne culparum. *Egressus autem servus ille, invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios. Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes.* Dum servus esset in angustia prædictæ districtiois, stabat quodammodo positus ante faciem domini. Sed quando dimissus est, ut juxta voluntatem liberi arbitrii sui bonum adhuc sive malum facere posset; tunc a domino suo *egressus* est, Dominus enim Deus ubique est, nec potest alicubi quisquam egredi, ubi ipse non sit. Sed, ut dixi, tunc *egressus* est, non loco, sed relaxatione sui servus a domino, quando rursus dimissus est arbitrio suo. *Egressus autem invenit unum de conservis suis, qui debebat ei centum denarios.* Conservus iste alius homo erat, qui Christo regi cum hoc servire proposuerat. Sed *debebat ei centum denarios*, quia peccaverat, in eum aliquas illi injurias faciendo. *Centum enim denarii* significant peccata quæ homo in hominem committit; sicut *decem millia talenta* significant ea quæ in Deum agit: quia sicut quantitas centum denariorum exigua est ad comparisonem quantitatis et numeri decem millium talentorum; ita quidquid in nos habito peccat,

exiguum est et rarum ad comparationem culparum quas in Deum nocte et die et singulis horis committimus. Licet enim centenarius perfectionem significet; multo tamen plenior consummationem designat millenarius. Talentum quoque mira granditate superat exiguitatem denarii. Ex quibus liquido demonstratur quod ea quæ nos in Deum peccamus magna et multa sunt, ea vero quæ homines in nos peccant exigua sunt et pauca. Et idcirco si Deus libenter nobis tot et tanta mala, quæ in eum commissimus, dimittit, multo facilius nos hominibus dimittere debemus pauca et parva quæ in nos ipsi deliquerunt. Sed iste *servus* non sic agere voluit. *Invenit* enim, ut dictum est, *unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios, et tenens suffocabat eum. Tenebat eum, quia nolebat ei dimittere quod in se peccaverat. Et suffocabat eum, id est coangustabat spiritualiter, et exstinguere nitebatur in reatu peccati in se ab eo commissi. Debitorem enim conservum, id est fratrem in se peccantem tenet, qui non dimittit ei quod in se peccavit; sed memoriam injuriæ quam ab eo passus est in corde suo reservat. Quem et suffocat, dum animam ejus spiritualiter strangulat, et opprimit, atque coangustat in periculo peccati, non dimittens ei quod in se commisit, sed alligans eum in culpa. Redde, inquit, quod debes, id est jam nunc sine mora persolve mihi rectum de omnibus injuriis quas mihi fecisti. Et procidens conservus ejus, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Procidens conservus ejus, rogabat eum, quia humiliter ab eo saltem dilationem postulabat, dicens: Patientiam habe, id est patienter exspecta me; et omnia reddam tibi, hoc est universa quæ in te peccavi emendabo tibi, et bene deinceps me ergo te habebō. Ille autem noluit; sed abiit, et misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Noluit conservum suum patienter exspectare ut posset emendare, noluit inducias illi concedere; sed absque reverentia domini sui abiit, et misit eum in carcerem. Abiit, hoc est, apostatando et in deteriora retrorsum eundo, perrexit; et misit eum in carcerem, donec redderet debitum, id est, quantum ad suæ voluntatis malignam obstinationem demersit eum in infernum, donec pro culpa sempiternas persolveret pœnas. Sunt enim nonnulli malignæ mentis homines, quorum iste *servus* imaginem tenet, qui gravium peccatorum quæ ipsi perpetraverunt inmemores, si et leviter culpa fratris in se peccantis offendantur, in tantam obstinationem prorumpunt, ut, quod dictu quoque nefas est, optent fratrem suum æternis ante perire suppliciis, quam quod in se peccaverat, indulgeant. *Videntes autem conservi ejus quæ fiebant, contristati sunt valde. Et venerunt et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Conservi ejus hoc loco sacerdotes et religiosi viri intelliguntur, qui videntes ea quæ nequiter in fratrem ab eo fiebant, contristati sunt valde. Et venerunt, et narraverunt hæc omnia domino suo: quia redierunt ad cor suum, et ibi divino conspectui intendentes, conquesti sunt**

A in precibus suis coram eo de his omnibus. Vel sancti angeli possunt intelligi *conservi*. Cum enim Joannes in Apocalypsi vellet angelum adorare, dixit ei angelus: *Vide ne feceris, conservus tuus sum et fratrum tuorum (Apoc. xxii, 9). Conservi ergo sunt angeli, qui viderunt ea quæ fiebant a malo servo, et contristati sunt valde: quia nobis ad custodiam deputati, cuncta quæ facimus diligenter aspiciunt, et de bonis actibus nostris lætantur, de malis vero contristantur. Non tamen tristitia possunt affici, quia perfecte beati sunt; sed hoc, quod eis mala nostra displicent, vocatur eorum tristitia. Valde ergo contristati sunt, id est valde displicuit eis quod inique fieri viderunt. Et venerunt et narraverunt domino suo omnia quæ facta fuerant: quia ipsi cuncta quæ gerimus, sive bona, sive mala, renuntiant Deo, ut sciant quid ipse de his omnibus fieri jubeat. Tunc vocavit illum dominus suus, et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui, sicut et ego tui miserus sum? Ingratum servum Dominus rursus vocat; et cur ipse misericordiam consecutus a Domino misereri conservo noluerit arguit; cum illum, qui perceptæ a Deo indulgentiæ immemor noluit indulgere fratri quod in se peccaverat, ad mortem per corporis infirmitatem revocat, et sic ad judicium: atque peccata etiam illa in caput ejus denuo replicat, quæ sibi jam fuisse per penitentiam dimissa gaudebat. Judicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam (Jac. ii, 13). Unde et subditur: Et iratus dominus ejus, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet universum debitum. Qui enim fratri indulgere noluit, sed eum in carcerem pro debito misit, merito ipse indulgentiam quam perceperat, amisit, et in manus tortorum venit. Nam quisquis hominem ad imaginem Dei factum a peccato non solvit rogatus, sed obduratione mentis suæ, quantum in se est, tartareo carceri puniendum tradit, Deo est odibilis, et eandem sibi damnationem indubitanter acquirit. Iratus est ergo dominus ejus; id est asperitatem justæ ultionis in eum exercuit. Non enim in natura sua Deus irasci potest, qui semper tranquillus et incommutabilis permanet; sed iratus videtur eis quibus vindictam reddit. Ideoque vindicta ipsa vocatur ejus ira. Iratus itaque tradidit eum tortoribus, hoc est malignis spiritibus, qui torquerent eum in inferno, quoadusque redderet universum debitum, id est sine fine. Quisquis enim semel traditus irrevocabiliter fuerit crudelibus angelis, quorum officium est reprobos torquere, nunquam ulterius valet debitum reddere: quia non potest per penitentiam et opera bona quod male gessit emendare, et propterea semper cogitur pœnas sustinere. Ad quid autem hæc parabola tendat, consequenter Dominus subdendo manifestat: Sic et Pater meus cælestis faciet vobis, si non remisistis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Sicut autem a servo cuncta quæ dimiserat repetiit, eumque, cum non posset reddere, damnavit, quia ille*

conservo suo dimittere noluit; sic et Pater meus a quo libet ex vobis iterum exiget quiddam illi per poenitentiam dimisit; ille fratri suo cuncta quæ in se peccavit ex corde non dimiserit. Ita vos singulos Pater meus ad iudicium revocabit, et quæ misericordia flexus primum dimisit, repetet, vosque tormentibus angelis tradet: si non remiseritis unusquisque fratri suo peccatum omne quod in vos frater ille commisit; et remiseritis illud non simulatorie, sed veraciter de cordibus vestris, ut non remaneant in corde cum remiseritis illud ore. Non tamen per se ipsum Pater hujusmodi iudicia faciet, sed per Filium: quia, sicut Apostolus testatur, *Judicabit Deus occulta hominum per Jesum Christum* (Rom. 11, 16). Idcirco de cordibus vestris remittendum est fratris peccatum, quia *judicabit Deus occulta hominum*, ne nunc in occultis cordium nostrorum latere illud videat, et tunc manifestam pro hoc damnationem inferat. Misericordiam et charitatem erga proximum habere studeamus, remittentes ei misericorditer quod in nos deliquit, et puro corde illum diligentes, ut et nos similem vicissitudinem a pio iudice nostro consequamur, qui vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur.* Et reliqua (Luc. 11, 22).

Præclaram hujus diei festivitatem celebrantes gratulemur super beneficiis in ea nobis divinitus concessis. Nam neque Virgo, quæ de sancto Spiritu concipere digna fuit; neque Filius, quem ita genuit, purgatione indiguit: sed in eorum purgatione nostram purgationem Deus præparavit ac præfiguravit, qui multis sordibus infecti multimoda purgatione indigemus. Quæ igitur de Domino nunc historialiter in evangelica lectione narrantur, de nobis spiritualiter intelligantur: quia si membra vel corpus ejus sumus, ipse in nobis est; et quæ de nobis fiunt, et de illo recte fieri dicuntur. Nam et corpus Christi, quod est Ecclesia, vocatur Christus, Apostolo dicente: *Sicut corpus unum est, et membra habet multa; omnia autem membra corporis, cum sint multa, unum corpus sunt: ita et Christus* (I Cor. 12, 12). Unde patet quia simul universi fideles cum capite suo sunt Christus, quod et ex multis aliis Scripturarum locis probari potest. Cum ergo de purgatione Christi loquimur, ad illam ejus partem quæ purgatione indiget referamus, id est ad corpus. Itaque vel ad corpus, vel ad quodlibet membrum ejus mystice referatur quod nunc historialiter de capite legitur: quia *postquam impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi, tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino.* Dies enim purgationis populi fidelium vel Ecclesiæ, id est corporis Christi, implentur quidem quotidie, dum unus-

quisque eorum magis ac magis purgari atque mundari jugiter satagit; sed impleti non erunt ex toto, nisi in fine sæculi. Finis tamen sæculi est unicuique hora obitus sui, et qui mundatus a peccatis omnibus in obitu suo repertus fuerit, *impleti sunt dies purgationis ejus secundum legem Moysi.* Nam quadraginta diebus secundum legem fiebat ista purgatio, et quadragenarius numerus vel spatium quod est usque ad finem sæculi, vel tempus vitæ uniuscujusque nostrum significat. Expleto igitur tali quadragenario, impleti erunt dies purgationis vel Ecclesiæ vel cujuslibet justorum. Ita enim lex loquitur: *Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus, juxta dies separationis menstruæ; et die octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero triginta diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec ingredietur sanctuarium, donec impleantur dies purgationis ejus* (Levit. 12, 2). Et quæ est ista mulier, nisi electorum Ecclesia, vel prædicatorum persona? Hæc enim suscepto verbi Dei semine parit ex eo masculum, id est per prædicationem spiritualiter gignit fortem et novum populum electorum. Dies quadraginta purgationis ejus, qui dividuntur in septem et triginta tres, si separatim exponantur, possunt ob confirmationem bis idipsum significare, quod conjuncti semel significant. Nam ista mater cum sua prole est immunda septem diebus, quoniam sancta Ecclesia, vel prædicantium persona, cum his quos in fide genuit, non est absque aliqua sorde peccati toto tempore præsentis vitæ, quod septem diebus agitur. Videt enim *aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ* (Rom. 7, 23). Et inde manet immunda, *juxta dies separationis menstruæ*: quia sicut menstrua separatur a conventu mundorum in diebus immunditiæ suæ, sic et ista separatur a conventu angelorum in diebus mortalitatis suæ. Menstrua enim aliena carne non tangitur, sed fluxu immunditiæ suæ polluitur; et significat animam quæ non actu, sed cogitatu sordido latenter inquinatur. Sic et sanctorum Ecclesia, vel electa anima, dum in carne peccati vivit; quamvis non opere, tamen cogitatione peccati multoties sordidatur; et ideo beatorum societate angelorum adhuc indigna judicatur. Octavus autem dies, in quo circumciditur infantulus, dies est baptismatis, in quo neophytus quisque exiit: labe primæ generationis, et ascendens de lavacro fit particeps resurrectionis Christi, quæ die octavo mundum illustravit. Nam propterea diem octavum, quo parvulus circumciditur, non ad tempus æternæ resurrectionis omnium, sed ad resurrectionem Christi, id est ad baptismum cujuslibet nostri retulimus; quia ipse parvulus, postquam erat circumcisus, non ingrediebatur sanctuarium nisi impletis diebus triginta tribus; sicut et unusquisque nostrum, licet sit baptizatus, non tamen supernæ beatitudinis templum ingredi valet, nisi decurso mortalitatis vitæ spatio, quod per dies triginta tres designatur. Totus enim hic nume-

rus ex ternariis constat, et fidei tempus significat. Cum filio igitur circumciso manet triginta tribus diebus mater in sanguine purificationis suæ; quia cum quolibet electo baptizato sancta mater Ecclesia, quandiu per fidem ambulat et non per speciem, non potest ex toto mundari a sanguine purificationis suæ, id est a peccato quo se jugiter purgare studet, et ad perfectum nequit, dum adhuc mortale corpus gerit. Unde Psalmista: *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psalm. cxxii, 2)*. Et Salomon: *Non est homo justus in terra, qui faciat bonum et non peccet (Eccl. vii, 21)*. Et discipulus ille, quem diligebat Jesus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, et veritas in nobis non est (I Joan. i, 8)*. Constat ergo quia omnes qui in carne peccati vivunt, peccati sordem ad purum exuere non possunt. Unde adhuc de Ecclesia matre subditur: quia *omne sanctum non tanget*; illud videlicet perfectissimæ puritatis, quod habent angeli; *nec ingreditur sanctuarium*, subauditur patriæ coelestis, *donec impleantur dies purgationis ejus (Levit. xii, 4)*, id est donec peractum sit ei tempus vitæ mortalis, in quo purgatur assidue, sed perfectionem purgationis in eo non assequitur. Tanta quippe est et tam perseverans inquinatio, quam immundus spiritus humano generi per Evam infudit, ut ex toto purgari nequeat, nisi cum vitæ mortalis ad sæculi terminus advenerit. Sed sicut per Evam venit inquinatio, sic per Mariam revertitur emundatio. Tunc autem erit purgationis et emundationis perfectio, cum justii in resurrectione triumphantes dixerint: *Ubi est, mors, contentio tua? Ubi, mors, aculeus tuus? Aculeus enim mortis, peccatum est (I Cor. xv, 55, 56)*. Talibus itaque modis implentur *dies purgationis* populi Dei, secundum *legem Moysi*. Sed cum *dies purgationis* sic impleti fuerint, deferent enim angeli in supernam Jerusalem, ut sistant eum Domino, mansurum ibi perenniter coram eo. Et hoc fiet; *scriptum est in lege Domini: quia omne masculinum aperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur*. Scimus enim quia lex spiritalis est; et spiritaliter loquens spiritalem vulvâ significat, et spiritalem masculum. Hic namque masculus est fortis ac novus electorum Christianorum populus, vel unusquisque eorum. Et quoniam Ecclesia, secundum Isaiam (*cap. liv*), diu sterilis fuerat; iste populus ex ea spiritaliter nascens, aperuit vulvam ejus, id est genitale secretum ipsius: unde nemo taliter antea natus fuerat. *Omne* vero significat universitatem: quod hic ponitur, cum dicitur *omne masculinum*; quia populus iste catholicus est, et omnes electos in se continet. Hic ergo spiritalem Ecclesiæ *vulvam*, sicut diximus, aperiens *vocabitur sanctus Domino*, id est vocabulum et laudem sanctitatis in regno supernæ beatitudinis obtinebit; ut in omni sanctitate beatis æquatus angelis, perenniter assistat conspectui gloriæ Creatoris. Et ideo Christus Dominus, et sanctissima ipsius genitrix purgationem legis observavit, ut omnes quos membra

A sua noverat futuros ita purificaret, ut ad hanc gloriam pervenire dignos faceret. Ipse enim, ut et supra dictum est, aut Virgo mater ejus, purgatione non eguit: quia Spiritus sanctus eam ab initio jam purificaverat, et ille tam mundam in ejus utero carnem sibi creavit, ut per eam efficiat suorum carnem ita mundam ut sunt angeli: sed et animam ibi tam sanctam assumpsit, ut per eam reddat animabus omnium suorum illam sanctitatem quæ manet in angelis. Sed quoniam ipse in suis est, quod agitur de suis, ut et præmissum est, dicitur agi de ipso, quia ipsi sunt corpus ejus. De quo scilicet corpore subjungitur: *Et ut darent hostiam secundum quod dictum est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum*. Nam *tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino*, sicut disseruimus; *et ut darent hostiam pro eo, juxta id quod dictum est in lege Domini, par turturum*, id est, parem castitatem corporis et animæ ejus, *aut duos pullos columbarum (Levit. xii, 8)*, id est carnis et cordis ejus patientiam. Turtur enim castissima avis est, et vivo ac mortuo socio indissolubilem fidem conservans: columba vero felle et amaritudine caret. Ideoque par turturum designat castitatem interioris et exterioris hominis; ac *duo columbarum pulli*, patientiam fortis ostensam et intus in mente servatam. Offerunt igitur angeli *hostiam secundum legem*, id est *par turturum, vel duos pullos columbarum*, pro sanctorum populo, vel pro quolibet electo, quem exhibent Deo, cum merita castitatis ejus quam corpore et corde servavit, aut patientiæ quam intus et foris custodivit, representant Domino. Castitas vero magis ad confessores, et patientia plus pertinere videtur ad martyres. Et quia nullus electorum est, qui aut in ordine confessorum, aut in ordine martyrum non computetur, ideo ad hostiam populi Dei sufficit par turturum, aut duo pulli columbarum, pro sanctorum enim *columbarum* potius quam per columbas hoc loco patientia designatur, quia qui sicut oportet patientiam custodiunt, hi apud se parvuli et infirmi sunt, et majores imitando jugiter crescunt. Totum ergo simul populum electorum completa generali resurrectione deferent angeli gaudentes in supernam Jerusalem, cum hostiis bonorum operum, ut sistat eum Domino; et ab ascensione Redemptoris non cessaverunt eum in singulis, cui migrant, illuc deferre, quando impleti sunt *dies purgationis* cujusque.

Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon. Et homo iste justus et timoratus, exspectans consolationem Israel; et Spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a Spiritu sancto non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Homo iste sanctum Israeliticæ gentis populum designat, qui adventum Redemptoris diutius exspectavit et ab eo de miseriis exsili hujus liberari speravit. Unde et Simeon vocatur, quod est audiens tristitiam: quia populus ille fidelis tristitiam expulsionis suæ de paradiso, et amissionis æternalium bonorum per Scripturas audire consue-

verat; ideoque super his *consolationem* divinitus sibi venturam exspectabat. Alia interpretatio Simeonis est, *exauditio*, quia populus Hebræorum exaudire solebat Deum jubentem, ut Deus eum exaudiret orantem: non enim est nunc sermo nisi de electa parte ejus. Propter quod et homo dicitur, quia uti ratione noverat in cognitione divinatorum, et in exquisitione evasionis hujus miseræ. Et hic *erat in Jerusalem*, hoc est in civitate magni regis, per quam jurare prohibemus; in civitate Dei, quæ est Ecclesia. *Jerusalem* enim et supernæ beatitudinis regnum, ut supra diximus, significat, et Ecclesiam justorum adhuc in terris peregrinantium. In hac ergo *Jerusalem*, hoc est in numero **171** fidelium, erat jamdiu populus Hebræorum, quando puer ad templum portabatur; hoc est in exordiis apostolicæ prædicationis, quando, per Christum patefacto cælorum ingressu, novellus Christianorum populus in suis, qui de hoc sæculo migrabant, deferebatur jam illuc per angelos. Nam electus ille Hebræorum populus tandiu perseveravit, donec gratia Novi Testamenti per novos doctores ubique prædicari cœpisset, et multi credentium patriam æternæ felicitatis transitu beato intrarent. *Et homo iste*, per quem mystice populus ille sanctus intelligitur, *justus* erat; quia idem populus Deo serviens, quæ Dei erant Deo reddebat. Justitia enim dat unicuique quod suum est; et Dei est humana natura, ut ejus voluntati deserviat; ideoque juste agit omnis homo qui obtemperat Deo. *Et timoratus* erat ipse populus; quia vel timore legis, vel timore charitatis Deum metuebat. Sed et *consolationem Israel* exspectabat, quia sollicitus præstolabatur inter pressuras hujus exsilii quando populum suum Dominus adventu suo consolari dignaretur. Nam *et Spiritus sanctus erat in eo*, quia justificari per legem non valuisset, nisi occulta sancti Spiritus gratia per Christi fidem eum justificasset. *Et responsum acceperat a Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini*; quia hoc ejus desiderii et orationibus cælestis inspiratio revelaverat quod in fide victurus esset, nec mortem perfidiæ subiturus, donec videret in carne præsentem Deum a Deo præ suis participibus unctum, qui participationem ipsam et in vocabulo demonstrarent, ut a Christo Christiani vocarentur. *Et venit in Spiritu in templum*; quia quo omnes justii post resurrectionem in suis corporibus venturi sunt, illuc ipse spiritu per contemplationem et propheticam visionem frequenter venit, intrans, scilicet in sanctuarium Dei, et intelligens in novissima.

Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo, et ipse accepit eum in ulnas suas, et benedixit Deum. Et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel. Puerum Jesum, juxta quod superius tractatum

A est, intelligere debemus in novo credentium populo, quoniam Ecclesia est corpus ejus, et omnes sancti membra ipsius: ideoque quod de capite narratur, de corpore vel membris nunc intelligatur. Ad hoc enim spectat et quod ipse dicturus est: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis* (*Matth. xxv, 40*). Itaque *puer Jesus* sic nunc accipiatur ac si diceretur, novellus Christianorum populus. Sed qui sunt *parentes ejus*, nisi angeli? Nam et ipsi quamdam spiritalis consanguinitatis parentelam se demonstrant habere nobiscum, ubi nos fratres suos in Apocalypsi vocant, dicendo: *Projectus est accusabat fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri* (*Apoc. xii, 10*). Hi ergo *parentes* inducunt nostrum puerum, sicut et superius declaratum est, in cælestis sanctuarii templum, vel in obitu singulorum, vel in resurrectione omnium. Et hoc, ut faciant *secundum consuetudinem legis pro eo*; quia ritu legis expleta purgatione præsentant eum Domino cum bonorum oblationibus meritorum. Vel isti *parentes* intelligi possunt sancti prædicatores, qui quoniam in Petro claves regni cælorum acceperunt, aperiant illud novo fidelium populo; et in templum ejusdem regni cælestis eum inducunt, dum absolvunt eum et benedicunt atque rogant ut hinc migrans illic suscipiatur. Et hoc agunt ut ritum legis expleant, quia taliter eum suis orationibus in illud beatitudinis sanctuarium inducunt, ut sicut lex decreverat expletis in fine diebus *purgationis*: *sistant eum Domino cum oblatione meritorum ejus*. Potest etiam puer iste, qui in templum inducitur, illos nunc significare, qui ad fidem venientes in Ecclesiam inducuntur. Nam et hanc inductionem sic agunt sancti Patres, ut consuetudinem legis observent; quia, expleta in baptismo purgatione, introducunt eos ad sanctum altare consecrandos victima divinæ eucharistiæ. Itaque dum a suis parentibus, id est ab angelis, vel a prædicatoribus tempore fulgentis evangelii novellus fidelium populus, quasi puer, cœpisset in suis qui de hac luce migrabant, sicut discernimus, in supernæ sanctitatis ac beatitudinis templum induci, vel in his qui ad fidem veniebant, in Ecclesiam adduci; *accepit eum et ipse Simeon in ulnas suas*, hoc est *et ipse* religiosus Hebræorum populus ulnis charitatis amplexus est eum sicut dilectissimum. **D** Amplexio quippe charitatem, et ulnæ fortia designant opera: ideoque in ulnas suscipere, et robustis operibus dilectionis amplecti. Taliter ergo suscepit eum in ulnas suas, hoc est in brachia portans eum in fortibus magnæ charitatis operibus: *et benedixit Deum*, qui sibi præsentem ostenderat novæ gratiæ populum, ingredientem jugiter regni cælestis habitaculum, et ait: *Nunc*, id est post datam gratiam, *dimittis, Domine, servum tuum in pace*, id est relaxas de ergastulo præsentis exsilii me, qui sub legis servitute premebat, ut jam ad cælestis habitationis patriam in pace transeam, ligato per Christi trophæum mortis principe, *secundum verbum*, quod mihi dixerat de adventu gratiæ. Quia ecce jam vel in se, vel in

suis, viderunt oculi mei, Domine, salutare tuum, id est Jesum tuum, qui *salutaris* sive *Salvator* interpretatur, et qui missus est a te mundum salvare. Quod scilicet, *salutare parasti ante faciem omnium populorum*, ut ab omnibus populis qui sunt in orbe, videri facias oculis fidei Salvatorem mundi. *Parasti*, inquam, eum *lumen ad revelationem gentium*, ut splendore claritatis ejus fugentur tenebræ, quibus velabantur corda gentilium, ne illustrarentur divina cogitatione : *et gloriam plebis tuæ Israel*, ut ipse sit gloria plebis Israeliticæ credentis, quæ semper tua fuit. Magna enim gloria est Hebræis credentibus, quod ex eorum genere carnem assumpserit Deus, qui et gentes per fidem suam illuminavit, dicens : *Ego lux in mundum veni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat* (Joan. XII, 46). Unde pulcherrime Ecclesiæ mos inolevit ut fideles in hac celebritate cereos sive candelas efferant. Nam quia Christus hodie in templo est oblati, ipsi mystica oblatione sua hoc ipsum repræsentant; dum singulis recurrentibus annis ad domum Dei cereos in hac die portant. Cereus enim, vel candela, Christum significat. Et quia unusquisque devotus ad hanc solemnitatem veniens, Christum lumen verum offert in pectore, ideo convenienter cereum præsentat in oblatione. In cereo quippe tria offeruntur, cera, lychnus et flamma : cera, quam apis virgo confecit, significat Christi carnem, quam virgo Maria genuit; interior autem lychnus, animam; flamma vero superior, divinitatem. Nec inveniri aliquid in creatura potest, quo congruentius significaretur Christus. Sed et hoc auget deus festivitatis hujus, quod ad eam, prout decuit, versa est gloria magnæ processionis illius, quam in isto mense, qui Februarius, id est purgatorius dicitur, agere solebant Romani veteres anno quinto civitatem lustrantes, id est circumcunctes; et, ut putabant, a peccatis quæ per quinquennium illud commiserant, purgantes. Lustrare enim, et circuire significat et purgare. Et hæc nostra festivitas est purgationis, ideoque competenter ad eam translata est processio purgationis, quamvis longe dissimiliter fiat a nobis, quam fiebat ab ethnicis. Et lectio igitur evangelica, et festivitas, et tempus ejus, purgationem significant ut per hæc omnia nos, qui purgatione indigemus, purgari mereamur cooperante Christi gratia, cui cum Patre et Spiritu sancto omnis honor et gloria, et antequam mundus esset, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

172 HOMILIA VII.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM : *Ibant parentes ejus per omnes annos Jerusalem, in die solemnium Paschæ. Et cum factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Hierosolimam secundum consuetudinem diei festi, consummatisque diebus cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem : et non cognoverunt parentes ejus. Et reliqua* (Luc. II, 41).

Religiosi parentes Salvatoris, juxta præceptum legis per singulos annos ibant in Jerusalem ut legem audirent, sacrificiis participarent, solemnitatibus interessent, et ejus adhuc umbræ serviebant cujus veritatem tenebant. Significabant autem Judæos, ex quibus carnem Dominus assumpsit, et qui veteris observantiæ ritum jugiter custodiebant. Ipse vero mystice duodecim annorum factus est, quando ei prædicatio ad hoc usque profecit ut duodecim apostolis committeretur, qui per eam quatuor orbis partibus notitiam summæ Trinitatis intimarent; quia duodecim sunt ter quatuor. Et tunc parentes ejus secundum consuetudinem diei festi ascenderunt Hierosolimam; quia Judæi secundum morem festivæ exultationis, quam agunt qui ad Deum convertuntur, promoti sunt ad spiritualem sensum, et venerunt per fidem ad Ecclesiam. Tandemque, consummatis diebus et completa solemnitate, cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem. Tunc enim Judæorum solemnitates completæ sunt, quando Salvatore nostro a mortuis resurgente vetera transierunt, et facta sunt omnia nova. Et tunc incredulis Judæorum ad ea quæ retro sunt redeuntibus, remansit puer Jesus in Jerusalem, quæ visio pacis interpretatur, et Ecclesiam designat. Unde et dicitur : *Factus est in pace locus ejus, et habitatio ejus in Sion* (Psal. LXXV, 2). Illoc autem parentes ejus, id est Synagoga et Judæorum populus, non cognoverunt, sed eum in comitatu esse existimantes, venerunt iter diei, per quod intelligitur tempus, quo post resurrectionem ejus nondum se cognoscebant errare. Cæci enim secum adhuc eum esse putabant, quem jam occiderant, et dicentem audierant : *Ecce relinquetur vobis domus deserta* (Matth. XXIII, 38) : et in Psalmis : *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine* (Psal. LIV, 8).

Requirentes autem eum inter cognatos et notos, et non inventientes, regressi sunt in Jerusalem, requirentes eum. Hoc tunc spiritualiter completum est, quando post Christi passionem quidam Judæorum corde compuncti venerunt ad apostolos. Hoc enim fuit querere Christum, et redire in Hierusalem. *Et dixerunt : Quid faciemus, viri fratres? Quibus ait beatus Petrus : Pœnitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum* (Act. II, 38). Hos igitur et cæteros, qui tunc temporis crediderunt, significabant parentes Jesu; quoniam sicut illi ignorantes eum perdididerant, ita et isti ignoranter eum occiderant. *Si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent* (I Cor. II, 8).

Et factum est, post triduum invenerunt illum in templo sedentem, in medio doctorum, audientem illos, et interrogantem. Post triduum in templo Jesu invenitur; quia post resurrectionem, quæ die tertia facta est, ab his qui eum querunt, in Ecclesia reperitur. Ante triduum enim non inveniebatur, quia non Deus, sed homo tantum ab hominibus putabatur. Sed ubi invenitur? In templo, in Ecclesia, in conventu fidelium, in medio doctorum, in cœtu præ-

dicatorum. Ibi reperitur audiens eos, et interrogans. Audire nostrum est, sono aliunde venienti aurem alio positam commodare. At contra, Deo, cui nihil extra est, audire proprie est, surgentia sub semetipso desideria nostra percipere. Tribus autem modis nos interrogare consuevit, cum aut flagelli distractione percutit, et quanta nobis insit vel desit patientia ostendit; aut quædam quæ nolumus præcipit, et nostram nobis obedientiam vel inobedientiam patefacit; aut aliqua nobis occulta aperit et aliqua abscondit, et mensuram nobis nostræ humilitatis innotescit. Et hoc tertio modo magis doctores interrogat.

Stupebant, inquit, omnes, qui eum audiebant, super prudentia et responsis ejus. Quicumque cordis aure eum adhuc audiunt, stupent ad ejus prudentiam: sicut et beatus Job, qui inter homines sapienter locutus fuerat; sed auditis Dei sermonibus se dixit insipienter locutus. Responsa quoque ejus sunt stupenda. Respondere enim illius est, eum qui se humiliter nescientem cognoverit, occultis inspirationibus erudire. Respondet enim ex magisterio aspirationis, et mentem humilium mirabiliter docet. Respondet, sicut et alibi dictum est ei: *Voca me, et respondebo tibi; aut certe loquar, et tu responde mihi (Job XIII, 22).* Vocare enim Dei est, nos amando et eligendo respicere. Respondere autem nostrum est, amori illius bonis operibus parere. Loquimur etiam, cum ejus faciem per desiderium postulamus. Et ipse respondet loquentibus, cum nobis se amantibus apparet.

Sequitur: *Et videntes admirati sunt.* Admirati sunt parentes ejus, cum eum in templo in medio doctorum sedere vidissent. Admirantur usque hodie Judæi quicumque ad Ecclesiam veniunt, et ad fidem convertuntur: dum ibi Messiam, id est Christum vident, quem in Synagoga, et inter cognatos et notos, nulla eorum expositione videre vel intelligere poterunt.

Et dixit mater ejus ad illum: Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quærebamus te. Diximus per matrem Domini Synagogam significari, de qua Dominus secundum carnem originem duxit. Hæc autem quocumque tempore ad Ecclesiam veniens, ibique veritatem intelligens, suam ignorantiam et Christi absentiam admiratur, et admirando dicit: *Fili, quid fecisti nobis sic? cur nos reliquisti, et ad gentium Ecclesiam pertransisti? Ecce pater tuus, populus Judaicus, et ego dolentes quærebamus te.* Hoc est enim, quod Apostolus ait: *Testimonium illis perhibeo quia zelum Dei habent, sed non secundum scientiam (Rom. x, 2).* Quærunť Jesum, et non inveniunt; quia nondum ad templum et Ecclesiam pervenerunt.

Et ait ad illos: Quid est quod me quærebatis? Nesciebatis quia in his quæ Patris mei sunt, oportet me esse? Quid est, inquit, quod me in conventu infidelium quærebatis, et extra Ecclesiam esse putabatis? Hic enim, me quærat, qui quærere vult. An nescie-

batis quia in his quæ Patris mei sunt, et inter illos qui Patris mei voluntatem faciunt oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos. Non intellexerunt, quia cor cæcaturum habebant, et in Ecclesia gentium esse Christum non agnoscebant; quoniam cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis Israel salvus fieret (Rom. xi, 25). Nam quia in extremo tempore Salvator ad reliquias Israel revertetur, apte subjungitur: *Et descendit cum eis, et venit Nazareth: et erat subditus illis.* Descendit enim novissimo cum Hebræis: et venit Nazareth, ubi nutritus fuerat; quia cum his qui de circumcisione crediderant, se misericorditer inclinavit ad plebem Israeliticam. Quod tamen adhuc est futurum, licet narremus illud quasi præteritum. *Et erat subditus 173 illis,* sicut et de Spiritu sancto dicit Apostolus, quia spiritus prophetarum prophetis subjectus est, ut scilicet voluntatem eorum faceret, nec eorum arbitrio repugnaret. Hoc enim modo, sicut spiritus prophetarum prophetis subjectus est; sic sapientia prædicantium prædicantibus subjecta est. Sapientia vero prædicantium vel magistrorum, Christus est. *Et mater ejus conservabat omnia verba hæc in corde suo.* Plebs circumcisionis sedulo corde retinebat, vel potius retinebit mysteria Christi.

Et Jesus proficiebat sapientia, et ætate, et gratia, apud Deum et homines. Jesus proficiebat; quia sermo prædicationis ejus crescebat. Proficiebat sapientia quoniam major sapientia reperiebatur semper in ejus doctrina. Proficiebat et ætate, quoniam animæ proficentis ætas maturior jugiter inveniebatur in ejus sermone. Proficiebat et gratia, quoniam majorem suis gratiam quotidiano profectu dabat. Non enim sibi, sed et suis, profectus iste fiebat. Apud Deum et homines ita proficiebat, quia et ad Dei gloriam et ad hominum salutem hæc gerebantur: et magis ac magis innotescabant angelis qui sunt apud Deum, et hominibus ad exemplum. Uude laus et honor sit eidem pio Salvatore cum Patre et Spiritu sancto, per infinita sæcula. Amen.

HOMILIA VIII.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Factum est cum baptizaretur omnis populus, et Jesu baptizato et orante, apertum est cælum.* Et reliqua (Luc. III, 21).

Baptizavit Joannes universum populum ad se venientem; quia si solum Dominum baptizasset, non deessent qui putarent sanctius fuisse baptismum Joannis quam Christi, quasi baptismum Joannis solus Christus meruisset baptizari; baptismum autem Christi, genus humanum. Si enim solus Christus baptismum Joannis esset baptizatus, dicerent homines: Qualem baptismum habuit Joannes? Magnum baptismum habuit, ineffabile sacramentum, videte quia solus Christus meruit baptizari baptismum Joannis. Atque ita major videretur baptismus servi quam baptismus Domini. Baptizati sunt igitur et alii baptismum Joannis, ne melior baptismus Joannis vide-

retur quam Christi. Baptizatus est autem Dominus ut, Domino suscipiente baptismum servi, non dedignarentur alii servi suscipere baptismum Domini. Baptizatus est Dominus, non ipse aquis mundari, sed ipsas mundare cupiens aquas; quæ ablutæ per carnem ejus, peccati utique nesciam, baptismi jus assumerent; et quod tot sub lege baptismata nequiverant, contra prævaricationis malum vim regenerativæ sanctificationis conciperent. Unde bene evangelista cum baptizatum diceret omnem populum, nihil magni addidit; sed Jesu baptizato et orante, apertum innox cælum esse perhibuit. Quia dum corporis humilitate Salvator undas fluminis subiit, divinitatis suæ potentia nobis cæli januas aperuit. Et dum carnem innoxiam frigentibus aquis tingeret, oppositum quondam noxiis ignitum portæ paradisi gladium exstinxit. Nam tota naturæ humanæ massa in primis parentibus ejecta de paradiso fuerat, et ex illo tempore clausa illi erat cælestis janua. Sed hujus naturæ particeps fieri clementer dignatus est Dominus; per hanc totius humani generis causam, ut verus advocatus, perorare. Hinc est, quod nunc baptizatus cœpit orare. Nam, sicut pro nobis est baptizatus, sic et pro nobis oravit; quia noster est pontifex, ac pro nobis humanitati suæ cælum, quod, ut diximus, toti niassæ generis humani clausum erat, aperuit; et per eam cunctis hominibus, qui membra ejus affecti fuerint.

Sequitur: *Et descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba, in ipsam.* Recte Spiritus sanctus in specie corporali descendit; quia Filius assumendo corporis veritatem, jam descenderat. Recte et sicut columba in eum Spiritus descendit, ut ejus mansuetudinem nobis intimaret. Ipse enim iudex est generis humani. Sed quis ejus ferret justitiam, si priusquam nos per mansuetudinem corrigeret, culpas nostras per zelum rectitudinis examinare voluisset? Homo ergo pro hominibus factus, mitem se hominem præbuit. Noluit peccatores ferire, sed corrigere. Prius voluit mansuete corrigere, ut haberet quos post mundum in iudicio salvaret. In columba ergo apparere super eum debuit Spiritus, qui non venerat ut peccata per zelum jam percuteret, sed adhuc per mansuetudinem toleraret. Non enim propterea tunc Spiritus sanctus in eum descendit, ut ipse tunc primo Spiritum sanctum acciperet, qui semper ab exordio suæ conceptionis Spiritu sancto plenus permanserat.

Sequitur: *Et vox de cælo facta est. Tu es Filius meus dilectus, in te complacui mihi.* Hanc vocem corporaliter sonantem, per angelicam creaturam Pater emisit. Tu, inquit, es Filius meus. Non autem ipsum Filium, qui semper novit omnia, sed Joannem et cæteros qui aderant, hac voce docebat quis esset quem Filium Joseph putabant. Unde Matthæus hac voce Patris dicere maluit: *Hic est Filius meus.* Quod igitur ait, tale est: *Tu es Filius meus, ex substantia mea naturaliter æqualis genitus; et idcirco dilectus, utpote unigenitus. In te complacui mihi,*

hoc est simul de omnibus, quæ in te sunt, vel quæ egisti, placui mihi; quia nihil in te unquam inveni nisi quod semper placet mihi, et propterea gratum mihi est quia te humanavi. In illis autem mihi quodammodo displicui, de quibus humano more quondam locutus sum: *Pœnitel me fecisse eos* (Genes. vi, 7).

Quod autem de capite diximus, referendum est ad membra vel corpus. Nam *Jesu baptizato et orante, apertum est cælum*; quia cum quilibet electorum ejus baptizatus est, et non otio vacat, sed devotis precibus occupatur, et iter virtutum arripit; tunc ei porta regni cælestis panditur. *Et descendit Spiritus sanctus in ipsum*; quia in eum qui baptizatus est et orat, venit almus Spiritus corporali specie, ut designet firmitatem donationis suæ. *Sicut columba, ut innocentiam et simplicitatem se talibus afferre demonstret. Et vox de cælo facta est: Tu es Filius meus*; quia tunc primum quisque est Filius Dei, cum de baptismo ascendit. *Et dilectus meus*, per prævenientem gratiam meam, qui prius eras odibilis in malitia tua. *In te complacui mihi*, totum placet quod in te gessi; cum huc usque displicuisset quidquid ipse gesseras. In eo autem quod Pater in voce sonat, et Spiritus sanctus in columba descendit, Filiusque baptizatur in homine, Trinitas evidenter declaratur, in cujus nomine et fide unusquisque nostrum baptizatur.

Sequitur: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta: ut putabatur, Filius Joseph. Jesus annorum triginta baptizatur*; et tunc demum incipit signa facere, et Evangelium prædicare, legitimum videlicet et maturum tempus ætatis ostendens his, qui omnem ætatem vel ad sacerdotium, vel ad magistrum putant opportunam. Nam et Joseph in typum hujus nostri Salvatoris triginta annorum erat, quando regni gubernacula suscepit, atque David tricenusarius regnare cœpit, 174 et Ezechiel ejusdem ætatis erat quando vaticinium inchoavit. Talem igitur ætatem exemplo Christi debent habere qui sacerdotes fiunt, vel doctores, aut aliquem hujusmodi primatum accipiunt. Potest vero tricennis ætas baptizati Salvatoris, etiam nostri baptismatis intimare mysterium, propter fidem, scilicet sanctæ Trinitatis, et operationem Decalogi legis. Tres enim decadæ, quæ sunt in tricenario, fidem et operationem eorum, quibus prodest baptismus, insinuant. Fidem in ternario, et operationem in denario numero. Has enim tres decadas habere eos qui baptizantur, præcipiebat Dominus, cum diceret: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis* (Matth. xxviii, 19).

Ut putabatur, inquit, filius Joseph. Hoc propter illos dictum est, qui eum revera carnaliter genitum ex carne Joseph putabant; et quia per Joseph, qui propinquus erat virginis Mariæ, describenda fuerat genealogia ipsius Mariæ, quæ de Spiritu sancto Christum concepit; quoniam non est consuetudinis

Scripturarum genealogias texere per feminas. Ob hoc enim per Joseph congrue describitur genealogia Christi, quia de ejus conjugē, licet semper virgine, natus est. Cum autem Joseph nominatus esset, sub-junctum est: *Qui fuit Heli, qui fuit Mathan, qui fuit Levi* (Luc. III, 23), etc.; Matthæus vero descendens, sic ait: *Mathan autem genuit Jacob, Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ* (Matth. I, 15). Quid est, quod duos patres, id est *Heli et Jacob*, habuisse videtur Joseph? Cujus quæstionis difficultas ita solvitur: *Mathan et Mathat*, de una eademque uxore. Esta nomine, singulos filios procrearunt. Quia *Mathan* qui per Salomonem descendit, uxorem eam primus acceperat; et relicto uno filio, *Jacob* nomine, defunctus est. Post cujus obitum *Mathat* qui per Nathan genus ducebat, cum esset ex eadem tribu, sed non eodem genere, accepit eam uxorem, genuitque ex ea filium, nomine *Heli*. Per quod ex diverso patrum genere efficiuntur *Jacob et Heli* uterini fratres. Quorum alter, id est *Jacob* fratris *Heli* sine liberis defuncti uxorem ex mandato legis accipiens genuit *Joseph*, natura quidem germinis saum filium; propter quod et scribitur, *Jacob autem genuit Joseph*; secundum vero legis præceptum, *Heli* efficitur filius, cujus *Jacob*, quia frater erat, uxorem ad suscitandum fratri semen acceperat. Et per hoc rata invenitur atque integra generatio, et ea quam Matthæus refert dicens: *Jacob autem genuit Joseph*: et ea, quam Lucas designat, dicens ut *putabatur filius Joseph, qui fuit Heli*. Qui et ipse, subsonante eadem distinctione, *Heli* esse filius putabatur, qui scilicet *Heli* fuerat filius *Mathat*. Quoniam evangelista legalem hanc successionem, quæ velut adoptione quadam erga defunctos constat, magis quam germinis veritate, competentis satis per hoc designavit indicio, observans ne omnino in hujusmodi successionibus genuisse aliquem nominaret. Nec mireris si Lucas a David usque ad Christum plures successiones, et Matthæus pauciores, hoc est iste quadraginta tres, et ille viginti octo posuit, cum per alias personas generatio sit decursa. Potest enim fieri ut alii longævam transegerint vitam, alterius vero generationis viri in matura ætate decesserint: cum videamus complures senes cum suis nepotibus vivere, alios autem viros statim filiis obire susceptis. Lucas non, sicut Matthæus, ab initio Evangelii sui, sed a baptismo Christi generationes narrat, nec descendendo, sed ascendendo, tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans, ubi eum vox de cælo declaravit, ubi testimonium Joannes ipse perhibuit, dicens: *Ecce qui tollit peccata mundi* (Joan. I). Ascendendo autem transit, et ab Abraham pervenit ad Deum, cui mundati et expiati reconciliamur. Merito et adoptionis originem ipse suscepit, quia per adoptionem efficiamur filii Dei credendo in Filium Dei. Satis autem demonstravit non se ideo dixisse *Joseph* filium *Heli*, quod de illo genitus sit; sed quod illi fuerit adoptatus: cum et ipsum Adam filium Dei dixit, cum sit factus a Deo; sed per gra-

tiam, quam postea peccando amisit, tanquam filius in paradiso constitutus sit. Qui tamen creditur, per Christum accepta remissione culparum, inter filios adoptionis computatus. Quapropter in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum a Christo Domino; in generationibus autem Lucæ designatur nostrorum abolitio peccatorum a Christo Domino. Ideo ille eas descendens enarrat, iste ascendens. Remissis enim peccatis ad Dominum revertimur et ascendimus, a quo per Adam peccantes recessimus, et huc delapsi sumus. Nam quod dicit Apostolus: *Misit Deus Filium suum in similitudinem carnis peccati* (Rom. VIII, 3), hæc est susceptio peccatorum. Quod autem addidit, *ut de peccato damnaret peccatum in carne*, hæc est expiatio peccatorum. Proinde Matthæus a David per Salomonem descendit, in cujus matre ille peccavit; Lucas vero ad ipsum David per Nathan ascendit, per cujus nominis prophetam Deus peccatum illius expiavit. Ignoramus autem vel parum novimus qui vel cujus meriti fuerint viri, quos Lucas posuit a *Joseph* usque ad *Zorobabel*, et a *Salathiel* usque ad *Nathan* filium David, præterquam quod de genere David eos fuisse non dubitamus. Ait autem inter cætera: *Qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri*. Quod et Matthæus ita retulit: *Jechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel, Zorobabel autem genuit Abiud*. Ecce juxta duos evangelistas et *Salathiel* habuisse videtur duos patres, id est *Jechoniam* et *Neri*. Sed aliquid tale et de his duobus intelligi debet, quale superius dictum est de binis patribus *Joseph*. Nam apud Hebræos generationum nomina nunc secundum naturam, nunc secundum legem computantur. Secundum naturam, cum ex seminis veritate descendunt; secundum legem, cum quis filius alio genere substituitur sub nomine fratris defuncti sine liberis. Nam et ille defunctus non falso dicitur pater filii hujusmodi. Alter ergo duorum patrum *Salathiel* intelligitur secundum carnem, alter secundum legem, vel secundum adoptionem. Frequens enim erat apud Judæos adoptandi consuetudo, et non incongrue dicitur quis eum genuisse quem adoptavit; quia videlicet beneficio illum genuit. Hoc etiam quod juxta duos evangelistas *Salathiel* est pater *Zorobabel*, nisi prædictæ rationes occurrerent, dissonare videretur a Verbis Dierum, ubi scriptum est, quia filii *Jechoniæ fuerunt Salathiel et Phadaia* et de *Phadaia orti sunt Zorobabel et Semei* (I Par. III, 17). Sed *Zorobabel* secundum naturam ortus ex *Phadaia*, intelligitur secundum legem appellari filius *Salathiel*. Nam ipse *Zorobabel* erat primogenitus, et primogenitus nomine fratris defuncti jussus est vocari. Potuit etiam fieri ut *Salathiel* *Zorobabelem* filium *Phadaia* fratris sui adoptaret in filium; sicut legimus quia *Mardocheus* *Esther* filiam fratris sui adoptavit in filiam (*Esth.* II, 7). Item *Zorobabel* ostenditur hic habuisse filios *Abiud* et *Resa*, cum in septem filiis, quos secundum Verba Dierum genuit, nullus ita vo-

catus sit, nisi forte aliqui eorum binis nominibus A usi fuerint. Hoc enim sæpe contingebat. Aut si hoc non fuit, constat pro certo quia vel secundum legis præceptum, vel secundum adoptionis beneficium hi duo fuerunt ejus filii. Rursum inter alia dicitur: *Qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad.* Nomen autem et generatio hujus Cainan, juxta Hebraicum in Genesi non invenitur; sed *Arphaxad Sale* filium nullo interposito genuisse refertur. Sic enim legimus: *Porro Arphaxad vixit triginta quinque annis, et genuit Sale (Gen. xi, 12).* Sed evangelista sumpsit hanc generationem 175 de septuaginta interpretam editione, ubi scriptum est quod *Arphaxad 135 annorum* genuerit *Cainan*; et ipse *Cainan* cum 130 esset annorum genuerit *Sale*. Nemo autem fidelium putet hoc in loco LXX translatore errasse; sed credat indubitanter eos, quod verum esse noverant, posuisse; et quod *Moyses* minus dixerat, suplesse. Neque enim Spiritus sanctus hoc in Evangelio posuisset, nisi verum omnino esset. Nam ipsi septuaginta seniores a tempore *Moysi* magisterium in Synagoga tenebant, et de spiritu *Moysi* acceperant, ac legem ex ipsius *Moysi* traditione didicerant: ideoque si quid ibi prætermissum esset, et suppleri posset, vel aliter interpretari noverant. *Moyses* vero propter aliquam causam, quæ Deo nota est, transiit generationem *Cainan*, et partem annorum qui sub eo et sub ejus patre fluxerunt. Fortasse enim cum secundam ætatem describeret, voluit a diluvio usque ad *Abraham* decem solummodo generationes ponere; et ideo generationem unam præterminavit. Nam et *Matthæus* a *David* usque ad transmigracionem *Babylonis* quatuordecim generationes ponere volens, præterminavit tres, ubi ait: *Joram autem genuit Oziam (Matth., i, 8).* Sicut ergo *Joram*, tribus in medio positus, genuisse dicitur *Oziam*, sic et *Arphaxad* uno *Cainan* interposito dicitur genuisse *Sale*. Quod autem pars annorum in Scripturis sanctis aliquando ponatur, et pars omittatur, ostendit liber *Regum* dicens: *Filius unius anni erat Saul cum regnare cœpisset, duobus autem annis regnavit super Israel (I Reg., xiii, 1).* Nunquid enim unum tantummodo ætatis annum habebat, qui *ab humero et sursum altior cunctis erat*? Et nunquid *duobus solummodo annis regnavit*, qui tam longo tempore regnum tenuit? Sicut igitur pars annorum *Saul* est præterminata, sic et pars annorum *Arphaxad* et *Cainan*. Itaque veridicus est et *Moyses*, et noster evangelista cum septuaginta senioribus. Item *qui fuit*, inquit, *Enoch*. Et pulchre generationum ordo a-baptizato Dei Filio usque ad Deum Patrem ascendens, septuagesimo gradu *Enoch* habet, qui dilata morte translatus est in paradisum, ut significet eos qui in gratia adoptionis filiorum ex aqua et Spiritu sancto regenerantur, interim post absolutionem corporis æternam suscipiendos in requiem. Septuagenarius quippe numerus, propter septimam Sabbati, ad requiem eorum significandam, qui juvante Christi gratia de-

calogum legis impleverunt, aptissime congruit, ut in tempore resurrectionis indemutabili Dei sapientiæ contemplandæ per sæcula monstret esse jungendos. Ad ultimum vero dicitur: *Qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei (Luc., iii, 38).* Quia Christus justitiæ suæ Patrisque nos expiatis ab omni peccato purgatosque conjungit, ut fiat quod ait Apostolus: *Qui autem adhæret Domino, unus Spiritus est (I Cor. vi, 17)*: propterea in hoc numero generationum, et ipse Christus, a quo incipit enumeratio, et Deus ad quem pervenit, connumerantur: et fit numerus septuaginta septem, quo significatur omnium prorsus remissio et abolitio peccatorum: quam etiam ipse Dominus per hujus numeri mysterium evidenter expressit, dicens remittendum esse peccata non solum septies, sed etiam usque septuagies septies (*Matth. xviii, 22*). Nec frustra iste numerus ad peccatorum omnium pertinet mundationem, si diligentius inquiratur: constat enim ex undenario et septenario, quia vel undecies septem, vel septies undecim, faciunt septuaginta septem. Undenarius vero transgressionem denarii significat. Denarius quippe tanquam justitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur.

Porro peccatum est legis transgressio; et utique transgressio denarii numeri congruenter undenario figuratur. Unde et vella cilicina jubentur in tabernaculo undecim fieri. Quis autem dubitet ad peccati significationem cilicium pertinere? Ac per hoc quia universum tempus septenario dierum numero volvitur, convenienter undenario septies multiplicato, ad numerum septuagesimum et septimum cuncta peccata, quæ temporaliter geruntur, perveniunt. In quo numero etiam fit plena remissio peccatorum, expiante nos carne sacerdotis nostri a quo nunc iste numerus incipit; et reconciliante nos Deo, ad quem nunc iste numerus pervenit; per Spiritum sanctum, qui in columbæ specie in hoc baptismo, ubi numerus ipse commemoratur, apparuit. At si in denario perfectio beatitudinis significatur (unde est etiam illud quod omnes conducti ad vineam denario remunerantur) quod fit cum septenaria creatura, id est homo interior et exterior, Trinitati, quæ Deus est, adjungitur: manifestum est quod transgressio denarii peccatum significat per superbiam plus aliquid habere cupientis, et integritatem perfectionemque amittentis. Undenarius autem ideo septies ducitur, ut motu hominis fieri significetur ipsa transgressio. Ternario enim numero incorporea pars hominis designatur, ubi *Deum toto corde*, et *tota anima*, et *tota mente* diligere (*Deut. vi, 5*) jubetur. Quaternario autem corpus exprimitur, propter quatuor ejus principalia membra, vel propter quatuor elementa, quibus constat. Et ex his compositus homo apte designatur septenario. Motus autem in numeris non exprimitur, cum *unum duo, tria, quatuor*, etc.; sed cum dicimus *semel, bis, ter, quater*. Ideoque non septem et undecim, sed septies undecim significatur transgressio, quæ motu facta ho-

minis peccantis, hoc est perfectionis suæ stabilitatem transgredientis cupiditate amplius aliquid habendi. Itaque quia in septuagesimo septimo numero designatur et primi hominis, et cæterorum qui ex eo prodierunt transgressio, apte Deus septuagesima et septima generatione venit, aboliturus omnia peccata suorum fidelium. Omnes enim qui more Christiano accedunt ad lavacrum, continentur in mysterio septuaginta et septem generationum; et ideo remissionem peccatorum consequuntur ab eo qui tot generationes mundans in hoc numero remissionem culparum constituit, et in fine tot generationum venit tollere peccata mundi. Non solum enim eos qui in Novo Testamento baptizantur purificat, sed et illos qui ab exordio mundi in eum venturum recte crediderant. Unde sursum redeundo numerat evangelista sanctas has generationes, ut ostendat et ad omnes eas pertingere purgatoriam et reconciliatricem Christi gratiam, omnesque qui nunc baptismi sacramentum recte servant, ad Deum redire. Nam gratia divinæ incarnationis et purificationis in omnes retro generationes ascendit, ut intelligamus nullum tempus unquam sine electis Christi transisse, qui per eum ab originali culpa sunt liberati. Propter quod et ipse Adam, quem Dei sapientia, quæ Christus est, *eduxit*, ut scriptum est, *a delicto suo* (*Sap. x, 2*), in fine relationis generationum, Filius Dei per hanc Christi gratiam ostenditur. Ac inde Pater Deus Christum Deum et hominem recipit, et per hunc omnes qui membra sunt ejus. Deinde nomina patrum retro sic interpretari studeamus, ut ascensum in his atque provectum semper intelligamus, ac seriem genealogiæ ipsorum veluti scalam usque ad Deum, per quam et omnes baptizati gradatim ascendere debeant. Hæc enim genealogia, quæ a Jesu baptizato ad Deum tendit, videtur nobis esse scala illa de qua legimus quia Jacob lapidem *supponens capiti suo dormivit, et vidit in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum, angelos quoque Dei ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalæ* (*Gen. xxviii, 12*). Lapis enim capiti suppositus, et velut fundamentum scalæ factus Christus est qui seipsum humiliavit, ut omnes suos exaltaret, qui sicut fundamentum omnes portat, et a nullo portatur. Et per hanc genealogiæ scalam alii ascendunt, et alii descendunt. Ascendunt qui proficiunt, descendunt qui deficiunt. Angeli autem, **176** id est nuntii Dei vocantur, quia Christum loquuntur. Quisquis igitur in Christo baptizatus est, apertum est ei cælum, et Deus desuper paratus est eum suscipere; sed ille per gradus scalæ, quæ a baptismo usque ad Deum porrecta est, debet ascendere; quia, et sicut Salomon ait: *semita vitæ super eruditum* (*Prov. xv, 24*), qua scilicet eruditus ipse tendat in cælum. Nam et populus Israel transito mari Rubro non stetit; sed postea longis itineribus ac laboribus ad terram promissionis pervenit. Sic et qui baptizatus est, non sit piger; sed per viam

A mandatorum Dei tendat ad cœlestem patriam sibi promissam, et per gradus scalæ generationis conetur ascendere, si ad Deum, qui in summitate ejus est, desiderat pervenire. Hæc autem genealogiæ scala via est ad cælum et ad Deum ducens, quam quo verius quisque ascendit, eo potentius illuc pervenit. Alius enim alio fortius eam scandit, et alius adhuc fortius vel perfectius, sicut unicuique divinitus est datum. Væ autem illi qui nullum ejus gradum ascenderit, quia in infimis remanebit.

Veniamus igitur ad hos gradus interpretando Patrum nomina. Humillimus omnium inventur Jesus, utpote fundamentum universorum, interpretatur *Salvator*, quia ipse solus humanum genus salvat, et non est in alio aliquo salus: *Neque enim est aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri* (*Act. iv, 12*). Hujus itaque salutis per baptismum quisque fieri particeps inchoat. Sed si vult non amittere quod gratis accepit, oportet ut in eo crescere studeat per proprium laborem sanctæ actionis. Unde mox *Joseph* ponitur, qui *augmentum* interpretatur; quia ille augmentum gratiæ post baptismum consequitur, qui ad bene agendum piger non fuerit. Inde sequitur *Heli*, qui *ascendens* dicitur, ut ascensum proficientis de virtute in virtutem significet. Deinde est *Matthas*, qui *donum* interpretatur; quia qui virtutum gradibus ad alta nititur, majoris adhuc gratiæ donum consequitur. Et inde sequitur *Levi*, qui *assumptus* dicitur; quia Deus illum sibi assumpsit ad jugem famulatum suum, confirmans in assiduitate bonorum operum. Sequitur et *Melchi*, qui *rex meus* interpretatur; quia sæpe contingit ut qui jam talis est, rector Ecclesiæ efficiatur. Sed et *Janne* sequitur, qui *preparatus* dicitur; quia talis vir ad omne bonum opus est jam paratus. *Joseph* quoque subjungitur, qui, sicut supra dictum est, *augmentum* interpretatur, quia proficit semper et religionis augmentum capit. Nec non et *Matthias*, qui *donum* Dei dicitur; quia donum divinæ gratiæ novis adhuc in eum beneficiis infunditur. Et *Amos*, qui *honorans*, vel *fortis*, vel *populum avellens* interpretatur; quia Deum honorat bene vivendo, et fortis est ad adversa toleranda, et doctrinis ac exemplis suis ab amore mundi cor avellit populi. Sed et *Naum*, qui *consolator* vel *consolatio* dicitur; quia illos, qui temporalia contempserunt, promissione æternorum consolatur. *Heli* quoque, qui *vicinus meus* dicitur; quia vicinus ei sit, quem consolatione demulcet. Et *Nagge*, qui *solemnitas* interpretatur, quia ipse solemnitas lætitiæ fit ei, quem consolatur. Atque *Mahath*, vel *Manat*, qui *requiescens* dicitur; quia requiescit jam in secreto divinæ contemplationis, sequestratus a labore sæcularis cupiditatis; vel in eo requiem habet, quem suam consolationem accepisse videt, et in tribulationibus pro Christo jam gloriari. Sed et *Mathathias*, qui *donum Dei*, sicut præmisimus, dicitur; quia majus adhuc donum supernæ gratiæ percipit, propter supradicta bona, quæ sic acre studuit. Neque

enim de antiquis patribus, quorum nomina interpretamur, ista dicimus, licet et de ipsis fortasse possit intelligi; sed potius de uno quolibet justo viro, quem per hos virtutum gradus a baptismo ascendente ad Deum describimus. Nam per hos ascendit electorum Ecclesia de qua dicitur: *Deus in gradibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam (Psal. XLVII, 4)*. Per hos etiam sanctus Job ascendebat, dicens: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum (Job xxxi, 37)*. Ad ordinem ergo graduum revertamur, ut ad ceteros videamus. Nam *Semei* sequitur, qui *audiens* interpretatur, aut auditum obedientiæ in sancto viro designet. Sequitur et *Joseph*, qui, sicut jam bis dictum est, *augmentum* interpretatur; quia novum augmentum semper justus adipisci studet. Sed et *Juda* sequitur, qui *confessio* vel *laudatio* dicitur; quia confessionem laudis semper Deo reddit. Et *Joanna*, qui dicitur *cui est gratia* vel *Dominus gratia ejus*; quoniam multa inest ei gratia, et ipsa gratia Dominus est, ut Domino Deo in se manente gratus sit. Et *Resa*, qui *caput ejus* interpretatur; quia Dominus, qui est gratia ejus, ipse est et caput ejus. Talis enim dignus est habere Christum caput. Sequitur et *Zorobabel*, qui interpretatur *ortus in Babylone*, vel *ipse magister Babylonis*; quia talis vir inter iniquos primo nascitur, et postmodum docet eos quomodo possit ad salutem pertinere. Et *Salathiel*, cujus interpretatio est *petitio mea Deus*; quia iste jam nihil nisi Deum appetit, sciens quia nihil ad beatitudinem sibi nisi Deus sufficit. Et *Neri*, qui dicitur *lucerna mea*; quia talis Deo potest dicere: *Lucerna pedibus meis verbum tuum (Psal. cxviii, 105)*; vel nos de illo, quia *lucerna ejus est Agnus (Apoc. xxi, 23)*. Et *Melchi*, qui *rex meus* interpretatur, atque subauditur, *a superioribus Deus*, ut iste dicat: Rex meus Deus. Talis enim non vitium aliquod, sed solum Deum habet regem. Vel Ecclesia de illo potest dicere, *Neri et Melchi*, id est lucerna mea rex meus: quia ipse eam illuminat et regit. Sequitur et *Addi*, qui *robustus* interpretatur; quia vir iste cordis robore est prævalidus. Et *Cosam*, vel *Cusam*, qui dicitur *Æthiopia eorum*; quia illis, qui tenebras putant lucem, et lucem tenebras, videtur hujusmodi vir nigredo eorum, qua multi tenebrescant, quoniam multos illuminat. Vel *Æthiopia eorum*, id est *denigratio eorum* dicitur; quia comparatione luminis doctrinæ et sanctitatis suæ, nigredine vitiorum et errorum operatos esse eos declarat. *Elmodach*, vel *Elmadan* [al., *Hemadam*] quoque sequitur, qui *Dei mansura* dicitur; quia iste tam regulariter et moderate semper agit, ut mensuram regulæ divinitus sibi datæ non excedat. Et *Her*, qui *vigilans* interpretatur; quoniam juxta præceptum Evangelii semper vigilat. Atque *Jesus*, qui *salutaris*, vel *Salvator* dicitur; quia salutem multorum verbis et exemplis operatur. Nam qui *converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte (Jac. v, 20)*. Sequitur et *Eliezer*, qui *Dei auxilium*, vel *Deus meus adjutor*

A interpretatur; quia ipse multis fit Dei auxilium, et multos per eum Deus adjuvat. Atque *Jorim*, qui dicitur *Dominus exaltans*, vel *est exaltans*; quia per eum Dominus exaltat, et ipse quos valet exaltare non cessat, dum eos ab infimis cupiditatibus elevat dicens: *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens (Coloss. iii, 13)*. Sed et *Matthat*, qui *donum* interpretatur; quia in eo redundat donum gratiæ cœlestis, et eum Deus multis in salutem dedit. *Levi* quoque, qui dicitur *assumptus*; Deus enim illum assumpsit, id est sibi specialius servientem, et constanter perseverantem fecit. Sequitur et *Simeon*, qui dicitur *exauditio*; quia talis vir est exauditio precis multorum effusæ coram Domino pro doctore salutifero. Interpretatur etiam *Simeon* B *audiens tristitiam*; quia pie compatiens audit tristitiam luctus pœnitentium. *Juda* quoque sequitur, qui *constans* dicitur; quia confessionem laudis Deo magis ac magis semper eo amplius reddit, quo amplius in virtutibus proficit. Unde et *Joseph* subditur, qui *augmentum* interpretatur, ut augmentum meritum quotidiano profectu designet in eo fieri. Sequitur et *Eliacim*, qui *Dei resurrectio* dicitur: ipse 177 enim fit multorum cordibus resurrectio divini gratiæ, quæ per peccatum in eis ceciderat. Et *Melca* qui *laudans* interpretatur, laudat enim semper Dominum. Sed et *Enam*, qui *oculus eorum* dicitur; quia talis vir providet aliis. Et *Matthatha*, qui *donum ejus*, id est *donum Dei*, interpretatur; quia ipse est donum Dei, vel in eo est donum Dei. Atque *Nathan*, C qui dicitur *dedit*, vel *dantis*; quia prædictum Dei donum dedit ipse Deus, et illud donum est ejus dantis. Vel ipse vir Dei dedit cæteris donum Dei quod acceperat. Hinc sequitur et *David*, qui interpretatur *manu fortis* vel *desiderabilis*; quia in opere fortis est, et merito suæ sanctitatis desideratur a multis. *Jesse* quoque, qui dicitur *insule libamen*: quia ipse quasi quoddam sacrificii libamen offertur Deo ab Ecclesia, quæ velut insula tunditur undique fluctibus sæculi, nec movetur. Necnon et *Obed*, qui *serviens* interpretatur; quia Deo servit in conscientia pura. Atque *Booz*, qui dicitur *in fortitudine*: quia in fortitudine magnanimitatis Deo servit ex devotione charitatis. Et *Salomon*, qui dicitur *dependens*, sive *perfectio*; quia elevatus a terrenis, quantum valet, cœlestibus adhæret, et pro posse perfectus est. Sed et *Naasson*, qui *serpentinus* interpretatur; quia serpentis astutiam habet, et serpentem æreum, quem Moyses in eremo suspendit (*Num. xxi*), hoc est Christum, imitatur. *Aminadab* quoque, qui dicitur *populus meus spontaneus*: quia idem vir justus fit populus Dei spontaneus atque voluntarius, dum per prædicationem facit multum fructum in multiplicatione fidelium voluntarie Deo sacrificantium. Necnon et *Aram*, qui dicitur *excelsus*; quia completum est in eo propheticum illud: *Sustollam te super altitudines terræ (Isa. lviii, 14)*; vel: *Constitui te super gentes et super regna (Jer. i, 10)*. *Esrom* quoque sequitur, qui *sagittam videns* interpretatur; quia

quo excelsius in arce mentis residet, eo liberius jacula tentationum hostis antiqui prævidet. Et *Phares*, qui *divisio* vel *dissipans* dicitur; quia sagittas inimici, quas prævidet, dividit ac dissipat. Sed et *Judas*, qui *confitens* vel *glorificans* interpretatur; quia confitetur humiliter, si quid adhuc ei humanum acciderit; vel confessionem gloriæ Deo reddit. Necnon et *Jacob*, qui *supplantator* dicitur; quia supplantat vitia in se, vel in aliis. Solent enim et post multa virtutum exercitia, pulsare mentem aliqua vitiorum contamina. Sequitur et *Isaac*, qui *risus* vel *gaudium* dicitur, quia de supplantatis vitiis lætatur. Et *Abraham*, qui interpretatur *pater videns populum*, quia talis multorum sit pater, et spiritualium filiorum suorum videt ingentem populum, ac virtutum quas genuit exercitum. His, quas describimus, virtutum gradibus, et quas ostendunt interpretationes istorum nominum, vir justus quotidie proficiendo sit semper cælo vicinior, et his in cælum ascensionem suam ædificat, ac cantica graduum cantans, *ascensiones in corde suo* disponit, et *de virtute in virtutem* assidue proficit, ut tandem in *Sion* Deum Deorum videre possit (*Psal.* LXXXIII). Unde ultra *Abraham* adhuc evangelista patres referens ascendendo transit, et usque ad ipsum Deum pervenit, ut ei virum sanctum per hanc graduum scalam ascendentem ad ultimum jungat. Nam post *Abraham*, qui *pater videns populum* dicitur, est superius *Thare*, qui *pastura* vel *pascens* interpretatur, ut significet illum eos pabulo verbi nutrire quos spiritualiter genuit. Et inde sequitur *Nachor*, cujus interpretatio est *requiescens luce*, vel *obsecratio novissima*; quia hoc solum vir iste querit ut requiescat et placeat coram Deo in lumine viventium, et pro novissimis obsecrat. Atque *Serug*, vel *Sarug*, qui *perfectus* dicitur; ut perfectionem virtutum adeptus esse monstretur. Sed et *Ragau* sive *Reu*, qui dicitur *ægrotans*, vel *pascens*, sive *pastio*; quia ægre fert moras vitæ præsentis, et corporale robur in eo spiritualium virtutum exercitiis emarcuit, ovesque Dominicas pascit. Necnon et *Phateg*, qui *dividens* vel *divisit* interpretatur; quia subtiliter discernens inter virtutes et vitia, separavit pretiosum a vili. Et *Heber*, qui *transitor* dicitur; quia non fixit mentem in amore præsentis sæculi, sed ad futurum sæculum desiderii et profectibus assidue tendit. Sed et *Sale*, qui *pax* interpretatur; quia jam extinctis vitiis magna pace delectatur in virtutum actionibus. Atque *Cainan*, qui dicitur *possessio eorum*; quia iste jam a bonis, hoc est a virtutibus, possidetur, nec ullum in eo vitium aliquid dominationis habet. Et *Arphaxad*, qui *sanans depopulationem* interpretatur; quia virtutum devastationem, quas hostis antiquus in multis læsit, ac barharice destruxit, ipse sanat et reparat. Necnon et *Sen*, cujus interpretatio est *nomen*, vel *nominatus*; quia qui talibus studet, clarum ac celebre nomen possidet. Sed et *Noe*, qui interpretatur *requies*; quoniam Davidico labore debellatis vitiorum cuneis, requiescit in pace Salomonis. Post hæc sequitur *Lamech*,

A cujus interpretatio est, *humiliatus*, *percussus*, sive *percutiens*; et eum significare videtur, qui post diutina virtutum exercitia pervenit ad martyrii gloriam, et humiliatus ac percussus supplicii hostem suum spiritualiter gravius percutit. Et apte subditur *Matusale*, qui interpretatur *mortuus est*, et *interrogavit*, vel *qui mortis emissio*, quia talis quisque pro justitia mortuus exemplo vel memoria suæ mortis interrogat et convenit singulorum conscientias, utrum justitiam et vitam perennem diligant, an solis temporalibus delectentur; et mortem a se funditus emisit, ut jam nullatenus a morte lædi vel tangi valeat, sed in perpetuum vivat. Pulchre et *Henoch* adjicitur, qui *dedicatio* dicitur; quia taliter consummatus, in illius sæculi felicitate dedicatur. Et *Jarez*, qui *descendens*, vel *roborans* interpretatur; quoniam pia condensatione de supernis inclinatur ad nos, ut nostram infirmitatem roborat. Atque *Malaleel*, cujus interpretatio est *laudans Deum*; quia divinis laudibus in excelsis vacat. Necnon et *Cainan*, qui dicitur *possessio eorum*, quoniam Pater et Filius et Spiritus sanctus, qui sunt unus Deus, possident illum in cœlestibus. Et *Henos*, qui *violentus* interpretatur, quoniam violentia nimis virtutis suæ regnum cœlorum rapuit, quod a diebus Joannis Baptistæ *vim patitur*, et *violentis* diripiunt *illud* (*Matth.* xi, 12). Atque *Seth*, cujus interpretatio est, *positus*, vel *posito*; quia nunc in regno illo supernæ beatitudinis, a quo diu exsulaverat, est positus. Interpretatur etiam *semen*, vel *resurrectio*; quia seminatum est corpus ejus animale, sed surget idem corpus ipsius spirituale. Ad ultimum in superiori ponitur *Adam*, qui interpretatur *homo*; quia his profectuum gradibus fidelis quilibet promotus, et corporis etiam resurrectione innovatus, summam perfectionem illam consequitur quam homo vel habuit vel habere potest; ut tunc perfectus sit homo, et idoneus jam inseparabiliter adhærere Deo. Unde et in summo cacumine super omnia *Deus* ipse ponitur, usque ad quem gradus scalæ generationis describuntur, ibique liniuntur; quia ibi finis nostræ perfectionis usque ad quem tendimus, ut in ipso sine fine quiescamus. Ibi enim est sufficientia bonorum omnium; quia tunc *Deus* est omnia in omnibus, ut nulli sit opus ultra quidquam querere. Locus autem præmissus, quem de martyre nunc interpretati sumus, intelligi potest et de eo perfecto, qui non per martyrii passionem ex hac luce migrat, neque enim omnes perfecti ferro perimuntur. Nam *Lamech* interpretatur *humilis*, vel *humiliatus*. *Matusale* vero, *mortuus est*, et *interrogavit*. *Henoch* autem, *dedicatio*; et *Jared*, *descendens*. Soletque frequenter evenire ut qui 178 diu laudabilis virtutum operibus insudavit, inanis gloriæ typho moveatur, ut exterius gloriari de virtutibus incipiat. Et ideo nunc iste post tot laudabiliter acta dicitur *humilis*; quia quanto magnus est, humiliat se in omnibus, et ab omni vitio jactantiæ vel superbiæ sit alienus. Et qui sæculi gloriam sic abjecit, *mortuum* se mundo esse comprobavit. Exemploque talis suæ mortis cæteros interro-

gat, quis eorum sic mundo mori appetat. Et hinc sequitur *dedicatio*; quia jam per contemplationem in supernis dedicatur. Et inde fit *descendens*; quia ut cæteros ad ea quæ sursum contemplari solitus est, elevet, ad eorum ima pie descendit, juxta illud Apostoli: *Sive mente excedimus, Deo, sive sobrii sumus, vobis (II Cor. v, 15)*. Duo nomina quæ sequuntur, id est *Malaleel*, cujus interpretatio sonat *laudans Deum*; et *Cainan*, qui dicitur *possessio eorum*, indicant mystice quid agatur in illa contemplationis dedicatione, et ad proximos descensione; quia videlicet ibi *Deum laudat*, et hic *possidetur ab illis*, quorum utilitatibus servit. Sequitur et *Henos*, cujus interpretatio est, *desperatus*; quia spem in temporalibus et caducis habere contempsit, juxta illud beati Job: *Desperavi, nequaquam ultra jam vivam (Job vii, 16)*. Mortuus enim mundo *non habet jam spem* in eo. Deinde venit *Seth*, qui dicitur *positio*, vel *resurrectio*: quia nunc *ponit corpus quod in fine resurget*. Et tunc erit perfectus homo reformatus in antiquum et meliorem statum, sicut consequens insinuat Adam, qui interpretatur *homo*; et primus fuit conditus: sicque jam sociatur Deo, ut ei perpetualiter inhærens vivat in ipso. Ob hoc enim se Dei Filius, misericorditer humiliavit, ut usque ad hanc celsitudinem suos, qui lapsi fuerant, exaltaret; et ex gradibus generationum, per quos ceciderant, fecit eis gradus virtutum per quos ascenderent. Quos scilicet gradus in nominibus patrum, ut ostensum est, designatos unusquisque proficientium juxta modum suum ascendit, et aliquid de singulis virtutibus assumit; sed tanto fortius et gloriosius ad Deum pervenit, quanto verius ac perfectius in his profecerit: tantoque rursum tardius ac difficiliter ad eum pergit, quanto remissius ac negligentius in his egerit. Posset autem de uno quoque gradu, vel nomine proluxa fieri locutio; sed cavendum erat fastidium, et relinquendum eis qui sciunt ex paucis multa dicere, unde possent et ipsi tractare. Nam et multas ipsorum nominum interpretationes, quas similiter proferre quivissemus, prætermisimus; multasque alias adhuc esse, quarum notitiam necdum attigimus, non dubitamus, quæ suos habent mysticos sensus. Et ideo nihil perfectionis in observatione justitiæ consequi possunt homines Dei, quod in hac genealogiæ scala figuraliter non sit expressum: Sed et bravium ad quod per eam tendunt, ipse Deus sursum in fine positus est. Principium vero profectus, vel ascensio-

A nis hujus de qua tractatum est, Dominus In seipso statim nobis indicavit, de quo subjunctum est: *Jesus autem plenus Spiritu sancto regressus est a Jordane (Luc. iv, 1)*. Non autem dicitur afflatus Spiritu sancto, sed *plenus*; quia *in ipso habitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter (Coloss. ii, 9)*. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum ipsi, videlicet Christo. Nam cæteris sanctis dat eum ad mensuram (*Ephes. iv*); huic autem immensurabiliter, id est totum ipsum immensum Spiritum. Neque primum impletus est Spiritu sancto; sed ex quo cœpit in utero Virginis concipi, semper in eo totus mansit Spiritus sanctus. Sed ideo nunc illo plenus fuisse dicitur, quia nunc cœpit operibus declarare plenitudinem ejus in se manere. Et sic regressus est a Jordane; quia regnum principis mundi aggressus est destruere a baptismo, regnumque suum in orbe novum construere. Nam et quilibet fidelis, ejus accepto in baptismo Spiritu sancto, regreditur a Jordane, cum a lavacro rediens, adversum sæculi vitia, in quibus ante conversabatur, pugnam inchoat. A Jordane enim regreditur, qui a baptismo ad certamen contra relictas mundi tentationes properat, ut, his devictis, coronam vitæ mereatur per ipsum Mediatorem Dei et hominum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

¶ HOMILIA IX.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Intravit Jesus in quoddam castellum: et mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum suam, etc. (Luc. x, 38.)*

Quid ad gloriosam Virginem Dei ¹ Genitricem lectio ² ista pertineat, ut in ejus festivitate legatur, plerique solent quærere: unde ³ quid ego sentirem, in conventu fratrum prout potui vulgariter jam plusquam semel exposui ⁴. Et quia quod dixi auditoribus placuit, dicta litteris mandare ab eisdem et maxime a dominis ⁵ abbatibus Willelmo Fiscanensi, Arnulpho Troarnensi ⁶, jussus, imo coactus sum. Quod ideo prædixi ⁷, ut expositiuncula ista tanquam a præsumptuoso edita non displiceat, quam non [*al.*, quia non hanc] præsumptio ⁸, sed obedientia edidit. Jam nunc igitur ratiunculam ⁹ istam salva fide ac sine melioris præjudicio, ad laudem D ejusdem Virginis et matris Jesu humiliter scribere aggrediar.

In ¹⁰ Scriptura sacra res una et eadem multoties

VARLÆ LECTIONES.

¹ Collata est cum *Mss. Corbeiensibus 307. et S. 596. uno Beccensi E. 10. et uno Ecclesiæ Carcasonensis. Et cum Edition. Colonienſi et Gothica. Ms. 596.* Ex dictis Domini Anselmi Archiepiscopi *ms. Carcas.* Pro festo Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis. *Tum sic ponit textum*: In illo tempore: Intravit Jesus in quoddam Castellum: et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam. *Et reliqua. Dein subjicit*: Homilia venerabilis Anselmi Archiepiscopi ² Ad gloriosam Dei *ms. 307.* ad beatam Dei *ms. E. 10.* ad gloriosam virginem Dei *ms. Carcas.* ad beatam et gloriosam virginem Dei ³ Genitricem, lectio *ms. Carcas.* genitricem Mariam, lectio ⁴ Unde *etc. ms. Carcasonense reliquum Præstationis omittit.* ⁵ Jam plus exposui *ms. E. 10 et 307.* jam plus quam simul ⁶ Et ab eisdem Dominis *ms. E. 10.* ab eisdem et maxime a Dominis ⁷ Viscanensi, Arnolfo Tuarnensi *ms. E. 10.* Fiscanensi, Arnulpho Troarneusi ⁸ Ideo dixi *ms.* ideo prædixi ⁹ Non præsumptio *ms. E. 10.* non hanc præsumptio ¹⁰ Expositiunculam *ms.* ratiunculam ¹¹ Evangelium secundum Lucam. In illo tempore: Intravit Jesus in quoddam Castellum, et mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum suam *etc.* Homilia lectionis ejusdem. *ms.* Intravit Jesus in quoddam Castellum

invenitur diversa significare, sicut leo, hædus, ignis, A 1, 34.) Si cuilibet virgini desponsatæ in animo suo dis-
 aqua, vel etiam ¹² sol, et alia multa. Est enim leo ponenti nubere diceretur, Filium habebis, non mira-
 de tribu Juda (*Apoc. v*); et est leo, qui circuit quæ- retur, neque interrogaret quomodo istud fieret, ut-
 rens quem devoret (*I Petr. v*). Est hædus emissari- pote quæ se desponsatam, et in proximo nupturam
 us (*Levit. xvi*), qui peccata nostra portavit, est sciret, et a viro gravidari ¹⁷ usu naturæ speraret :
 hædus a sinistris (*Matth. xxv*), qui damnatur. Est hæc autem non immerito mirata est; et quomodo fie-
 ignis quem Dominus misit ¹³ in terram, et quem ret, quod promittebatur, sciscitata est [*al. omit. est*]
 vult ut ardeat (*Luc. xii*) : est ignis, qui super impios **179** quoniam quamvis desponsatam, tamen se
 cadit, ut non videant solem (*Psal. lvi*). Est aqua nunquam nupturam ¹⁸, neque virum cognituram
 cujus flumina fluunt de ventre credentis (*Joan. vii*); certissime sciebat. Hæc de virginitate. De humili-
 est aqua cujus tempestas non nos demergat (*Matth. tate vero dicendum est ¹⁹ quod cum ab angelo sa-
 xiv*). ¹⁴ Est Sol justitiæ, qui nos illuminet (*Eccli. luntaretur, mater Dei eligeretur, quomodo fieret
 xlii*) ¹⁵, et sol qui nos non urat ¹⁶ per diem (*Psal. salva virginitate (cui tantum timebat) doceretur,
 cxx*). Licet ergo castellum alias nialum significet, benedicta super omnes mulieres prædicaretur, res-
 ut illud de quo dicitur : *Ite in castellum* : ubi, addi- spondit : *Ecce ancilla Domini (Luc. i, 38)*; et in alio
 tur ¹⁷, quod contra vos est, plane manifestatur ¹⁸ quid loco : *Quia respexit humilitatem ancillæ suæ (Luc. i,
 significet; tamen hic ¹⁹ castellum, in quod intravit 48)*. O sublimis virgo mater ²⁰ Dei ! o mater humili-
 Jesus, singularem et intemeratam Virginem ejusdem s ancilla Dei ! Quid sublimius esse posset ? Quid humi-
 Jesu genitricem, salva Scripturarum regula, per si- lilius de se sentire posset ? Sunt ²¹ qui castellum
 militudinem accipimus. Castellum enim dicitur quæ- hoc Magdalum fuisse arbitrantur, a quo Maria Magda-
 libet turris, et murus in circuitu ejus. Quæ duo sese lena cognominatur : quod si verum est, prædictæ
 invicem defendunt, ita ut hostes per murum ²² ab interpretationi famulatur. Magdalu enim ²³ turris
 arce, et a muro per arcem arceantur. Hujusmodi dicitur, et humilitati coaptatur ²⁴. Hic vero non no-
 castello non incongrue Virgo Maria assimilatur, minatur, sed tantum quoddam dicitur : quod indis-
 quam virginitas mentis et corporis, quasi murus, ita cussum præterire non debemus. Quoddam, id est
 undique vallavit, ut nullus unquam libidini ad eam singulare castellum fuit virgo Maria. Quamvis enim
 esset accessurus, nec sensus ejus aliqua corrumpere- et multæ aliæ murum virginitatis habeant ²⁵, et tur-
 rentur ²¹ illecebra. Et quia virginitatem, cum libido rim humilitatis, id est et virgines sint, et humiles,
 non ²² possit, solet impugnare superbia, est in eadem tamen salva virginitate matres esse non possunt,
 virgine turris humilitatis, quæ a muro virginitatis neque filios generare : quod ista sola fecit. Et ideo
 omnem repellit superbiã. Et quia humilitatem, C castellum hoc merito quoddam, id est singulare di-
 cum superbia non possit, solet impugnare libido, citur; quia ista singulariter et virgo et mater fuit :
 murus virginitatis a turre humilitatis omnem repel- quod nulla alia esse potuit vel esse poterit ²⁶.
 lit libidinem. Itaque hæc ²³ duo, murus videlicet Verum concedamus ²⁶ aliquam posse esse et virgi-
 virginitatis et turris humilitatis ab alterutro niam, et matrem ²⁷, quamvis sit impossibile : etiam,
 niuntur; ut nunquam in humili Virgine fuerit nec sic Virgo ²⁸ Maria singularis erit, quia unicum Dei
 superba virginitas ²⁴, nec inquinata humilitas : sed Filium genuit, qui sicut est unicus unico Patri, ita
 semper in eadem ²⁵ permanserit et humilis virgini- est unicus unicæ matri. Et ideo nulla, etiam si
 tas et virgo humilitas ²⁶. Quamvis autem quod dici- virgo pariat, vel eundem vel alium talem genera-
 tur ita verum sit, ut nihil verius Christiana fides bit ²⁹. Est ergo castellum quoddam, in quod intravit
 credere possit, ponamus tamen aliqua de Evangelio, Jesus; porta vero per quam intravit est fides. Quia
 virginitatis ipsius et humilitatis testimonia. Quippe enim credit, perfecta sunt ei a Domino quæ ab
 cum ab angelo filius ei, promitteretur, respondit: Quo- angelo dicta sunt ei, sicut ³⁰ ait ad eam Elizabeth.
 modo fet istud, quoniam virum non cognosco ? (*Luc.* D Nec quia Jesus intravit castellum hoc, violatum est :

VARIE LECTIONES.

¹² Vel etiam *ms. Carcason.* vel æther ¹³ Dominus misit *ms. Carc.* Dominus Jesus Christus
 misit ¹⁴ Non demergit *ms. Carc. et E.* 40. non nos demergat *ms. 307.* nos demergat *et edit.*
Goth. nos demergit ¹⁵ Illuminare solet *ms. illuminet* ¹⁶ Nos urit *ms. nos non urat* ¹⁷ Ubi et
 quod additur *ms. E.* 40. *omittit. ms. Carc.* ubi additur ¹⁸ Plane manifestat *ms. Carc.* plane manifestans
ms. 307. ubi plane manifestatur ¹⁹ Tamen hoc *ms. tamen hic* ²⁰ Per muros *ms. et edit. Goth.* per
 murum ²¹ Corrumperentur *ms. Carc.* corrumperetur ²² Libido non *ms. Carc.* libido superare non
²³ Itaque hæc *ms. Carc.* ita hæc ²⁴ Nec superba virginitas *edit. Colon.* nec superbia virginitatis ²⁵ Semper
 in eadem *ms. Carc.* semper in eandem ²⁶ Et virginalis humilitas *ms. et virgo humilitas* ²⁷ Gravidari
Edit. Colon. Fœcundari ²⁸ Se nupturam *ms. et Edit. Goth.* se nunquam nupturam ²⁹ Vero dicendum
 est, *ms. Carc.* vero Beatæ Virginitatem dicendum ³⁰ Sublimis virgo mater *ms. Carc.* sublimis mater ³¹ Esse
 posset ? Sunt *etc. ms. et edit. Col.* esse posset ? Quid humilius de se sentire posset ? sunt *etc.* ³² Magda-
 lum enim *ms. magdalu enim* ³³ Humilitati comparatur *ms. humilitati coaptatur* ³⁴ Murum virginitatis
 habeant *ms. Carc.* murum virginitatem habebant ³⁵ Vel poterit *ms. vel esse poterit* ³⁶ Verum conceda-
 mus *ms. Carc.* utrum concedimus ³⁷ Aliquam et matrem esse et Virginem *ms. aliquam posse esse et Virgi-
 nem et matrem* ³⁸ Etiam sic virgo *ms. Carc.* Et sic virgo ³⁹ Et ideo etiamsi virgo pariat, nulla vel
 eundem vel talem generabit alium. *ms. Carc.* et ideo nulla etiamsi virgo pariat, ullum eundem vel alium
 talem generabit ⁴⁰ Dicta sunt, sicut *ms. dicta sunt ei, sicut*

Jesus enim salvat, non violat; confracta solidat, A non confringit solida. Secundum nomen ejus, ita et opus ejus. *Et mulier quædam, Martha nomine, excepit eum in domum suam: et huic erat soror nomine Maria.* Duæ istæ sorores, sicut Patres sancti⁴¹ plenissime nobis exposuerunt, duas in S. Ecclesia vitas designant: Martha scilicet, activam; Maria, contemplativam. Ista laborat ad exhibenda indigenti omnia humanitatis officia; illa vacat et videt quoniam Deus est⁴². Ista circa exteriora occupatur; illa interiora contemplatur. Sicut autem mater⁴³ Dei et singularis; ita et istarum vitarum effectus, quarum istæ duæ sorores⁴⁴ typum tenent, in ea exstitit singularis. Nunquam in aliqua persona, Martha sic operata est; nunquam alias, sic Maria contemplationi vacavit. Nunquam⁴⁵ sic alias, vel hæc, vel illa, quod suum est, exhibuit. Cum Martham, vel Mariam dico, earum⁴⁶ significata intelligo. Sed jam videamus actionem hujus Marthæ; deinde conjiciamus contemplationem hujus Mariæ. Et, ut planius id faciamus, quid alii Martham operantur; et quid ista operata est conferamus. Alii hospitem quemlibet in domo sua suscipiunt; ista non quemlibet, sed proprium Dei Filium, qui non habet ubi caput reclinet (*Matth. viii, 20*), non in domo, sed in utero suscipit. Alii nudum quemlibet veste mutabili atque corruptibili undelibet composita⁴⁷ operiunt, ista Verbum Dei quodammodo nudum carne induit; dum idem verbum in eadem virgine carnem in unitate⁴⁸ personæ assumpsit, quæ sine fine⁴⁹ incommutabilis atque incorruptibilis permanebit⁵⁰. Alii quemlibet esurientem vel sitientem cibo, vel potu exteriori reficiunt; ista hominem Deum⁵¹ humanitus indigentem⁵², non solum exterioribus cibis vel potibus pavit, verumetiam interiori suo⁵³ lacte aluit. Et, ut breviter illa sex misericordiae opera percurramus quæ cum uni ex minimis suis fiunt⁵⁴, Deus sibi facta constitetur; ista non quemlibet ex minimis, sed summum Dei Filium hospitem in utero suscepit⁵⁵, nudum carne vel etiam pannis operuit, osurientem

pavit, sitientem lacte potavit⁵⁶, infirmum per infantiam jacentem⁵⁷ non solum visitavit, sed etiam balneando⁵⁸, fovendo, leniendo, gestando frequentavit, ut merito de ea dicatur: *Maria autem batagebat circa frequens ministerium* (*Luc. x, 40*). Comprehenso, et crucifixo, quasi in carcere posito adfuit, sicut scriptum est: *Stabat autem juxta crucem Jesu mater ejus* (*Joan. xix, 25*). Inter hæc autem sollicita erat, et turbabatur, cum fugeret in Ægyptum a facie Herodis, qui suum talem filium adeo persequeretur ut multos pro eo suspectæ⁵⁹ ætatis pueros occideret. Turbatur, cum Judæos insidiantes et mortem ei inferre⁶⁰ molientes⁶¹ cognosceret. Ad ultimum turbata est valde, et juxta Simeonis vocem⁶², suam ipsius animam pertransiit gladus (*Luc. ii, 35*), cum videret suum talem filium⁶³ comprehendi, ligari, flagellari, conspui, spinis coronari, derideri, colaphizari, crucifigi, mori, sepeliri. Unde et bene ei congruit⁶⁴ quod dicitur: *Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima* (*Luc. x, 41*). Nemo vero dubitat quod B. Maria filium suum vellet liberari de omni tribulatione, et seipsam in⁶⁵ perturbatione⁶⁶ adjuvari a divinitate, quam eidem filio suo inesse⁶⁷ sciebat per theoriam⁶⁸, quæ est pars Mariæ. Hoc est, quod Martha conquiritur quod eam soror sua reliquerit⁶⁹ solam ministrare, et ejus auxilium in ministerio⁷⁰ flagitat. Hæc de parte Marthæ. Porro de parte Mariæ, quæ optima prædicatur, quanta vel qualis in B. Maria fuerit, quis digne loquatur? Si talis est, ut diximus, imo quia melior est quam diximus, in beata Maria pars Marthæ, quæ tantum a⁷¹ Domino non laudatur, sed tamen non vituperatur: qualis est pars, quam optimam Maria elegit, quæ sic laudatur, ut ab ea non auferri (*ibid.*, 42) dicatur⁷². O quam magna multitudo dulcedinis Dei fuit⁷³ in beata Virgine, quando Spiritus sanctus super eam venit⁷⁴, et virtus Altissimi obumbravit ei (*Luc. i, 35*), et de eodem Spiritu sancto concepit! Quid de Deo non sapiebat, in qua sapientia Dei latebat⁷⁵, et in cujus utero corpus sibi aptabat⁷⁶? *Christus est,*

VARIE LECTIONES.

⁴¹ Sicut Patres sancti *ms. Carc.* sicut sancti Patres nostri ⁴² Quoniam Deus est *ms. E. 10.* quoniam Deus bonus et dulcis est *ms. Carc.* quam Deus est ⁴³ Sicut enim mater *ms.* sicut autem mater ⁴⁴ Quarum istæ sorores *ms.* Quarum istæ duæ sorores ⁴⁵ Immo in omnibus *edit. Col. omittit* ⁴⁶ Dico, eorum *ms.* dico, earum ⁴⁷ Undelibet composita *ms. Carc.* videlicet composita ⁴⁸ Illa Verbum Dei in eadem virginea carne in unitate *ms. Corb. 569. et Carc.* ista Verbum Dei quodam modo nudum carne induit, dum idem Verbum in eadem Virgine carnem in unitate *ms. 307. et edit. Col. 1576.* ista Verbum in eadem Virgine carnem in unitate *ms. E. 10.* illa Verbum Dei in eadem Virgine, salva ejus integritate, homo factum, carnem in unitate ⁴⁹ Quæ sine fine *ms. Carcason.* quia sine fine ⁵⁰ Permanet *ms.* permanebit ⁵¹ Ista Deum et hominem *ms.* hominem Deum ⁵² Humanitatis indigentem *ms. edit. Colon. et Goth.* humanitus indigentem *ms. Carcas.* humana indigentem ⁵³ Interiori suo *edit. Col. uteri sui* ⁵⁴ Suis fecit *ms.* suis fiunt ⁵⁵ Hospitem suscepit *ms. Carc.* hospitem in utero suscepit ⁵⁶ Sitientem lacte potavit *ms. Carcason. omittit* ⁵⁷ Et jacentem *edit. Col. ultima* et ætatem ⁵⁸ Balneando *ms. Carc.* habitando ⁵⁹ Multos suspectæ *ms. E. 10.* multus pro eo suspectæ ⁶⁰ Mortem inferre *ms. Carc.* mortem ei ferre ⁶¹ Molientes *ms. Carc.* volentes ⁶² Juxta Simeonis vocem *ms. E. 10. et Carc.* juxta Simeonem ⁶³ Filium videret *ms. Carc.* filium viderit ⁶⁴ Ei congruit *ms.* et bene ei congruit ⁶⁵ Et seipsum in *ms. et Edit. Col. et Goth.* et seipsam in *ms. Carc.* et se in ⁶⁶ Perturbatione *ms. E. 10. 307. et Carc.* turbatione *ms. 596.* tribulatione ⁶⁷ Quam filio suo inesse *ms.* quam eidem filio inesse *ms. Carc.* qua eidem filio inesse ⁶⁸ Per Theoriam *ms. Carc.* per Theoricam ⁶⁹ Reliquerit *ms. Carc.* sua reliquit ⁷⁰ In ministerio *ms. Carc.* ministerium *edit. Col.* in mysterio ⁷¹ Quæ tamen a *ms. Carc.* quæ tantum a *edit. Col.* quæ quidem a ⁷² Non auferri dicatur *ms.* auferre non dicatur ⁷³ Dulcedinis fuit *ms.* dulcedinis Dei fuit ⁷⁴ Super eam venit *ms. Carc.* in eam supervenit ⁷⁵ Sapientia Dei latebat *ms. Carc.* sapientia latebat ⁷⁶ Sibi aptabat *ms. Carc.* sibi coaptabat

ait ⁷⁷ Apostolus, *Dei virtus, et Dei sapientia* (I Cor. I, 24) : et *In eo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi* (Coloss. II, 3), Christus autem in Maria. Ergo Dei virtus et Dei sapientia, et omnes thesauri sapientiae et scientiae in Maria ⁷⁸. Hæc non tantum ad pedes, sed etiam ad caput Domini sedens audiebat verbum ex ore ⁷⁹ ejus. Hæc conservabat omnia ⁸⁰ verba angelorum, pastorum, magorum, nec non ipsius filii sui, conferens in corde suo (Luc. II, 19). Nemo unquam sicut ipsa gustavit quam suavis est Dominus (Psal. xxxiii, 9). Inebriabatur ab ubertate domus Dei, et torrente voluptatis ejus ⁸¹ potabatur (Psal. xxxv, 9). Nec mirum; quoniam apud eam, imo intra eam erat fons vitæ (Ibid., 10), de quo manabat cuncta perfectio ⁸² utriusque vitæ. Circa plurima, ut Martha, occupabatur; circa unum, ut Maria, delectabatur, quia unum est necessarium (Luc. x, 42); plurima auferuntur, unum manet. Singulariter igitur partem Marthæ peregit, singulariter optimam partem Mariæ elegit: sed pars Marthæ ei auferitur (Ibid., 42). Jam enim non erit sollicita ut ministret ei, sicut puero, cui omnes ordines angelorum ministrant, ut Domino. Jam non turbabitur fugiens cum eo in Ægyptum a facie Herodis; quia ipse ascendit in cælum, et Herodes descendit in infernum a facie ⁸³ ejus. Jam non turbabitur erga plurima, quæ fecerunt filio suo Judæi; quia omnia subjecta sunt ei (I Cor. xv). Jam filius Mariæ a Judæis, vel militibus, non flagellabitur, nec occidetur; quia Christus ex mortuis resurgens jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur (Rom. vi, 9) Pars ergo Marthæ ⁸⁴ ei auferitur ⁸⁵, sed bono suo; pars vero Mariæ ⁸⁶ ei perficitur, quæ non auferetur ab ea. Exaltata est enim super choros angelorum, repletum est in bonis desiderium suum (Psal. cii, 5), videt Deum facie ad faciem, sicuti est (I Joan. III, 2), gaudet cum filio in æternum. Hæc est pars optima, quæ non auferetur ab ea; cujus et nos participes simus, meritis et precibus ejus, per Jesum Christum Filium ejus, qui vivit et regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti ⁸⁷, per omnia sæculorum sæcula. Amen ⁸⁸.

180 HOMILIA X.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM : *Cum intraret Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum Sabbato manducare panem; et ipsi observabant eum.* Et reliqua. (Luc. xiv, 1.)

Hæc, quæ nunc secundum historiam mira referuntur, secundum spiritalem sensum plus admiranda

noscuntur. Nam Pharisæi, qui interpretantur *divisi*, significant Judæos ab omnibus aliis gentibus circumcissione et lege divisos. Princeps Pharisæorum mystice est pontifex olim Judæorum. Domus principis hujus, Synagoga. In quam scilicet domum intravit Dominus, quando *tanquam sponsus procedens de thalamo* (Psal. xviii, 6), natus est in plebe Judæorum ex intemeratæ Virginis utero; et hoc fecit Sabbato, id est cum jam cessarent juxta Dei voluntatem carnalia legis opera, et operum edicta; quia lex et prophetæ usque ad Joannem. Nam secundum legem Sabbato cessabatur ab exteriori actione; et ideo Sabbati nomine designatur cessatio carnalium legis ipsius actionum. In hujusmodi Sabbato Dominus in domum prædictam intravit, et intravit *manducare panem*, id est ut caperet cibum, hoc est ut faceret Patris voluntatem. Ait enim: *Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui me misit* (Joan. iv, 34).

Et ipsi observabant eum, id est, etiam ipsi, ad quos venerat, insidiabantur ei. Significaverunt autem eam Judæorum partem, in qua et ipsi erant, quæ ei semper invidens insidiabatur, et quærebat occasiones reprehendendi vel accusandi eum.

Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Hydropicus iste qui erat in domo principis Pharisæorum, typus fuit populi, qui erat in Synagoga Judæorum, avaritiæ morbo laborans. Hydropicus enim, quo amplius bibit, eo amplius sitit. Sic et avarus quo magis pecuniam auget, eo magis pecuniæ siti ardet; et ei *crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*. Talemque Dominus Synagogæ populum invenit, qui solam legis litteram occidentem sectabatur, et spiritum vivificantem nesciebat; atque promissiones, quæ secundum litteram ibi nonnisi carnales inveniuntur, expectabat a Deo pro remuneratione laborum suorum, velut maxima bona: et ideo se totum in appetitu talium effuderat, solaque præsentis vitæ bona sitiebat, quæ in sola Dei lege promitti putabat; et sic cum littera male intellecta perimebat, et propter hujus languorem spirituales Dominus insidiatoribus suis *respondens, dixit ad legisperitos et Pharisæos*, qui se volebant reprehendere: *Si licet Sabbato curare*, id est si juste potest fieri ut cessantibus legis operibus, quorum otium appellatione Sabbati designatur, iste populus sanetur ab hoc avaritiæ morbo, quo turgidus æstuat: et revera nonnisi Sabbato curari poterat, quia, nisi cessasset actio carnalium bonorum in lege promissorum [*al.*, promissiones], nec

VARIÆ LECTIONES

⁷⁷ Est, ut ait mss. est, ait Et in eo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi. Christus autem in Maria: ergo Dei virtus et Dei sapientia, et omnes thesauri sapientiae et scientiae in Maria. *ms. Carc.* Et ideo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae in Maria ⁷⁹ Verbum ex ore *ms. Carc.* Verba ex ore ⁸⁰ Conservabat omnia *ms. Carc.* conferebat omnia ⁸¹ Voluptatis suæ *ms. voluptatis ejus* ⁸² Tanta perfectio *ms. 307.* cuncta perfectio ⁸³ Ipsa ascendit ad infernum a facie *mss. et edit. Col.* Ipse ascendit in cælum; et Herodes descendit in infernum a facie *edit. Col. et Goth.* ipsa ascendit in cælum, et Herodes etc. *ut in mss.* ⁸⁴ Pars ergo Marthæ *ms. Carc.* pars vero Marthæ ⁸⁵ Ei auferitur *ms. Carc.* ei auferetur ⁸⁶ Pars vero Mariæ *ms. Carc.* quia pars Mariæ ⁸⁷ Cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti *ms. Carc. omittit* ⁸⁸ Amen. *ms. 596.* Amen. Ex dictis domini Anselmi archiepiscopi

eorum cupiditas exstingueretur in corde Judaici A populi. At illi, qui de hac re fuerant interrogati, *tacerunt*; quia de abolitione carnalium observationum loqui noluerunt, quas jam debere secundum rationem stare nequibant ostendere. Nam ex illo tempore jam a confessione veritatis ora clausurant, ex quo de Salvatore conspirationem fecerant, *ut si quis eum confiteretur Christum, extra Synagogam fieret* (Joan. ix, 22). Quorum taciturnitas silentio Zachariæ non credentis est designata. Dominus autem agrotum apprehendit et *sanavit*; quia populum Judæorum morbo avaritiæ, sicut dictum est, laborantem apprehendit in his quos elegit, et ab omni terrena cupiditate liberavit; quando venditis omnibus quæ possederant, et positis eorum pretiis ad pedes apostolorum, pauperem vitam communemque ducebant unanimes in charitate (Act. iv, 32). Sic ergo per gratiam suam Christus eos ab omni illa peste insatiabilis avaritiæ *sanavit*; et ita *dimisit*, id est a iugo legis solvit, et in libertate charitatis arbitrio suo relaxavit, ut non jam coacti, sed spontanei bona facerent. Quisquis enim charitate flagrat, non necesse est, ut ei præcipiatur, nisi ut faciat quidquid voluerit. Dehinc æmulum invidiam confutans Salvator, ait illis: *Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die Sabbati?* Quæ scilicet sententia et insidiatores convincit, et ad ipsum nostræ liberationis auctorem specialiter respicit. Ipse enim secundum carnis materiam unus Judæorum erat, qui carnem ex eorum gente susceperat. *Cujus asinus et bos in puteum cecidit*; quia gentilis et Judaicus populus, quem utrumque ipse creaverat, in ima vitiorum corrui. *Asinus* enim gentilem designat populum brutum nimis et oneribus cunctis errorum substratum; *bos* vero, Judaicum iugo legis subditum. Non solum enim *asinus*, id est gentilis populus; sed et *bos*, id est Judaicus, est in profunditatem peccatorum delapsus, quia nec ipse justificari potuit ex legis operibus. Sed utrumque Dominus extraxit; quia per fidem suam utrumque justificans, ad libertatem charitatis eduxit. Et hoc fecit, *continuo*, id est sine dilatione; quia in baptismo delevit absque mora culpas eorum, et dedit eis innocentiam. *Die Sabbati*, id est clara luce fidei et scientiæ, in operum legis D occasionem. *Et non poterant ad hæc respondere illi*; quia eductis de profundo malorum duobus populis, et ad lucem fidei convocatis, sic stultam fecit Deus sapientiam mundi, ut ejus sapientes, qui Ecclesiæ Salvatoris invident, non inveniant quid respondeant econtra et rationabiliter dicant, sed clauso ore silentium teneant, et interno livore tabescant.

DOMILIA XI.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Homo quidam fecit cœnam magnam, et vocavit multos. Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent; quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei. Et reliqua.* (Luc. xiv, 16.)

Homo iste est Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus (I Tim. ii, 5). Magna ejus cœna, est nova spiritualis scientia, quam ad ultimum per se, et per apostolos, ac per expositores Scripturarum nobis copiose dignatus est dare, ut animas nostras spiritualibus deliciis saginaret. Addit et aliud ferculum, dum mentes nostras amore suo delectabiliter pascit. Addit et tertium, dum nobis suæ divinitatis visionem inter angelos perenniter tribuit. Hæc est ejus cœna, quam suis paravit, et ad quam multos vocavit, Judæos scilicet et gentiles de toto orbe; sed primo Judæos, deinde gentiles. Hæc enim cœna per convivium illud 181 designata est, quod Assuerus tertio anno regni sui fecit optimatibus et amicis suis; ac dehinc ad illud omnem populum, B qui in suis repertus est, invitavit (Esth. i, 3, 5). Nam Assuerus, mystice Christus; tertius annus, tertium tempus est. Primum enim tempus fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. In hoc Rex regum exhibuit convivium suum. Optimates et amici sunt apostoli, et qui de Judæis primo crediderunt. Populus de tota urbe invitatus, est multitudo gentium de toto orbe vocata, quoniam civitas vel mundum, vel gentilitatem designat.

Misit itaque dominus iste *servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent, quia jam parata sunt omnia*. Servus, est ordo prædicatorum. *Hora cœnæ*, extrema ætas sæculi, de qua beatus Joannes loquitur: *Filioli, novissima hora est* (II Joan. ii, 18). Hæc enim hora est spatium temporis ab adventu Domini usque ad finem sæculi, in quo scientia spiritualis est revelata, et gratia sancti Spiritus effusa, et regna cœlorum aperta. Ideoque dicitur *quia jam parata sunt omnia*. Nihil enim restat, nisi ut quisque dignum se præparet, et veniat et his omnibus perfruatur. Tunc autem primo *servum suum* Dominus misit ut invitatos vocaret, quando suis discipulis ait: *In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis; sed totius ite ad oves quæ perierunt domus Israel* (Math. x, 15). Israelitas enim jam invitaverant ad hanc cœnam et patriarcha, et Moyses et prophetæ. Illi autem nec tunc, nec modo voluerunt venire, sed *cœperunt omnes simul excusare*.

Primus dixit: Villam emi, et necesse habeo exire, et videre illum. Rogo te, habe me excusatum. Iste primus gerit personam potentium sæculi qui villas et castella sibi vindicant, ut super cæteros potestatem exercent, et honorabiliores atque ditiores sint cæteris. Et hi, sua intima deserentes, exenit animo foras ad exteriores curas, et quibusdam necessitatum vinculis retinentur ne ad interiora redeant, sed villas et possessiones suas semper videant, et de his cogitent, ac in his delectabiliter teneantur; ideoque cœnam Dei negligant. Talibus autem si quando prædicatorum persuadent meliora, promittunt se facturos quod eis præcipitur; sed in pedimenta objiciunt, excusationem opponunt, et ut ipsi pro eis Deum precetur exorant. Hoc autem quid

est aliud dicere, nisi *rogo te, habe me excusatum?* Et multi tales erant in Judæa quando Dominus hæc loquebatur; sed hi, qui nunc sunt, Judæi, quia villa non possunt, pecunias acquirunt. *Et alter dixit: Jaga boum enu quinq; et eo probare illa. Rogo te, habe me excusatum.* Iste significat illos Judæorum qui magis dediti sunt carnali studio legis. *Quinq; enim jaga boum,* quinq; sunt libri Moysi deprimentes gravi servitute illos qui sub se carnaliter sunt positi. Hos autem libros Judæi emerunt, quia pro his circumcisi sunt, pro his decimas, et primitias et sacrificia offerunt. Hos tamen nondum probatos habent, quia nondum eos intelligunt. Si enim eos intellexissent, nullam excusationem prætendissent, sed ad cœnam jam venissent. Sed, quia eos non intelligunt, dum eo venerari se simulant, *suam justitiam quærentes statuere, justitiæ Dei non sunt subjecti (Rom. x, 5).*

Et alius dixit: Uxorem duxi, et ideo non possum venire. Per hunc designantur illi qui se luxuriæ carnisque voluptatibus per omnia subjiciunt. Qui excusari non quærent, quia, solam hanc vitam diligentes, aliam parvipendunt. In his autem tribus qui venire ad cœnam noluerunt, designati sunt omnes qui ad eam venire negligunt, et in horum typo Judæi cœnam hanc adire noluerunt.

Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Unde Isaias: *Domine, quis credidit auditui nostro? (Isa. LIII, 1.) Tunc iratus paterfamilias, dixit servo suo: Exi cito in plateas et vicus civitatis; et pauperes, ac debiles, et cæcos et claudos introduc huc.* Judæis venire nolentibus, iratus est Dominus, quia non ultra per suos prædicatores monuit eos ut converterentur, sed ex toto reliquit eos in sua malitia, mandans nubibus ne super infructuosos vineam pluerent (*Isa. v, 6*), id est præcipiens apostolis ne Judææ prædicarent. Magna enim ira Dei est, peccatores ad penitentiam non vocare, sed in peccatis usque ad mortem relinquere. Sic iratus est Judæis ad cœnam venire et credere nolentibus, et gentes intuitu misericordiæ respexit. Unde ipsi Judæis Paulus et Barnabas dixerunt: *Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quia repulistis illud, et indignos vos judicatis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes (Act. XIII, 46).* Civitas autem in hoc loco gentilitas intelligitur, muris disputationum et argumentorum atque potestatum sæcularium munita. Unde et per Psalmistam Dominus ait: *Quis deducet me usque in civitatem munitam? Quis deducet usque in Idumæam? (Psal. LIX, 11.)* Christum enim ad peccatores ducit, qui eum peccatoribus prædicat. Qui quia rarus est, ideo Dominus ait: *Quis deducet me? Messis enim multa, operarii autem pauci (Luc. x, 2).* Civitas vero, sicut diximus, est gentilitas; et ipsa est Idumæa, id est terrena. Plateas autem et vicus civitatis, latitudines et angustias gentilitatis intelligamus. Ait itaque prædicatorum ordini: *Exi cito in plateas et vicus civitatis; et pauperes, ac debiles, cæcos et claudos introduc huc.* Ac si diceret: Festinanter ad exteras na-

liones perge, et quos ibi vel amplitudine possessionum dilatatos, vel angustia facultatum arcuatos repereris, ad vitam introducere non moreris. *Pauperes enim ac debiles, et cæci, et claudi* erant gentiles, quia nec legis divitias, nec virtutum fortitudinem, qua resistere possent diabolo, nec scientiæ lumen, vel illuminatos cordis oculos habebant, nec in via justitiæ rectis pedibus incedebant. Qui tamen invitati ad convivium Christi, divites spiritualiter et fortes facti sunt, et interius illuminati jam in via Dei non errant, sed recto tramite gradiuntur.

Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est. Vocavimus, inquit, juxta præceptum tuum, Judæos et gentiles, et adhuc locus est, ubi suscipiantur qui venire voluerint. Iste locus tunc complebitur, quando sæculum hoc terminabitur. Adhuc enim quotidie mittuntur servi, adhuc ad cœnam veniunt fideles, aliis per baptismum, aliis per penitentiam festinantibus.

Ait namque dominus servo: Exi in vias et sepes, et compelle intrare, ut impletur domus mea. Jam enim neque viæ, neque sepes, neque locus ullus, sive pervius, sive septus, sive manifestus, sive abditus, relictus est, ad quem servi Christi scrutandum non pervenerint. Qui igitur huic cœnæ defuerunt aut desunt, non servorum negligentia, sed suæ hoc inobedientiæ deputent. Hæc autem tertia invitatio magis ad nostrum tempus pertinet, in quo crebrescunt adversitates sæculi, et ob hoc in ea dicitur: *Compelle intrare.* Aliquando enim nos mundus retraxit a Deo, sed nunc tot tantisque malis plenus est ut ipse nos jam mittat ad Deum. Unde et scriptum est de aquis diluvii. *Vehementer inundaverunt, et levaverunt arcam in sublime a terra (Gen. VII, 17).* Quid enim per aquas nisi tribulationes, et quid per arcam nisi Ecclesia figuratur? Aquis ergo inundantibus levatur arca in sublime a terra, quoniam adversis irruentibus separatur a terrenis cupiditatibus Ecclesia, vel fidelis anima, et cælo fit proxima. Sunt enim nonnulli, qui in hoc mundo prospera quærent, sed adversa reperiunt, et apprehendere temporalem gloriam conantur, et nequeunt; et quo magis voluptates, et opes, vel honores appetunt, eo punctiones, et ærumnas, et abiectiones sentiunt. Hos igitur adversa compellunt ut ad Dei cœnam veniant. Sed quia in ipsis adversis mens eorum stupore sic obduruit ut intelligere nequeat mala quæ patitur, dum prædicator eis mala sæculi, quibus affliguntur, declarat, et quadam vi rationum et adhortationum cogit eos, ut cælestia bona appetant, agit quod dictum est, *compelle intrare.* Sicque numerus electorum perficitur, et superna domus impletur. De illis autem, qui venire contempserant, subditur: *Dico vobis quod nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam. Nemo illorum, qui vocati sunt, et venire noluerunt, gustabit internæ dulcedinis cœnam; nemo eorum simul cum sanctis ad æterni convivii epulas intrabit.* Unde et per prophetam illis Dominus ait: *Ecce servi mei comedent, et vos esurietis. Ecce servi*

mei bibent, et vos sitiatis. Ecce servi mei lætabuntur, et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, et vos clamabitis præ dolore cordis, et præ contritione spiritus ululabitis (Isa. LXV, 13, 14). Sed et in Evangelio loquitur ipse Dominus: *Qui venit ad me, non esuriet; et qui credit in me, non sitiet unquam (Joan. vi, 35).* Simili sensu dictum est et in Exodo: *Viderunt Deum Israel, et comederunt, et biberunt (Exod. xxiv, 11).*

Quæ omnia nos vel terrere debent, vel accendere. Terrere, ne contingat esurire et dolere cum reprobis; accendere, ut mereamur epulari et gaudere cum electis. Quicumque enim huic convivio defuerit, tabescet in æternum fame et miseria, et omnium bonorum inopia. Et quicumque interfuerit, satiabitur perenniter omnium bonorum plenitudine immensa. Nam esca justorum est præsens vultus Dei qui, dum sine defectu cernitur, sine fine mens cibo vitæ satiatur. Unde et dictum est: *Iusti epulentur et exultent in conspectu Dei, et delectentur in lætitiis (Psal. LXXVII, 4).* Hi de æternitatis societate lætantur, qui jam laqueos voluptuosæ temporalitatis evaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori, ibi societas supernorum civium. Ibi dulcis solemnitas a peregrinationis hujus tristi labore redeuntium. Festinemus igitur hoc intrare convivium, ubi cum electorum omnium societate festivi gaudii perpetim exultemus, eo largiente qui vivit et regnat Deus in secula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum, et ait illi. Et reliqua. (Luc. xvi, 1.)*

Hæc sacra lectio sub figura villici prius dissipantis bona domini sui, et postea de bonis ipsius, ut ab eo laudaretur, prudenter egentis, ostendit pravitatem et correctionem cujuslibet præpositi Ecclesiæ, qui in principiis quidem non solum in se, sed et in subjectis disciplinam ac religionem debilitat, postea vero tam se quam subditos nobiliter emendat.

Homo, inquit, erat dives, etc. Homo enim iste intelligitur Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus (I Tim. II, 5). Qui et dives est, utpote Creator et Dominus omnium; villicus autem a villæ custodia nomen accepit, eum significans cujus officium est in custodia et regimine Ecclesiæ vigilare, sicut scriptum est: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam (Psal. cxxvi, 1).* Villicus ergo gubernatorem Ecclesiæ designat. Sed plerumque contingit ut is, qui Ecclesiam ad gubernandum suscepit, terrenis commodis inhians lucra spiritusalia negligat, ac male vivendo pravis exemplis religionem in subjectis destruat. Sed talis quisque diffamatur apud Dominum suum, quasi dissipator bonorum ejus, quoniam ab angelis coram Deo recitantur opera ipsius, per quæ disciplinam eis quos ad regendum

susceperat, mala de se exempla præbendo, dissipat. Annuntiant enim Deo angeli nostra opera cuncta nec non orationes, non ut ipse discat quæ nesciebat, nihil enim est quod ignoret; sed quia necesse habet rationalis creatura obtemperans Deo temporales causas ad æternam veritatem referre, sive petendo quid erga se vel erga eos fiat, sive consulendo quid faciat. Qui pius mentis affectus est, ut ipsa construat, non ut Deus instruat. Nam et hæc quædam contestatio est rationalis creaturæ, quod non sibi ipsa sit bonum quo beata fiat; sed illud incommutabile, cujus participatione etiam sapiens efficitur. Hoc itaque modo *diffamatus est apud dominum iste villicus, quem vocavit dominus, ut ei rationem redderet, quia ipse non novissimo per semetipsum facta præpositorum examinat, qui quotidie per præpositos actiones subditorum judicat. Vocavit eum, quia per aegritudinis molestiam ad martem hunc urgens, præsentari sibi per angelos fecit, eique dixit: Quid hoc audio de te? scilicet, quia de meis bonis non mea lucra quæris, sed tua; et quibus prodesse debueras, obes.*

Redde rationem villicationis tuæ. Jam enim, post mortem, non poteris villicare. Considerans autem villicus tanta se districtiois angustia coartari, cœpit hujusmodi cogitationes anxius in corde suo volvere: *Quid faciam, quia dominus meus aufert a me villicationem?* id est a prælatione, quam habui in Ecclesia, velut indignum me per mortem deponit.

Fodere jam post hanc vitam non valeo, id est terram cordis mei ligone compunctionis et exercitio disciplinæ innovare, ut semen verbi suscipiens sege em bonorum operum proferat. Mendicare erubescio, id est cibum vitæ, quem hic non præparavi, confundor in illo sæculo quærere; sicut ille piger, qui juxta Salomonem propter frigus arare noluit, ideoque mendicabit æstate, et non dabitur ei (Prov. xx, 4). Videns vero temporis spatium adhuc sibi aliquod ad emendationem indulgeri, accepto jam rationabili consilio, subjunxit: *Scio quid faciam, id est excogitavi quid facere debeam, ut cum amotus fuero a villicatione, recipiant me, et cohabitatores habere dignentur electi Dei, qui nunc in mea sunt villicatione; in domos suas, id est in mansiones æternas, quæ illis divinitus sunt paratæ. In his ergo cogitationibus dimissis ac sospitati redditus, quod mente conceperat, opere cœpit implere, convocans debitores domini sui, hoc est mortales omnes, quoscunque potuit, ad auditum suæ prædicationis accessens. Nam omnis homo debitor Dei est. Cumque sint debitores innumerabiles, duo tantum referuntur, quia omnis hic Christianorum populus in duas partes dividitur, peccatorum, videlicet, atque justorum. Primus enim debitor, illa pars est fidelium, quæ peccatis adhuc et viis servit, quoniam peccata proprie solent vocari debita, velut, cum oramus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi, 12).* Qui scilicet debitor centum caldos olei se debere fatetur quia ut indul-*

gentiam mereatur, mensuras ac quantitates vitiorum suorum ecclesiastico villico conficitur. Centenarius enim numerus perfectionem designat. Cadi vero mensuris peccatorum. Oleum autem favorem eorumdem peccatorum, quando quis sibi ipsi placet in vitiis suis, vel alios peccantes male dulci adulatione demulcet. De cuiusmodi oleo dicitur: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum* (Psal. cxl, 5). Impingat enim *caput oleum peccatoris*, cum demulcet mentem favor adulantis. Quia ergo favor et laudatio vitiorum, quæ nunc olei nomine designatur, maxime damnabilis est, idcirco debitor iste medullas culparum suarum confitens, **183** *centum cados olei* se debere testatur, intelligens multas valde esse mensuras male dulcis favoris, quo placebat sibi in nequitias suis, et aliorum vitia mulcebat. Huic itaque jubet villicus ut accepta cautione, id est retenta et refrenata priorum operum impressione, sealeat, id est humilietur et pœniteat. Nam quod cautio formam et impressionem vel numerum operum designet, indicant figuratim cælaturæ, quas Salomon in templo fecisse refertur. Quod autem sessio humiliationem significet, sanctus David operibus et verbis ostendit, qui cum se multum humiliaret, *ingressus est*, ut Scriptura loquitur, *et sedit coram Domino, dixitque: Quis ego sum, Domine Deus, et quæ domus mea, quia adduxisti me huc usque* (II Reg. vii, 18) Et rex Ninive pœnitens indutus est sacco, et sedit in cinere (Jon. iii, 6.) Sedere ergo debitor iste præcipitur, ut ad pœnitentiam humilietur. Et quia incertum est qua hora mors veniat, cito sedere, dum adhuc vacat, jubetur. Scribere, id est operibus adnotare, *quingenta*, id est pœnitentiam, imperetur. Quidquid enim operamur, quasi in libro scribimus, ut in die iudicii coram Christo recitetur. Unde Daniel: *Judicium sedit, et libri aperti sunt* (Dan. vii, 10). Quinquagenarius autem numerus pœnitentiam et remissionem peccatorum designat; quia et David in quinquagesimo psalmo pœnitentiam agens veniam peccatorum obtinuit. Et quinquagesimus annus in lege jubilæus est institutus, in quo fiebat remissio. Pro *centum* ergo scribit *quingenta*, qui pro consummata vitiorum multiplicitate, evidentem suis operibus memoria dignam ostendit pœnitentiam, in qua et remissionis gratiam consequatur. Sicut autem primus debitor vel eam partem fidelium quæ peccatis est subdita, vel unumquemque peccatorum insinuat; ita secundus vel eam partem eorum, ut dictum est, quæ justitiam sectatur, vel unumquemque justum significat. Nam et justus quisque debitor Dei est, quoniam omnia bona quæ ab eo percepit, debet illi; ut eadem vel paria, si potest, reddat; si autem non potest, vel debitorem se esse humiliter agnoscat, et gratias agens dicat: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* (Psal. cxv, 12.)

Centum quippe cori *tritici*, quos se debere testatur, perfectionem justitiæ, caterarumque virtutum, quæ illi secundum mensuram donationis Christi

A data sunt, insinuant. Cori namque *tritici*, mensuras donorum gratiæ significant. Quod vero *tritici* virtutes et spiritualia charismata, quibus anima pascitur, designet, Scriptura docet dicens: *Et valles abundabunt frumento* (Psal. lxxv, 14). Itemque: *Fruentum desiderat nubes* (Job xxxvii, 11). *Valles* quippe, id est humiles, *frumento*, id est virtutum gratia, replentur, qua spiritualiter vivant et saginentur. Quæ scilicet virtutes desiderant *nubes*, id est sanctos prædicatores, ut imbre verborum cœlestium per eos rigentur. *Centum* itaque *coros tritici* debebat iste; quia secundum mensuras sibi divinitus concessas, perfectionem virtutum acceperat. Cui a villico jussum est ut in litteris suis, id est in operibus suis, pro *centum* scriberet *octoginta*, id est pro omnibus quæ debebat, Deo dignum se futura resurrectione justis actibus exhiberet. Litteræ enim quas scribimus, actiones nostræ sunt, quas divini memoriam assignamus, sive bonas, sive malas. Unde et ipse de omni opere quod egerunt homines, dicit: *Eccę scriptum est coram me* (Isa. lxxv, 6). Octogenarius autem numerus, sicut et octonarius mysterio resurrectionis congruit, quia et Domini resurrectio facta est octava die, et nostra quoque post septem dies, quibus omne tempus volvitur, id est in die iudicii, quæ erit octava, proveniet. Unde et nonnulli psalms pro *octava* scribuntur. Suis ergo litteris inscribit *octoginta*, qui suis operibus dignum se illa resurrectione et electorum societate demonstrat.

Hæc sunt itaque in quibus prudens villicus tam C se quam habitatores villæ suæ, id est filios Ecclesiæ quam regebat, corrigere et meliorare stultit, pro quibus et laudari a Domino meruit. Et nos ergo laudemus eum qui divino laudatur iudicio; nec eum in aliquo, priusquam correctus est, audeamus reprehendere; ut hæc putemus in his quæ erga debitores egit, domino fraudem fecisse: sed potius credamus eum in his lucra Domini sui prudenti consilio quesivisse, et ejus voluntatem implexisse. Qui tantum adhuc *iniquitatis villicus* appellatur, quia prius villicatum sum inique tractabat, sicut et *Mathæus*, quia *publicanus* fuerat, etiam in apostolorum catalogo *publicanus* dicitur. Sed in his omnibus est maxime prædicanda piissimi iudicis nostri misericordia, qui, cum hunc antea vocasset, et justo iudicio damnare potuisset, maluit eum indulto rursus vivendi spatio a morte revocare, ut postmodum hunc emendatum posset inter amicos computare. Complevit enim quod locutus fuerat, quia *nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur et vivat* (Ezech. xviii, 33). Ad hoc autem quod dixerat *villicum iniquitatis prudenter* fecisse, subjungit sententiam, in qua significat multos similia facere.

Quia filii, inquit, *hujus sæculi, prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt*. Filii enim sæculi vocantur qui sæcularem vitam ducunt. Filii autem lucis justi dicuntur. Sed sunt aliqui justis, qui, licet justis vivant et illicitis se contineant, magna tamen bona nunquam operantur. Et sunt alii, qui prius sæculo-

riter et criminose vixerunt, sed postmodum redeuntes ad cor suum, quia se illicita egisse considerant, ex ipso suo dolore compuncti inardescunt ad amorem Dei, seseque in magnis virtutibus exercent, cuncta etiam difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi blandimenta derelinquunt. Flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant. Et quia se errasse a Deo conspiciunt, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Isti ergo *in generatione sua*, id est in tempore suo, quo præsentem vitam transcurrunt, *prudenciores sunt illis filiis lucis*, qui a luce matre nunquam recedunt, sed tamen opera lucis remissius agunt, et ad patriam æternæ lucis anxie non anhelant.

Post sententiam vero subjicit Dominus exhortationem, ut qui male prius egerunt, exemplo villicii convertantur ad bonum, et clementer agere studeant. Ac si dicat: Iste quidem villicus, qui antea villicatum suum male tractaverat, post de bonis ejusdem villicatus erga subditos spiritalia beneficia clementer operatus est, pro quibus et supernæ felicitatis habitacula cum electis intrare meruit: *et ego quoque vobis dico et suadeo, qui mammonam, id est divitias, habetis iniquitatis*, id est quas per iniquitatem acquisistis, et inique dispensastis hactenus vel possessistis, jam bene dispensando eas sanctis, qui indigentiam patiuntur, *facite eos vobis inde amicos, ut, cum defeceritis*, id est cum obieritis, *recipiant vos libenter secum in æterna tabernacula*, id est in perpetuas mansiones, ubi perenniter cum eis gaudeatis; quoniam *qui recipit justum in nomine justî, mercedem justî accipiet*.

Quidam vero sententiam istam male intelligentes rapiunt res alienas, et aliquid inde pauperibus largiuntur, et putant se facere quod præceptum est. Dicunt enim: Rapere res alienas, *mammona iniquitatis* est. Erogare aliquid inde, maxime egentibus sanctis, hoc est facere *amicos de mammona iniquitatis*. Intellectus iste corrigendus est. Non ex rapinis et usuris, vel fraudibus acquirere debemus, unde eleemosynas faciamus; sed si contigerit nos ante conversionem nostram talibus modis opes acquisivisse, jam post conversionem rapinas et fraudes non faciamus; sed tamen ex opibus largo tribuamus. Sic enim Zachæus fecisse laudatur, qui princeps erat publicanorum, et divitiis abundabat; sed recepto in donum suam Christo, medietatem earum pauperibus dedit, et cuicumque fecerat fraudem ex alia medietate quadruplum reddidit. Sicut ergo villicus dicitur *iniquitatis*, etiam post correctionem suam, **184** quia villicatum inique prius tractaverat; ita divitiæ, quas ante conversionem quis inique acquisivit, sive possedit, aut dispensavit, etiam post conversionem ejus vocantur divitiæ *iniquitatis*. Sed sicut villicus ex eodem villicatu, postquam correctus est, acquisivit amicos; ita quisque de suis facultatibus, quamvis antea ex licitis et illicitis acquisisset eas, amicos sibi facere studeat; ita dumtaxat ut nihil ultra per iniquitatem acquirat.

Tota itaque lectio ista correctionem et emenda-

tionem docet, et hortatur ut quicumque male vivebat, et res quas dispensandas susceperat perverse tractabat, mutet suos mores, et mala præcedentia bonis sequentibus vincat et deleat. Possunt tamen omnes divitiæ sæculi, divitiæ *iniquitatis* appellari, quia cum a Deo pro omnibus sint creatæ, has sibi nonnulli, quamvis justo labore, iniqua tamen cupiditate congregant; et quas nulli tribuunt, has indigentibus quodammodo tollunt, dum eas in usum eorum venire non sinunt. Licet ergo justis, ut dictum est, laboribus acquisitæ, vel in patrimonio a religiosiis parentibus acceptæ; tamen divitiæ *iniquitatis* sunt, quia iniquum est, id est ab æquitatis regula discordans, ut alius divitiis superabundet, alius autem egeat. De quibuscumque igitur divitiis sæculi fiant eleemosynæ, de divitiis *iniquitatis* sunt. Itaque non jam inique sed juste conquiramus divitias, ex quibus justas faciendo eleemosynas, sanctos pauperes acquiramus nobis *amicos*, ut ipsi nos secum recipere dignentur *in æterna tabernacula*. Per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

IN EVANGELIUM SECUNDUM LUCAM: *Dum iret Jesus in Jerusalem, transibat per mediam Samariam et Galilæam.* Et reliqua, (Luc. XVII, 11.)

Præsens lectio secundum historiam quidem semel opere completa est, sed secundum spiritalem sensum quotidie impletur. Nos enim in Adam a visione pacis, quod Hierusalem interpretatur, recesseramus, ac in hujus exsiliî rixosas inquietudines decidieramus, et ad inferni supplicia nihil pacificum ultra visuri properabamus. Verbum autem Domini per quod facta sunt omnia, nos misericorditer ad suam pacis visionem in qua perenniter quiesceremus, reducere volens, descendit ad nos qui ad ipsum nequibamus ascendere: et suscepta in se nostra humanitate, tendit ad supernam Hierusalem, ubi semper vera pax cernitur, et illic nobis viam aperuit: et quia electos homines sua membra fecit, in ipsis membris suis adhuc quotidie vadit in Hierusalem, dum electos suos ab hoc exsilio reducit ad patriam, in qua pax regnat sine ulla inquietudine carnis aut spiritus. Quæ, scilicet patria nomine Hierusalem hic designatur, quæ *visio pacis*, ut dictum est, interpretatur. Ad quam pergens, *transibat per mediam Samariam et Galilæam*. Samaria namque interpretatur *custodia*, et significat justorum diligentiam, qui custodiunt mandata Dei, qui *omni custodia cor suum servant*, qui actus suos omni hora custodiunt. Galilæa vero, quæ dicitur *transmigratio facta*, designat eorum vitam, qui a malis operibus ad religiosam conversationem per angustam pœnitentiæ viam migraverunt.

Vadens ergo in Hierusalem, *transibat per mediam Samariam et Galilæam*; quia quotidie quosdam sibi unitos transire facit ad æternæ pacis beatam visionem, et ex his qui non erraverunt, et ex his qui ab

errore ad veritatem redierunt. In eis enim transit A
 Hierusalem, quos sua membra factos de presenti
 sæculo nequam eripit, et ad supernæ majestatis
 perpetuam contemplationem perducit. Transit *per
 mediam Samariam et Galilæam*, id est dividit per
 medium tali transitu *Samariam et Galilæam*, per quas,
 ut dictum est, intelligimus justos et pœnitentes,
 quia videlicet et ex justis, et ex conversis quosdam
 eligens, ad terram viventium secum ducit, quosdam
 autem ex eis hic adhuc agonizari permittit. Verbo
 autem præteriti imperfecti dicitur, quia *transibat*, ut
 detur nobis intelligi quia transitus ipse nondum per-
 actus est, sed adhuc agitur. Illa vero pars electorum
 quæ retinetur in hujus vitæ laboribus, designatur
 non incongrue per *castellum*, de quo subditur quia,
 dum *ingrederetur Jesus quoddam castellum, occurre-
 runt ei decem viri leprosi*. Nam sancti inter pericula
 tentationum hujus sæculi instar castelli seipso intra
 vallum disciplinæ cauta circumspectione custodiunt.
Castellum enim munitur adversus hostes, et sollicitè
 custoditur, significans Ecclesiam inter hujus vitæ
 discrimina fortiter undique clausam atque munitam
 contra malignos spiritus, et pervigili sollicitudine
 servatam. Quod *castellum* dicitur *quoddam*, ut juxta
 litteram nesciatur, et juxta spiritalem sensum
 cognoscatur. In quo, scilicet spiritali, castello,
 id est in Ecclesia, semper est Dominus, sicut ait
 suis discipulis: *Ecce ego vobiscum sum omnibus
 diebus usque ad consummationem sæculi* (*Matth.*
xxviii, 20); sed tamen deesse videtur aliquoties, ubi
 permittit iniquos multiplicari, et summi electis suis
 palam non præstat auxilium, sed tribulationibus et
 adversis eos affligi, velut a se derelictos, sinit. Unde
 et, illa vox est: *Ut quid, Domine, recessisti longe,
 despicias in opportunitatibus, in tribulatione* (*Psal.*
ix, 1). Cum autem deesse Dominus videtur, tunc
 foras tendunt illi qui per decem leprosos figurantur.
 Multi enim vel adversitatibus fracti volunt a fide
 recedere, et infidelibus se jungere, quasi dicendo:
*Eamus, et disponamus testamentum cum gentibus,
 quæ circa nos sunt* (*I Mach. i, 12*); vel tentationibus
 vitiorum superati mala tot et tanta faciunt, ut gen-
 tilibus in actione similes fiant, dum ab Ecclesiæ
 visceribus ad res sæculi per desideria foras tendunt.
 Ili sunt enim spiritaliter *leprosi*: qui propterea di-
 cuntur *decem*, qui contra Dei præcepta faciunt, quæ
 propter Decalogum legis per denarium numerum
 intelligi solent. Sicut enim observatores mandatorum
 celestium assequuntur inde mundationem et
 sanitatem animæ; sic contraria mandatis ipsis
 agentes, spiritalem contrahunt inquisitionem et
 infirmitatem: adeo ut tales in anima fiant, quales
 in corpore cernuntur, qui lepram carnis patiuntur.
 Qui tanto magis foras tendunt, quanto perversius
 agunt; et ita fiunt hæc, dum Jesus abesse videtur.

Fit autem plerumque per respectum divinæ gratiæ
 ut Dominus ipse Jesus ad hoc Ecclesiæ *castellum*
 palam venire et ingredi videatur, subito scilicet
 tribulationes sedans; populumque suum a pravita-

tibus convertens, et magnum religionis incremen-
 tum ei largiens. Et tunc spiritaliter agitur quod
 dictum est quia, dum ipse *castellum* hoc *ingreditur*,
occurrerunt ei decem viri leprosi. Nam invenit eos
 contra se tendentes, id est via sibi contraria gra-
 dientes, dum illi foras et ipse tendit intus; atque
 sistit eos, et stare facit atque cessare, ne pergant
 ulterius in via perversa. *Steterunt* etenim, et *stete-
 runt a longe*; quia non statim potuerunt ei propin-
 quare, sed procul stantes versi sunt ad preces, et
 magno cordis clamore dixerunt: *Jesu præceptor, mi-
 serere nostri*. Non intellexerunt cum esse Salvatorem,
185 qui peccatorum morbos omnes sanare possit,
 et se miseris ob hoc esse factos agnovissent, quia
 præceptis contraria fecerant; ideoque Jesus, id est
 B Salvatorem vocabant eum, et præceptorem, quem
 ut sui miseretur orabant. *Quos ut intuitu clemen-
 tiæ vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus*, id est
 per humilem oris confessionem sacerdotibus voraciter
 manifestate omnes interioris lepræ vestræ maculas,
 ut mundari possitis. Et quod rogabant factum
 est eis *dum irent* ad sacerdotes, quia, scilicet, *mundati
 sunt*, quoniam peccatores, licet gravi criminum
 lepra sint fœdati, euntes tamen ad confitendum,
 purgantur in ipsa confessione propter pœnitentiam
 quam acturi sunt. *Dum irent, mundati sunt*, quia ex
 quo iter hoc intrant, incipiunt operari justitiam;
 et justitiæ operatio est eorum mundatio. *Dum irent,
 mundati sunt*, quia ex quo tendentes ad confessionem
 et pœnitentiam, tota deliberatione mentis peccata
 sua damnant, et deserunt; liberantur a eis in con-
 spectu interni inspectoris. Unde et per prophetam
 Dominus ipse testatur quia *impietas impii non nocet
 ei in quacunque die conversus fuerit ab impietate
 sua* (*Ezech. xxxiii, 12*). Pervenendum tamen
 est ad sacerdotes, et ab eis quærenda solutio, ut
 qui jam coram Deo sunt mandati, sacerdotum judicio
 etiam hominibus ostendantur mundi.

Sequitur: *Unus autem ex illis, ut vidit quia mun-
 datus est, regressus est cum magna voce magnificans
 Deum*. Unus designat unum in bono perseverantem
 affectu eorum qui, postquam pœnitendo veniam ade-
 pti sunt, permanent in humilitate et gratiarum actione.
 Quod enim dicitur *unus*, intelligendum est, non
 diversis jam se voluntatibus varians, sed in Deo pla-
 cendi voluntate perdurans. Nam et omnes electi, pro-
 pter hanc bonitatis unanimitatem, non solum unum,
 sed etiam *unus* recte dici possunt, sicut inquit
 Apostolus, ubi de omnibus, qui sunt in Ecclesia bonis
 et malis, mystice loquitur: *Omnes quidem currunt,
 sed unus accipit bravium* (*I Cor. ix, 24*). Omnes
 enim Christiani et boni et mali, pro modo suo quisque,
 currunt ad bravium; *sed unus*, qui legitime
 currit, id est unitas electorum, percipit illud, sicut
 et omnes hi leprosi mundati sunt, sed unus egit gra-
 tias. Unus itaque, cum vidisset quod a criminum
 lepra mundatus esset, rediit ad mundatorem, grates
 ei referens, et se magis illi humilians, et devotior
 existens, ac semper ei placere studens. Nam hic

unus, ut dictum est, eos qui sic agunt designat. Nihil ingratus jam esse, sed *regressus est cum magna voce magnificans Deum*. Recte cum magna voce, quia magna Dei beneficia se percepisse gratulabatur. Magna voce, devota potius quam clamorosa debemus intelligere. Non enim exigua vocis devotione Deum magnificare cupiebat, qui se de tantis malis magnifico liberatum gaudebat. Interioris lepræ sanitatem a Christo consecutus magnificabat Deum, ut glorificaretur Pater in Filio.

Et cecidit in faciem ante pedes ejus, quia de prioribus actibus erubescens sibi vilis apparuit, et devota se Christo humilitate prostravit. Statum jam rigiditatis et superbiæ non habuit, sed tota mentis conseruatione sub pedibus Salvatoris bene jacuit, gratias agens quod de tanta miseria liberatus esset; et hic erat Samaritanus, id est custos, quia, ne percepta beneficia posset amittere, servabat ea per humilitatis custodiam, et seipsum caute jam custodiebat, ne plagam ulterius lepræ spiritualis incurreret, et cor suum actusque suos a malo custodiebat.

Respondens autem Jesus, dixit: Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Operibus hujus qui gratias retulit, ei aliorum qui ingrati fuerunt respondit Dominus: Nonne, inquit, decem mundati sunt, et omnes pariter ad reddendas gratias redire debuissent? Decem mundati sunt, quia legitimus numerus est purgatus. Sed novem quasi nesciuntur a Domino, quia maluerunt elongari ab eo per peccata quam propinquare ei per bona opera. De quibus ait: Ubi sunt? Quod est dicere: Qui in humilitate et gratiarum actione deberent adesse, ubi sunt? Qui mihi per meritum devotionis et operis propinquare deberent, ubi sunt? Qui in observantia mandatorum meorum esse deberent, ubi sunt? Quia vero novenarius numerus habet ter tria, et ad fidem Trinitatis pertinet, hi novem designant illos qui, postquam poenitendo mundati sunt, a præcedentibus culpis existunt desides et securi, nec se in bonis operibus exercent, sed solam sibi fidem sufficere putant.

Non est inventus qui rediret, et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena, quia non invenitur, qui post acceptam veniam recordetur divinæ pietatis, et ei gratias devoto corde referens perseveret in bonis actibus, nisi qui non sit ex filiis terrenæ Babylonis, sed ex filiis Hierusalem cœlestis.

Et ait illi: Surge, vade, quia fides tua te salvum fecit. Humiliter adhuc jacenti pro peccatis poenitendo deletis præcipitur ut surgat ad bene agendum, et vadat, id est promoveatur ac proficiat in bonis operibus. Qui enim infirmitatem suæ conditionis humiliter agnovit, ac pulverem et cinerem se esse perpendit, jubetur ad robusta opera surgere, ac promoveri in profectu justitiæ. Cui et dicitur: Fides tua te salvum fecit. Credidit enim grates esse referendas ei [at., ut Deo ei] qui se mundaverat et opere Deus innotuerat, et fidem quæ per dilectionem operatur (Gal. v, 6), habebat, ac per eam a prioribus malis salvus erat in quibus ante perierat, quia non sibi

operibus fidem sibi solam sufficere, sicut illi novem, aestimavit.

HOMILIA XIV.

IN EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM: *Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Et reliqua. (Joan. iv, 46.)*

Quod in lectione evangelica de uno regulo et ejus filio singulariter factum audivimus, humano generi generaliter consonare videbimus, si adhibita diligentia mysticum intellectum superficiei literæ coaptemus. Regulum autem a rege nomen deductum et litterarum consonantia demonstrat, et significatio deductionis approbat. Scimus etiam quia fuere reguli, id est minores reges. Hominem igitur ad excellentissimi Regis imaginem et similitudinem factum (Gen. i, 26), dum bene se rexit, dum sibi temperanter imperavit, regem fuisse quis dubitet? Regnum vero istius regis, paradisi Dei fuit, in quo felix homo colonus, in quo operarius positus, in quo rex et dominus ut dominaretur ac præset bestis et piscibus, atque reptilibus, et avibus, tanquam rex in solio collocatus est.

Sed, proh dolor! qui hoc modo magnus rex sublimatus præsidebat, per inobedienciæ tumorem a regno illo depulsus est, et ærumnis ac tristitiæ expositus est. Tamen, miserante Deo, cujus miserationes super omnia opera ejus (Psal. cxlvi, 9), non ex toto miser homo in perditionis abyssum redactus est; quoniam neque liberum amisit arbitrium, neque a rationis capacitate alienatus est. Perdidit ergo per seipsum magnum quid; reliquit autem et misericordia Conditoris parum quid. In eo itaque quod amisit, rex esse desiit; in eo autem quod præ cæteris animalibus sibi relictum est, quasi regulus victitavit. Quod ipsa Evangelii verba videntur innuere, dicendo quia erat quidam regulus. Per hoc enim quod dicitur **186** erat, quod imperfectæ significationis verbum est, quod sic ex parte jam præterit, ut ex parte videatur adhuc non præterisse, et sensum habet substantivum, essentia hominis indicatur; quæ jam ex parte transierat mortua, et ex parte ægrotabat saucia, ut pene nihil esset homo qui erat, quoniam infirmabatur et mori incipiebat, cujus proprium nomen tacetur, et dicitur: *Erat quidam*, quia non erat dignus audire, *novi te ex nomine (Exod. xxxiii, 17)*, neque erat nomen ejus scriptum in cœlis, ut Deus illud dignaretur nominare. Nam et nos plerumque quorundam vocabula, quæ tamen bene meminimus, propter dedignationem prætermittimus, cum eorum recordationem fastidimus. Idcirco autem nomen istius Spiritui sancto viluerat qui peccator erat, quia intus regulus.

Cujus filius infirmabatur Capharnaum. Filius est, in quo pater affectu paterno specialiter delectatur, quem tenerrimo et toto tanquam seipsum confovet amplexu. Hoc in homine inferiore animum intelligimus, quem a primo Plasmate usque ad Christum multa spiritualium febrium incommoditate præventum nequaquam dubitamus. Capharnaum autem ager pul-

cherrimus dicitur, et mundus iste, creaturarum ornamentis decoratus, magni Opificis ordinatione conspicuus, ager pulcherrimus non incongrue intelligi potest. Cujus colonus homo, utpote advena et peregrinus, quanto licentius peccabat, tanto abundantius ægrotabat. Ægrotavit autem hominis portio pretiosior, animus videlicet, qui tanquam filius homini debet esse charior.

Hic cum audisset quia Jesus adveniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, et rogabat eum ut descenderet, et sanaret filium ejus; incipiebat enim mori. Judæa quidem confessio, sive laudatio, et glorificatio; Galilæa vero interpretatur transmigratio facta. Et Jesus venit a Judæa in Galilæam, quando a confessione et laudatione, quæ illi sursum a sanctis angelis incessanter dabatur, dignatus est per carnis assumptionem venire ad nos, qui transmigrationem feceramus a paradiso ad hujus vallem miseriæ. Et hunc adventum audivit *regulus*, quia illum per Zachariam homo dicere comperit: *Lauda et lætare, filia Sion, quia ecce ego venio, et habitabo in medio tui, ait Dominus (Zach. II, 10).* Cumque hæc et his similia de ejus adventu verba prophetarum audisset, *abiit ad eum*, pro filio supplicaturus, mores mutaturus, in ipsum crediturus. *Abiit ad eum*, quia cœpit ad ejus fidem aliquantulum accedere. *Et rogabat ut descenderet, et sanaret filium ejus*, quem diximus animum ipsius esse, quia per Psalmistam dicebat: *Domine, inclina cœlos tuos, et descende (Psal. cxliii, 5)*; et: *Domine, miserere mei, sana animam meam quia peccavi tibi (Psal. xl, 5).* *Rogabat ut descenderet*, hoc est, ad humilitatem passionis se misericorditer inclinaret, *et filium ejus*, hoc est chariorem ejus portionem, sanaret. Non enim poterat animus hominis a peccati morbo sanari, nisi medicamentum ei fieret mors ipsius medici.

Incipiebat enim peccati languore jam mori. Hic est enim saucius, quem, sicut alibi dicitur, latrones in via semivivum reliquere. Vivit enim ex ea parte qua Deum potest cognoscere, et quid rectum sit discernere; mortuus vero est ex ea parte qua peccatis tabescit, et nequitia deficit. Ex toto autem erit mortuus, si fuerit inferno damnatus. Sic ergo *incipiebat mori*, id est vitiorum languore nimium gravabatur, et morti damnationis æternæ propinquabat. Sed ne ex toto moreretur, accessit pater ad Jesum pro eo rogaturus, ut ipse qui vita, qui medicus, qui medicina est, obviaret morti. Post mortem enim nulla posset inveniri medicina, quia *in inferno nulla est redemptio*. Quisquis enim semel æternæ damnationi traditus, nunquam ulterius redemptionem consequi potest.

Dominus autem *regulo* deprecanti respondit: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.* Inter signa et prodigia hoc distat, quod signa quidem dicuntur, eo quod presentialiter aliquid significant; prodigia vero, quasi porrodicta vocantur, eo quod porro dicant, porro significant, et aliquid futurum portendant. Et Dominus signa fecit atque prodigia, quoniam opera

A ejus alia in præsentī aliquid significant, alia in futurum prospiciebant. *Regulus* ergo descensum ejus ad salutem filii rogabat; Dominus autem descensum suum commendabat, et *regulo* subtiliter intimabat, dicens: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis.* Ac si diceret: Descensus meus ad mortem et ad inferos, quem desideras, signum magnum est, quia febricitantium salus est, et prodigium magnum est, quia resurrectio mortuorum est. Nec fides Christiana in gentibus pullulare poterit, nisi signa hæc et prodigia viderit. *Dicit ad eum regulus*, unus credens ex gentibus, gentium primitiæ præsignatus: *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* *Domine*, quandoquidem descensus tuus signum et prodigium magnum est, nec præputium ab infirmis suis poterit convalescere, *nisi signa hæc et prodigia* meruerit videre, *descende*, quoniam melius est, sicut præordinasti, ut descendas quam ut *filius meus*, id est gentilis populi animus, in æternum pereat. *Descende* ergo de incarnatione ad passionem, quoniam ex passione tua consequetur anima mea liberationem.

Huic tantæ fidei ac devotioni duntaxat respondit Dominus: *Vade, filius tuus vivit.* Durum est enim intelligere quod incredulo et infideli dixerit: *Vade, filius tuus vivit* nisi supplicantis fidem devotionemque cognovisset. Præscit igitur, antequam miraculum faceret, subtilem fideliter obsecrantis responsionem, et ad miraculi processit ostensionem, ut et fides jam credentis procederet in manifestationem. *Vade*, inquit, hoc est ad perfectionem transmigratio cogitationum, et sicut audisti meam incarnationem, exspecta etiam passionem. Jam enim ex hac fidei scintilla *filius tuus*, id est animus tuus, *vivit*. Nec quemquam moveat quod omnia hæc verba secundum historicum non inveniantur et a *regulo*, id est ab humano genere, dicta esse Domino, et a Domino generi humano. Tales enim sunt istæ locutiones, quales et illæ de Canticis canticorum, ubi sponsus ad sponsam, et sponsa ad sponsum ea verba loquitur, quæ nusquam historialiter reperiuntur. Neque enim tam vocibus quam rebus fiunt hujusmodi locutiones. *Vade*, ait, hoc est, ad majora fidei promoveri, et ad spiritalem sensum progredere, quoniam *filius tuus vivit*, ex hac fidei inchoatione, et ex mea prædestinatione

Credidit ei homo sermone quem dixit ei Jesus, et ibat. *Credidit* humanum genus quod animus suus per Dei gratiam interiori viveret, quoniam ex Salvatoris sermone, quem veracem esse didicit, hoc audivit; *et ibat*, proficiens in fide et moribus.

Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt dicentes quia filius ejus viveret. *Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit.* *Et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.* *Descendente* homine, id est ad seipsum revertente, et cogitationes suas inspiciente, *occurrerunt ei servi sui*, qui non incongrue rationales hominis sensus intelliguntur, qui debent homini, utpote do-

nino suo servare, et quæ jucunda sint nuntiare, ac de sospitate totius interioris hominis et animi respondere, sicut hic dicuntur nuntiasse filium vivere. Hominem enim a Deo descendere, est humanitatem nostram a contemplatione illa parumper avelli, et ad ea, quæ intra nos sunt, aliquantulum reverti, quid sumus, quid egimus solerter intueri. Servos autem domino descendenti occurrere, est sensus omnes totius humanitatis obsequio Domini parere, et suo patrifamilias quæ sunt placitura devote referre. Homo vero, jam Dei colloquio roboratus et Scripturarum exercitio recreatus, tanquam indagator discretissimus debet perpendere, et tanquam servos et amicos sensus suos consulere qua hora filius suus melius habuerit, quando animus suus liberius convaluerit. Et hoc est **187** quod dicitur, quia interrogabat horam ab eis, in qua melius habuerit.

Sed quid servi responderint, audiamus: *Heri, inquit, hora septima reliquit eum febris. Heri, tempus est præteritum.* Et nos, dum in hac vita sumus, duo tempora sentimus; tertium expectamus. Totum tempus ab Adam usque ad Christi passionem, præteritum tempus est. A passione Christi usque ad diem judicii, hodiernum tempus est. A die judicii, quando jam corpora nostra fuerint reformata, tertium tempus erit, quod finem habere non poterit. *Heri ergo in passione Christi reliquit hominem febris, quoniam Christus vitiorum nostrorum peregrinos et inordinatos fervores, ac variarum incentiva libidinum cruci suæ affixit, quia languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit (Isa. LIII, 4).* Sed tam magnum tamque diuturnum heri, horas suas habuit, dum per temporum incrementa tempus temporis successit. Ab Adam enim usque ad Noe, prima hora est quæ in diluvio alterata est. A Noe in Abraham extendit, et horam secundam in circumcisione perpendit. Tertiam ab Abraham in Moysen, et cave ne prætermittas legem. Quartam a Moyse in David, ibique Judæorum regnum florere videbis. Quintam a David usque ad tempus transmirationis, et Israel gloriam marcescere non negabis. Inde sextam usque ad nativitatem sancti Joannis dirige, ibique legem ac prophetas habere finem intellige. Septimam ab ortu sancti Joannis usque ad passionem Salvatoris metire, et ibi totius mundi reatum crucifixum collige. Hæc est enim *hora septima, in qua febris, docente et momento Christo, animum nostrum quasi reguli filium reliquit.* Et ecce jam in octava sumus, atque *pro octava* Domino psalmum decantamus. Sumus enim in quadam resurrectionis gloria, in quadam honestatis eminentia, ut non sit jam quod doleamus nisi forte morticinum aliquod post baptismi lavationem ultronei tetigerimus. Itaque tempus præteritum, ut imperfectionem suam demonstret, septem horis consummatur. Nam si diem perfectam habuisset, horis duodecim clauderetur. Desunt hesternæ diei horæ quinque ut intelligamus quia nihil lex et tempus

illud ad perfectum adduxit; et audiamus vocem Psalmistæ conquerentis: *Imperfectum meum viderunt oculi tui (Psal. CXXXVIII, 16).* Sed quod illi diei desuit, dies nostra dies octava, dies diem illuminans supplevit. Ecce etenim Pentateuchum ablato Moysi velamine revelata facie legimus, et Decalogum ad observantiam quinque sensuum nostrorum spiritualiter redigimus, et *quinque prudentes* a quinque fatuis virginibus (*Matth. XXV, 3*) sequestramus. Dies autem nostra horis duodecim extenditur, quoniam civitas nostra portis duodecim gloriatur, duodecim apostolis commendatur, duodecim sportis divinæ affluentiae plenitudo et Ecclesiæ valetudo circumfertur.

Cognovit ergo pater quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit. Omnis qui tanquam pater suo præest animo, et ex ratione debet perpendere, et ex servientium sibi sensuum relatu atque Scripturarum attestacione colligere, quoniam hesternum tempore in Christi, quæ est hora septima, passione cœpit animus hominis per fidem vivere, hoc est, credendo sicut oportet in Christi mortem, meruit illico vitam accipere.

Et credidit ipse, et domus ejus tota. Credit pater; quia peccato jam evacuato, quasi febre filii extincta, cupit inexplebiliter et indeficienter adhærere Domino. Credit et domus ejus tota; quoniam omnes, qui in ipso sunt, animæ motus ejus voluntati obediunt, et de virtute in virtutem proficiunt, ut ex ipsa consuetudine jam velut cogantur benefacere.

His ita discussis, totam adhuc ex ordine lectionem breviter volumus repetere, ut possimus et ea, quæ adhuc aliter de illa sentimus, aperire. *Erat quidam regulus, etc.* Quatuor homines in Evangelio Dominus ad vitam revocavit: istum reguli filium, qui *incipiebat mori*, et significavit spiritum hominis qui per initium consensus prædelectationis intrinsecus inchoat mori; et puellam jam mortuam, sed adhuc domo clausam, quæ significavit mentem hominis introrsus per consensum iniquæ delectationis mortuam, et per latentem pravi operis perpetrationem; juvenem quoque delatum extra portam, qui designavit hominem, cujus spiritalis mors publice patet in opere; sed et Lazarum quadriduam ac fetidum, qui significavit peccatorem longa consuetudine jacentem in tumulo mortiferæ conversationis, et spargentem de se fetorem sordide opinionis. In his ergo quatuor mortis gradibus, iste qui nunc reguli filius laborare describitur, est primus. Nec est ulla in hoc sæculo mors animæ, nisi fallor, quæ in aliquo gradu istorum non inveniatur; et idcirco Dominus omnes istos resuscitasse describitur, ut omnes animarum mortes ad vitam reformare monstraret. Sed ad lectionem respiciamus

Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. *Regulus* iste, ratio non inconvenienter intelligitur: *filius* ejus, cogitatus qui ex rationabili sensu nascitur. *Erat quidam regulus*, id est rationabilis sensus, cujus potentia defectum patiebatur,

cujus spiritale regnum fuerat imminutum. *Cujus filius infirmabatur*, id est cujus cogitatus et spiritus infirmiter resistebat peccati delectationibus. *Infirmabatur autem in Capharnaum. Capharnaum* vero interpretatur *ager consolationis et villa consolationis*, et significat hunc mundum, in quo temporalem habent consolationem illi, quibus dicitur: *Væ vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram* (Luc. vi, 24), et de quo legimus quia *ager est mundus* (Matth. xiii, 38). *Infirmabatur ergo in Capharnaum*, quia in prosperitatibus, et divitiis, atque blanditiis hujus sæculi vires internas amittebat, ut jam resistere noxiis delectationibus non valeret. *Hic ergo regulus*, id est rationabilis sensus, cum a doctoribus audisset quia *Jesus adveniret a Judæa in Galilæam*, id est quia Salvator veniret a confessione peccatorum in transmigratorem perpetrata, hoc est ad eos, qui ad iniquitatem transmigraverant, *abiit ad eum*, id est per spem et devotionem accessit spiritualiter ad eum, ut eum ad se deduceret: *et rogabat eum ut descenderet*, hoc est misericordiam suam inclinaret, *et sanaret cogitatum ejus de imbecillitate resistendi blanditiis: incipiebat enim mori*, id est consentire peccatis.

Dixit ergo Jesus ad eum, increpans in eo tarditatem eorum qui hæsitant in fide: *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Non creditis* iudicium futuram securitate torpentes, *nisi* mirabilibus excitemini. Videntes enim *signa* solent hujusmodi hominum mentes terreri, et credere *ad horam*. *Non creditis* mandatis meis, quia non ea facitis; *non creditis* promissionibus meis, quoniam has querere negligitis. *Signa et prodigia* sunt vobis necessaria, ut per hæc fidem quæ *per charitatem operatur*, adducamini. *Dicit ad eum regulus*, in potentia minoratus: *Domine, descende*, id est beneficium tuæ visitationis aut compassionis ad me clementer humilia, *priusquam ex toto per consummatum peccati consensum moriatur cogitatus meus*.

Dicit ei Jesus: Vade, id est, collabora gratiæ meæ, proficiens in bonis operibus cum adjutorio meo; et *scie filius* cordis tui profectum justitiæ vivit. *Credit homo*, id est obediens fuit ratio, *sermoni quem dixit ei Jesus, et ibat*, promovendo se in via justitiæ.

Jam autem eo descendente, id est se humiliante in pœnitentia, et affligente, et ad seipsum ab alto contemplationis redeunte, *servi occurrerunt ei*, hoc est membra corporis sui subservierunt ei ad bonum, juxta illud Apostoli: *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem* (Rom. vi, 13). Ex hac obediuntione sua nuntiaverunt ei quod interior **188** *filius* ejus viveret. Non enim caro ad bonum servire parata esse poterit, si interior dominus ejus in bona voluntate vivens non fuerit. Vel *servi* sunt carnales sensus, qui servire debent rationi: qui *occurrerunt ei*, dum se paratos ad obsequium offerunt. Et sive corporis artus, sive carnales sensus intelligantur hi *servi*, necesse

est ut hi nuntient regulo vitam filii sui, quatenus hunc indubitanter vivere sciat; quia non potest ratio veraciter agnoscere cogitatum suum vivere, nisi ejus vitam opera bona sibi certam indicaverint. Non enim sibi aliquis debet credere, quidquid sibi animus de cogitatus sui vita sine operis attestazione respondit. Si enim veraciter interior vivit cogitatus, mox in opere componuntur exteriores motus. *Interrogabat ergo*, id est subtiliter investigabat *horum ab eis, in qua melius habuerit*. Opera enim per membra corporis exhibita, hoc respondere poterant.

Et dixerunt, id est causa intelligendi fuerunt, *et quia heri*, id est in præteritorum recordatione peccatorum, *in hora septima*, hoc est in inspiratione septiformis Spiritus, *reliquit eum febris*, id est consuetudinaria et fervens ac tremula imbecillitas. Vel *heri*, id est dum esset coram Deo in oratione, *reliquit* cogitatum suum *febris*. Dies quippe illi erat, dum ipse Deo in contemplatione et oratione assisteret; sed nox facta est, dum ad seipsum rediret. Deinde, cum opera sensusque suos clara mentis luce vigilanter aspiceret, dies illi quædam radiavit. Non tamen in hac, sed in præterita die, id est non quando sibi ipsi vigilans attendebat, sed quando Deo precator assistebat, *reliquit interna febris cogitatum quasi filium cordis sui. Et reliquit eum hora septima*, id est in illuminatione septiformis gratiæ. *Cognovit ergo pater*, id est etiam admonitus experimento carnalium sensuum et artuum obtemperantium sibi in bonum animadvertit rationalis sensus; *quia illa hora erat, in qua dixit ei Jesus: Filius tuus vivit*, id est in qua prius spem ejus erexit de salute cogitatus sui. *Et credit ipse* rationalis sensus qui prius perfecte non credebatur, *et domus ejus tota*, id est universa multitudo cogitationum mentis ejus. Et nos itaque beneficium hoc Salvatoris cognoscentes, studeamus, si necesse fuerit, in nobis ipsis hoc idem experiri; ut quisquis cogitatum suum, quasi filium, viderit inter illecebras delectationum languere, non sinet cum ex toto, sicut filiam archisynagogi per consensum delectationum et per actionem mori; sed occurrat Salvatori salutem peccantium querenti, et pia supplicatione obtineat ab eo vitam ac salutem ejus, præstante ipsius gratia Salvatoris, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

IN EVANGELIUM SECUNDUM JOANNEM. *Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; et lupus rapit, et dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non perinet ad eum de ovibus.* Et reliqua. (Joan. x, 11.)

Quia plerique sibi ipsis non attendentes, nec sua vitia considerantes, gaudent in hujus lectionis tractatulo audire lacerationem vitæ pastorum Ecclesiæ: nos aliam ei fecimus expositionem, quæ nos ad intima nostra revocet, ut nullus mordere vitam

prepositorum, quam Christus per seipsum discussurus est, audeat; sed magis unusquisque talis esse studeat, qualem approbando lectio demonstrat et mala quæ reprehendit, caveat. Loquitur autem Dominus Pharisæis, qui se cæcos non esse jactabant, et in eorum typo cæcitatem omnium pseudoreligiosorum denotat. Ea vero quæ loquitur, sic nunc intelligamus, ut non ad ipsum caput, sed ad aliquod ejus membrum referantur. Nam sæpissime in Scripturis verba Domini primo ad ipsum Dominum referuntur, et deinde ad Ecclesiam quæ est corpus ejus, vel ad aliquem electorum qui est membrum ejus, velut cum dicit: *Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me (Psal. xxxiv, 1)*, et his similia.

Nunc igitur ista quæ loquitur, sic intelligi volumus, tanquam si ea quis sanctorum ejus loqueretur; ait enim: *Ego sum pastor bonus*. Et unusquisque nostrum debet esse pastor, non qualiscunque, sed bonus; quia gregem ovium, id est mundarum et innoxiarum cogitationum atque virtutum habet, quem pascuis Scripturarum pascens nutriet, quem velut de eorum rationem redditurus Domino custodiat. Talium ovium idoneus pastor erat sanctus David, quando in regem unctus est, ut qui bene suos mores et seipsum regere noverat, rector aliorum fieret. Talium ovium sanctus Job septem millia possidebat; quia perfecte virtutibus septiformis gratiæ ditatus erat. Sunt vero nonnulli, qui bona quæ faciunt, nequaquam sensibus et regulis eloquiorum Dei pascunt, sed juxta quod eis rectum videtur nutriunt. Et hi perfecto boni pastores non sunt; quia greges actionum suarum non bene pascunt, cum scriptum sit: *Discite bene facere (Isa. i, 17)*.

Bonus vero pastor animam suam ponit pro ovibus suis; quia præsentem vitam suam, quæ appellatione animæ designatur, in afflictionibus pœnit, hoc est spontanea voluntate cruciat, pro utilitate spiritualium suarum virtutum et bonarum actionum. *Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt ovæ propriæ, videt lupum venientem, et dimittit ovæ, et fugit. Et lupus rapit, et dispergit ovæ. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus*. Dictum erat de eo, qui laudabiliter agit; dicitur et de illo, qui segniter vivit: dictum, inquam, fuerat de pastore, qui non recusat pro ovibus animam ponere; dicitur et de mercenario, qui non audeat lupo resistere. Nam mercenarius est, qui pro mercede temporalium rerum agit bona, qui non gratis Deum colit, qui pro his quæ religiose videtur operari, quærit in hoc sæculo præmium vel laudis vel muneris. Et iste non est pastor; quia ovæ actionum suarum non pascit Scripturarum pascuis, ut eo modo vel studio, quo sacra eloquia docent, agat illas. *Cujus non sunt ovæ propriæ*; quia virtutes, quas in seipso custodire videtur, ab eo sunt alienæ, dum eas ob transitoriam retributionem servat, et non quasi proprias amat. Ille ergo qui in prosperis sic agebat, audiamus in adversis quid faciat.

A Videt lupum venientem, et dimittit ovæ; quia vel in homine perverso, vel in tribulationum procella surgente sentit adesse bestiam, quæ honorum operum ovæ quærit devorare, id est diabolus, qui tentationibus adversitatum nititur ovile virtutum extinguere. Et qui prius ideo bona faciebat, ut mercedem pro his in præsentem reciperet; nunc autem pro ipis imminere sibi adversa considerat; *dimittit ovæ*, relinquit virtutes quas servabat, deserit bona quæ faciebat, ne pro ipsis mala sustineat; *et fugit*, hoc est adversitati se subducit. Non enim tam loco quam operum immutatione fugit. *Et lupus rapit*, quoniam diabolus ea meritorum bona quæ videbatur habere, tollit. *Et dispergit ovæ*, quia dissipat ejus actiones, ut omnia quæ jam fecerit, sint incomposita, et incongrua, et dissidentia.

189 *Mercenarius autem non resistit lupo gregem suum ita devoranti, sed fugit*; quia ille qui virtutum aut religiosarum actionum ovile non propter ipsas virtutes, sed propter lucra temporalia servabat, recedit ab earum tutela, et relinquit eas in ore devoratoris, ne periculum sentiat adversitatis. Qui propterea sic *fugit, quia mercenarius est*, id est quia virtutum opera propter emolumentorum carnalium mercedem servare consueverat; *et non pertinet ad eum de ovibus*, quia non sunt ejus virtutes vel actiones quas custodit, sed lucra quæ pro his appetit; nec earum perditio mentem ejus dolore tangit, quia non eas, sed mercedem diligit.

C Hucusque sermo divinus perversitatem eorum qui ficto corde, sicut Pharisæi, bona gerunt, sub unius typo denotavit; et post hæc denuo puritatem eorum, qui perfecto corde bona faciunt, describere incipit, dum voce cujuslibet talium dicit: *Ego sum pastor bonus*. Ac si dicat: Ego bene pascio et germana sollicitudine custodiens nutrio ovæ bonarum cogitationum, atque virtutum mihi divinitus traditarum. *Et cognosco meas ovæ*, id est non negligo et diligo meas virtutes: *et cognoscunt me meæ*, id est, velut dilecto mihi adhærent, nec a me vel in adversis separantur. Eum namque *cognoscunt* virtutes, qui non sit eis incognitus per aliquas vitiorum perpetraciones.

D *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem*; quia sicut cælestis ille Pater dilexit me propter me, id est propter meam salutem, et non propter aliud; ita et ego diligo eum propter eum, et non propter aliud. Nam nec ille aliud quæsit pro hac dilectione, nisi illum, nec ego aliud quæro pro hac dilectione, nisi illum. Hinc est quod et in epistola sua Joannes ait: *Quia sicut ille est, ita et nos sumus in hoc mundo (I Joan. iv, 17)*. Sicut enim non æqualitatem nunc significat, sed similitudinem; quia non loquimur de Redemptore, qui secundum divinitatem æqualis est Patri; sed de redempto, qui membrum est Redemptoris. Qui scilicet redemptus subjungit: *Et animam meam pono pro ovibus meis*. Id est temporalem vitam humilio in laboribus, et expendo ut ovæ virtutum et actionum mearum non amittam, sed multiplicem

et foveam. Quia vero post activæ vitæ labores justus ad contemplativæ suavitatem proficere solet, apte subjicit: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili*, id est virtutes theoreticæ dulcedinis, quæ non sunt ex grege virtutum practicæ exercitationis. Alias enim virtutes habet justus in activa vita, et alias in contemplativa. *Et illas*, inquit, quæ sunt contemplationis, oportet me adducere ad ima meæ possibilitatis, ut in conversatione mea sociem illas his quæ sunt actionis.

Et vocem meam audivit: quia sermonem voluntatis meæ facient, hoc est nutum cordis mei sequentur. Nam et cor habet suam vocem, suamque locutionem. *Et fiet unum ovile* de virtutibus utriusque vitæ; et unus pastor fiet utrumque, meus scilicet animus, qui in utrumque custodia sit sollicitus. Hæc itaque si quis diligenter attendat, et utrum ipse sic egerit vel non egerit inspiciat, desistet lacerare vitam pastorum Ecclesiæ.

HOMILIA XVI (1)

IN ILLUD: *Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia*, etc. (Hebr. 11, 10.)

Deus omnipotens si nullam penitus creaturam fecisset, in seipso plene beatus esse potuit; quippe nullo indigens, sed sibi et usquequaque sufficiens. Volens autem ex summa bonitate creaturam beatificare, quod ex ipsis tantum cognitione et amore futurum erat, angelicas creaturas fecit, a quibus laudaretur; non ut ei de laude eorum aliquid accresceret, sed ipsis. Porro eadem bonitate, ut laus imperfecta non esset, corpoream creaturam condidit, et beatificare voluit. Hæc de causa spiritum rationalem corpori indidit; qualiter bene regendo ipsum, simul cum corpore in Deo beatificaretur; et ita laus Dei ab omni creatura plena esset. Inde est quod omnia laudare Deum dicuntur; dum rationales creaturæ, angeli scilicet, et homines miramini Dei potentiam et bonitatem tam in se quam in cæteris creaturis mirantur et laudant. Sic ergo Apostolus ait: *Propter eum omnia*, scilicet laudandum et glorificandum; *et per eum omnia*, nihil scilicet superflue est. Quod si verum est, imo quia verum est; hominem ad gloriam duci necesse est. Quæ tamen necessitas non aliunde quam ex magna Dei, quam prædiximus, bonitate descendit. Homo a peccato suo perditus est; ergo ad gloriam non ducitur; ergo ipse non laudat. Consequenter igitur corporea creatura non laudat: otiose igitur facta est. Quod si ita est; ergo nec ipsi angeli plene laudant, cum numerus eorum sit diminutus. Ut autem hæc omnia inconvenientia ab ipso quo procedunt fonte supprimamus, hominem perditum ad gloriam duci constituamus. Cujus gloriosæ salvationis ordinem, ipso auctore adiuvante, videamus.

Deus hominem ipsum sic in medio condidit, ut si obediens ei existeret, perfecta obedientia, sine interposita morte de mortali immortalis fieret; sin-

(1) Ex ms. Corbei. s. 596.

A autem, de mortali in mortem precipitaretur. Persuasus ergo a diabolo, juxta terribilem Dei comminationem, de mortali mortuus factus est, et juste a diabolo possessus, cui sponte consenserat (Gen. 11, 17). Voluit tamen cum Deus requirere; quia licet sponte, aliena tamen cecidit persuasione. Diabolus vero requiri non debuit; quia in naturæ suæ firmitate per seipsum nulla extrinsecus persuasione cecidit. Oportuit ergo ut auctorem salutis haberet, per quem justa ratione ad Deum rediret. Videamus ergo quis ille auctor esse potuerit. Si Deus simpliciter esset, poterat quidem diabolum vincere, hominem eripere; sed hæc sola jam esset potentia, non ratio justitiæ; si diabolo, qui mortis habebat imperium (Hebr. 11, 14), sicut ait Apostolus, quamvis rem alienam invasisset, tamen sponte assentientem juste obtinendi hominem sic subditum auferret. Si homo simplex esset; quomodo in natura corrupta resisteret, qui in meliori statu positus tam facile succubuit. Illic notandum est quod gratia Dei vim non infert libero arbitrio. Rursus, si hanc pugnam angelus assumeret, quare propterea diabolus victus etiam hominem amitteret, ratio non esset. Sed nec angelus in homine hæc poterat; quia si in sua simplici et forti natura infirmus inventus est, multo magis infirmæ huic naturæ, humanæ videlicet, admistus debilis inveniretur. Oportet ergo ut auctor ille salutis Deus in homine sit, qui ex hoc quod Deus est, possit; ex hoc quod homo, debeat. Congruo multum ordine, ut sicut diabolus mala fraude primum invasit rem alienam; ita Deus bona, ut ita dicamus, fraude rem suam faceret per gratiam: et sicut homo ille propria libertate succubuit; ita homo iste ex arbitrii libertate diabolo resisteret. Quem et pati oportuit, ut diabolus in eo peccaret, in quo culpam non reperit illum puniendo: hunc quippe sicut et cæteros omni genere tentationis aggressus est, blandis primum, ut draco; deinde asperis, ut leo; ad ultimum, occidit. Et sic justissime omne suum in homines dominium perdidit, dum se ultra licitum extendit. Unde adhuc lex communis habet ut debitum perdat, qui plusquam debitum exigit. Sicut ergo in ipsum, qui ei non consensit, jus amisit; ita in omnes filios ejus, qui ejus innocentiam imitantur. Nunc vero iste in morte remanere non debuit; quia hoc modo nec sibi nec alteri profecisset. Per passionem ergo consumendus erat, ut ita suos sequaces consummaret: et hoc est quod Apostolus ait: *Decebat enim eum propter quem omnia, et per quem omnia*. Singulos passus nota. *Decebat* multos filios in gloriam adducere eum, scilicet Patrem; *propter quem*, scilicet laudandum et glorificandum, *facta sunt omnia, et per quem facta sunt omnia*. Et hoc, dando auctorem salutis, scilicet Christum; et hunc dando passioni; et sic consummando. Quem ordinem si diligenter attendis, videbis hominem debuisse salvari etiamsi nullus angelus cecidisset.